

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจสัมพันธ์กับการปฏิบัติตน
อย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ปริญญาโท

ของ

รังสิพล สิทธิเวชย์

24 ก.ย. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

สิงหาคม 2534

ลิขสิทธิ์ เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน

(ผศ.ดร. ปรีชา ธรรมา)

..... กรรมการ

(รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(ผศ.ดร. ปรีชา ธรรมา)

..... กรรมการ

(รศ.ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(อ. วัฒนา ศรีสัตย์วาจา)

บัณฑิตวิทยาลัยขอแนะนำให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศ.ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ ...17... เดือน ...กันยายน... พ.ศ. 2534.....

ประกาศคุณภาพ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี ทั้งนี้เนื่องมาจากความกรุณาของ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ธรรมมา รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตร์ภัทร
อาจารย์วัฒนา ศรีสัคย์วาจา และคณาจารย์ภาคจิตวิทยาทุกท่าน ที่ท่านได้ให้ข้อคิดและคำแนะนำ
ในการทําวิจัย รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทั้งในแง่ที่ช่วยให้นักวิจัยนี้
มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ตัวผู้วิจัย ทั้งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
ในความเมตตาของทุกท่าน และจะขอระลึกถึงพระคุณของท่านตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร พระธำชชัย ถาวรธมฺโม และ
พระสิน โภวิท วัตรมหาธาตุยาราชวรรังสภคฺติ ที่ได้กรุณาตรวจแบบสอบถามและให้คำแนะนำกับ
ผู้วิจัยอย่างดียิ่ง

ขอขอบพระคุณอาจารย์เลิศ ชูมาก และคณาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ทุกท่าน รวมทั้งนิสิต
คณะศึกษาศาสตร์ทุกคน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล
เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสติกัย ภัสระ และ
คุณศิริพร สิริยากุล ที่ได้ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลและเป็นกำลังใจเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อและคุณแม่ ที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังใจ กำลังใจ
และกำลังใจทรัพย์ ขอขอบคุณน้องสาวทั้งสองคนที่ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่เสมอมา รวมทั้ง
ผู้ให้ความช่วยเหลืออีกหลายท่านที่มีได้เอ่ยนามไว้ ณ ที่นี้

รุ่งโรสฬ สัทธเวทย์

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	12
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	12
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	13
	นิยามศัพท์เฉพาะ	14
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
	แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	18
	ค่านิยมและลักษณะทั่วไป	18
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
	เพศ	23
	ระดับชั้นเรียน	24
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	25
	อาชีพผู้ปกครอง	27
	พรหมวิหารสี่	31
	ค่านิยมและลักษณะทั่วไป	31
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	41
	เพศ	41
	ระดับชั้นเรียน	43
	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	44

สารบัญ

บทที่	หน้า
อาชีพผู้ปกครอง	45
ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตน อย่างมีพรหมวิหารสี่	46
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	49
3 วิธีดำเนินการศึกษา	50
ประชากร	50
กลุ่มตัวอย่าง	50
วิธีการสุ่ม	50
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	51
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูล	58
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	58
-4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	64
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	64
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	91
วิธีดำเนินการวิจัย	91
การวิเคราะห์ข้อมูล	92
สรุปผลการวิจัย	93

สารบัญ

บทที่	หน้า
อภิปรายผล	96
ข้อเสนอแนะ	106
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	115
ประวัติผู้วิจัย	142

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนนิสิตกลุ่มตัวอย่าง	51
2	แสดงค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติ อย่างมีพรหมวิหารสี่	66
3	แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนิสิตหญิงกับนิสิตชาย	69
4	แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนิสิตชั้นปีที่ 1 กับนิสิตชั้นปีที่ 4	70
5	แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนต่างกัน	71
6	เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	72
7	แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ของนิสิตที่ผู้ปกครอง มีอาชีพต่างกัน	73
8	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตหญิงกับนิสิตชาย	74
9	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตชั้นปีที่ 1 กับนิสิตชั้นปีที่ 4	76
10	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	77
11	แสดงการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติอย่างมี พรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	78
12	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	79

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า	
13	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านมุกิตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	80
14	เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติตัวอย่างมี พรหมวิหารสี่ (ด้านมุกิตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	81
15	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	82
16	เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติตัวอย่างมี พรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ...	83
17	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	84
18	เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติตัวอย่างมี พรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน	85
19	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน	86
20	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน	87
21	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านมุกิตา) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน	88
22	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน	89
23	แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน	90

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
24 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์	137
25 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปฏิบัติตน อย่างมีพรหมวิหารสี่	138
26 ลักษณะข้อสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่	139
27 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรด้านเพศ และระดับชั้นเรียน	140
28 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง	141

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิทยาการเทคโนโลยีที่หลั่งไหลเข้ามา เป็นเหตุให้สังคมไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนา เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว และในการที่จะพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศต่าง ๆ นั้นจะมุ่งพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งย่อมหาไม่ได้ หากแต่จะต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งได้แก่ การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การพัฒนาทางด้านการศึกษา แต่ปัจจัยที่สำคัญที่จะพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ให้บรรลุผลได้ก็คือ การพัฒนากำลังคน เพราะ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่ามากที่สุดของประเทศ การเตรียมเยาวชนให้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แม้รัฐบาลเองก็เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว ซึ่งจะได้เห็นได้จาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ที่ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาสังคมในระดับพื้นฐาน คือ ระดับคน ครอบครัว และชุมชน อันเป็นส่วนย่อยของสังคมมากขึ้น และเป็นที่เชื่อถือได้อย่างแน่นอนว่าหากได้มีการพัฒนาคนให้คุณภาพสูงขึ้นแล้ว ย่อมจะส่งผลให้ชุมชน และสังคมโดยรวมมีคุณภาพดีขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 จึงได้เน้นความสำคัญในการพัฒนาคนมากขึ้นกว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งเป็นเครื่องยืนยันได้อย่างดีว่า การพัฒนา "บุคคล" เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในสภาวะของสังคมปัจจุบัน ยิ่งกำลังคนมีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มมากเท่าใดการพัฒนาระดับชาติในทุก ๆ ด้านก็ยิ่งมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้นเพียงนั้น และโดยที่การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการพัฒนา ดังที่ วิจารณ์ วิเชียรโรจน์ (วิจารณ์ วิเชียรโรจน์, 2515) ได้กล่าวว่า การศึกษานี้ คือระบบที่หาหน้าที่พัฒนากำลังคนจึงจำเป็นที่จะต้องจัดหลักสูตร เนื้อหาวิชา ตลอดจนวิธีการเรียนการสอน และการฝึกอบรมให้เหมาะสม

สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ซึ่งการศึกษาของเยาวชนจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ มากมาย นอกเหนือไปจากองค์ประกอบด้านสติปัญญาของเยาวชนเอง เช่น สภาพแวดล้อม วิชาที่จะทำการศึกษา การปรับตัวของผู้เรียน และแรงจูงใจ เป็นต้น สำหรับ องค์ประกอบที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญมากที่สุดขณะนี้ก็คือ องค์ประกอบด้านแรงจูงใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์ประกอบที่เกี่ยวกับ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เนื่องจากพฤติกรรมการเรียนรู้นั้นต้องอาศัยแรงจูงใจ เยาวชนแต่ละคนที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้แตกต่างกันจึงมีความตั้งใจ เรียนไม่เหมือนกัน ผู้ที่ตั้งใจเรียน มีความปรารถนาที่จะ เรียนให้ได้คืออยู่เสมอ หรือมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็มักจะประสบความสำเร็จ มากกว่าผู้ที่ขาดความตั้งใจหรือมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ซึ่งมักจะ ไปไม่ถึง เป้าหมายของตน แมคเคลล์แลนด (มลวิภา สารธรรมาลัย, 2515 : 12 ; อ้างอิงมาจาก McClelland, 1953) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์จึง เป็นแรงกระตุ้นที่มีอิทธิพลมากที่สุดที่ทำให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ในการทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเกิดความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้ ได้มาซึ่งความสำเร็จและเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชน ประสบความสำเร็จในด้านการศึกษา เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการทำการต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้นยังไม่เป็นการเพียงพอในการพัฒนาบุคคล ดังที่ เอกวิทย์ ณ ถลาง (2506 : 109) ได้กล่าวว่า ความรู้เป็นเพียงเครื่องมือ เป็นศาสตร์ว่าผู้ที่ใช้จะต้องใช้ให้เป็น จึงจะเกิดประโยชน์ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือจิตใจของผู้ใช้ความรู้นั้น จักต้องเป็นจิตใจที่ได้ฝึกฝนขัดเกลาแล้ว นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจิมัจฉิก (2521 : 4) ยังได้กล่าวไว้อีกว่า การพัฒนาบุคคลในด้านที่สำคัญที่สุดคือ การปลูกฝังให้คนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและการทำหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพอย่างสูง เพื่อพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ การปกครองระบอบประชาธิปไตย จะเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ด้วยการที่พลเมืองของประเทศเป็นผู้มีจริยธรรมสูง รู้สิทธิและหน้าที่ของตน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าส่วนตัว

จากคำกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าจริยธรรมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรคำนึงถึงในการจะพัฒนาบุคคล จริยธรรมเป็นกลไกที่สำคัญหนึ่งของสังคม ที่ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานของความประพฤติ เป็นคำกำหนดว่าอะไรควรปฏิบัติ (อานวย ทะพิงศแก และชยันต์ วรรณะกฤติ, 2522 : 29) ดังนั้นจึงพบว่าในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับต่าง ๆ ของไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ต่างก็ยึดถือเอาจริยศึกษาเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของแนวนโยบายของการจัดการศึกษาของรัฐเสมอมา (กรมวิชาการ, 2523 : 1) แต่ถึงกระนั้นปัญหาการประพฤตินิสัยและกฎหมายของบุคคลในสังคม ก็ยังคงปรากฏให้เห็นอยู่เสมอ ๆ แม้ในปัจจุบันสภาพที่เกิดขึ้นดังกล่าวย่อมชี้ให้เห็นว่าส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มาจากความย่อหย่อนในการยอมรับเอาจริยธรรมเข้ามาเป็นแนวของการประพฤติปฏิบัติด้วย ซึ่งในปัจจุบันสถาบันต่าง ๆ ในสังคม นักจิตวิทยา และนักการศึกษาไทย ได้มีการตื่นตัวศึกษาค้นคว้าหาแนวทางที่จะปลูกฝังและพัฒนาจริยธรรมให้สังคมไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้นว่า มีการประชุมทางวิชาการ มีโครงการวิจัย ตลอดจนมีการอบรมสัมมนาต่าง ๆ ซึ่งมีการสรุปรายงานผลการอบรมสัมมนาที่น่าสนใจมากอันหนึ่งก็คือ การสรุปรายงานผลการอบรมสัมมนานิสิต นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและ เอกชน ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนรุ่นที่ 5 พ.ศ. 2528 เรื่อง "จริยธรรมกับบัณฑิต" การอบรมสัมมนาครั้งนี้ได้พยายามที่จะหาคำตอบของคำถามที่ว่า เหตุใดจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความสำคัญทางจริยธรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาและจากความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม พอจะสรุปความสำคัญได้คือ

1. หลักสตรการสอนสถาบันอุดมศึกษา มุ่งเน้นให้นิสิต นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นแต่เพียงความสำคัญของความสำเร็จในวิชาชีพของตนเป็นเป้าหมายใหญ่ โดยไม่คำนึงว่าความสำเร็จนั้นมาได้โดยวิธีใด อันเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องในด้านจริยธรรม หรืออีกนัยหนึ่งทำให้นิสิต นักศึกษาขาดความสนใจและไม่เห็นความสำคัญของการที่จะฝึกฝนอบรมจิตใจของตนเอง ให้เป็นผู้ประกอบด้วยจริยธรรม

เมื่อนิสิต นักศึกษาสำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิต ออกไปประกอบอาชีพ และดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในทางราชการและสังคม ก็อาจกลายเป็นตัวอย่างของผู้ขาดจริยธรรมแก่บุคคลอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งย่อมนำความวิบัติมาให้แก่สังคม นั่นคือ สังคมขาดสันติภาพ และบุคคลขาดสันติสุข

2. การดำรงชีวิตของนักศึกษาที่ถือว่าเป็นการขาดจริยธรรม อันเป็นปัญหาที่สมควรจะแก้ไข

- ขาดการสำนึกถึงหน้าที่ของการศึกษา
- ขาดความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในการศึกษา
- หลงเลิงไปกับสิ่งยั่วยุอารมณ์ในสิ่งที่ไม่ดี
- มารยาทในการพูด

นอกจากนี้ วิทยาลัยครุนครสวรรค์ ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณธรรมสี่ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และความเมตตา พบว่าคนที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จะมีน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาระดับอื่น คือ

ด้านความรับผิดชอบ ระดับประถมศึกษา 56%, มัธยมตอนต้น และมัธยมตอนปลาย 53%, อนุปริญญาและปริญญาตรีมีเพียง 48%

ด้านความมีระเบียบวินัย ระดับประถมศึกษา 68%, มัธยมต้น 69%, มัธยมปลาย 64%, อนุปริญญาและปริญญาตรีเหลือเพียง 59%

ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ระดับประถมศึกษา 74%, มัธยมต้น 66%, มัธยมปลาย 61%, อนุปริญญาและปริญญาตรีเหลือเพียง 58%

ด้านความเมตตา ระดับประถมศึกษา, มัธยมต้น, มัธยมปลาย มี 74%, อนุปริญญา 69%, และปริญญาตรีขึ้นไปเหลือ 65%

แสดงว่า คนที่มีความรู้สูง คุณธรรมยิ่งลดลง ถือว่าเป็นความผิดของระบบการศึกษา (ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ และคณะ. 2529 : 120 - 121 ; อ้างอิงมาจาก ไทยรัฐ 19 กันยายน 2529)

ฮาโรลด์ โลอัน ได้กล่าวถึงความผิดพลาดของระบบการศึกษาที่เน้นความรู้เพียงอย่างเดียวในหนังสือ "เรียนเพื่อสำนึก รู้สึกที่จะเรียน" ไว้ว่า "ความผิดพลาดนี้ได้สร้างคนประเภทที่ได้มาไปด้วยมีแสมมอง แต่มีความเป็นมนุษย์เพียงครั้งเดียว" ซึ่งจากคำกล่าวข้างต้นได้ช่วยชี้ถึงความเชื่อถือได้านิผลงานวิจัยของวิทยาลัยครุนครสวรรค์ เมื่อคนเก่งทั้งหลายมาทำงานร่วมกัน ความสนใจเรื่องมนุษยสัมพันธ์จะหมดไปเหลือแต่บ่มด้อยแปดดัง ที่จะนำมาเชือดเฉือนกัน ใครพลาดพลั้งก็จะถูกเยาะเย้ย ทั้งสองฝ่ายก็จะมีความรู้สึกเป็นศัตรู คอยจับผิดข้อบกพร่อง ผิดพลาดของกันและกัน

ปฏิเสธการให้ความร่วมมือ ต่อต้านทางขัดขวาง ฯลฯ แล้วการสร้างจริยธรรมที่จะให้เริ่มที่เด็กจะประสบความสำเร็จได้อย่างไร (ณรงค์ศักดิ์ ตะละกัญ และคณะ . 2529 : 121 ; อ้างอิงมาจาก Lion. n.d.)

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชนเพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป ในทรรศนะของผู้วิจัยเห็นว่า นอกเหนือไปจากการปลูกฝังบุคคลิกภาพ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ความก้าวหน้า อันจะทำให้เยาวชนกลายเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปแล้ว บุคคลที่จะได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม จำเป็นจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมเหมาะสมกับฐานะและภาวะของตน ควบคู่ไปด้วย/ทุกสิ่งทุกอย่างจึงจะดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ไม่เกิดปัญหา/และ หลักพรหมวิหาร ถือว่าเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในบรรดาคุณธรรมสำหรับเสริมสร้างคุณภาพของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะบุคคลผู้จะต้องเป็นผู้ใหญ่ เป็นหัวหน้า เป็นผู้ปกครอง บิดามารดา เป็นต้น ดังเดิมนั้น หลักธรรมนี้มีเป้าหมายเพื่อให้คนทุกคนได้ประพฤติปฏิบัติ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "อภัยมัญญา" หมายความว่า ให้แผ่สง่าเสมอโดยทั่วไปในหมู่มนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ คือ ไม่มีขอบเขต เป็นหลักสากลที่ทุกคนจะต้องใช้ใช้ระหว่างคนด้วยกันเองและมุ่งไปยังสัตว์ด้วย หลักพรหมวิหารธรรม มีอยู่ 4 ประการ คือ

1. เมตตา ความรักความปรารถนาดีต่อผู้อื่นสิ่งอื่น
2. กรุณา ความสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ยากและลงมือช่วยเหลือตามกำลังสามารถ ความกรุณาเป็นขั้นตอนที่สองต่อจากเมตตา และเป็นขั้นตอนที่ช่วยเอื้ออำนวยการให้พลังเมตตา กลายเป็นพลังสร้างสรรค์สังคม เมตตาจะสมบูรณ์ไม่ได้ถ้าขาดกรุณา ในทางตรงกันข้าม กรุณาจะมีไม่ได้ถ้าไม่มีเมตตาเป็นพื้นฐาน

ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่อยากให้เขาได้รับความทุกข์ เรียกว่า เมตตา
 ขวนขวายช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมอันแสดงออกเนื่องมาจากเมตตา เป็นพื้นฐาน เรียกว่า กรุณา

3. มุทิตา คนบางคนเห็นคนอื่นได้รับความทุกข์อาจสงสารเห็นใจและคิดช่วยเหลือ แต่ ถ้าเห็นคนอื่นได้ดีก็ได้ดี ได้รับความสะดวกสบายในชีวิต บางทีอาจเกิดความอิจฉาริษยา ที่เขาดีเกินหน้าตัว หรืออย่างน้อยก็นึกเสียดายว่าความสำเร็จสมหวังอย่างนั้นน่าจะเป็นของเรา

คุณธรรมที่เรียกว่ามุตตา ก็คือความรู้สึกที่ตรงข้ามกับอาการที่กล่าวข้างต้น คือเห็นคนอื่น
ไม่ว่ามิตรหรือศัตรู ไม่ว่าชาติชั้นวรรณะใด ได้รับความสุขความสำเร็จในชีวิต ก็พลอยปลื้มปลื้มดีใจ
เสมือนหนึ่งความสำเร็จนั้นเป็นของตนด้วย

ความจริงไปตรงมาทั้งความรู้สึกที่แท้จริงและการแสดงออกด้วยถ้อยคำและกิริยาอาการ
อย่างอื่นอย่างนี้เรียกว่า มุตตา

4. อุเบกขา ชื่อนี้มักเข้าใจกันเข้าใจว่า โบราณจารย์ท่านแปลสั้น ๆ ว่า "ความวางเฉย"
คนก็เลยเข้าใจว่า คือ การอยู่เฉย ๆ ไม่สนใจใคร่ว่าคนอื่นเขาจะเป็นยังไง เพื่อนร่วมโลกจะ
ยากใช้ทุกข์ร้อนอย่างไร ก็ช่าง เราเฉยเข้าไว้ เพราะเราถือธรรมะพระพุทธเจ้า ข้ออุเบกขา
สังคมไทยจึงอยู่อย่างตัวใครตัวมัน เป็นสังคมของคนที่ไม่เห็นแก่ตัวค่อนข้างมาก

ความจริงอุเบกขา คือ เมตตาที่เสมอภาค ความกรุณาที่เสมอภาค และมุตตาที่เสมอภาค
นั่นเอง รักคนทั้งหมดเท่าเทียมกัน เห็นอกเห็นใจคนอื่นเหมือน ๆ กัน และช่วยเหลือทุกคนเท่าเทียมกัน
พลอยดีใจเมื่อเห็นคนอื่นเขาได้รับความสุขสมหวัง และเสียใจเมื่อเห็นคนอื่นผิดหวัง เหมือน ๆ กัน
ไม่เลือกที่รักผลักที่ชัง เป็นลักษณะของใจที่ไม่เอนเอียง เพราะอคติ (ความลำเอียง) ใด ๆ และ
ความเที่ยงธรรมนั่นเอง

ธรรมะทั้งสี่ข้อนี้ จึง เป็นสิ่งที่ค้ำจุนโลกมิให้พินาศพังทลาย ทำให้คนเป็นคนดี ประเสริฐและ
สร้างสรรค์สังคมให้ร่มเย็นเป็นสุข (เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2523 : 36 - 38)

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่าในยุคปัจจุบันที่ประเทศกำลังพัฒนา บุคลิกภาพด้าน
แรงจูงใจอันสัมฤทธิ์นั้นจะ เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันนี้ และสังคมจะมีความสุขได้ก็ต้องมี
จริยธรรมควบคู่ไปด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจว่า เราควรจะได้มีการส่งเสริมจริยธรรมซึ่งหมายถึง
การกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจที่ดีงามเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม (พงษ์พันธ์
สุนทรจิต. 2528 : 11 ; อ้างอิงมาจาก กรมวิชาการ. 2523) และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง
สิ่งที่ควรประพฤติ สิ่งที่ควรประพฤตินั้น ผู้ประพฤติต้องรู้โอกาส เวลา และสถานการณ์ เพื่อให้
สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมการพัฒนาให้เป็นไปด้วยดี (พงษ์พันธ์ สุนทรจิต.
2528 : 11 ; อ้างอิงมาจาก คึกฤทธิ์ ปราโมช. 2514) ให้กับเยาวชนของประเทศ ซึ่งงานที่
ได้เน้นคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติตัวอย่าง

เหมาะสม ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านกาย วาจา ใจ มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ก็สนับสนุนให้เยาวชนมีบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดพลังแห่ง การแข่งขัน มีความต้องการเอาชนะในการแข่งขันหรือทำได้ดีกว่าคนอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ที่ได้ตั้งไว้อย่างสูง และต้องการอิสระในการแสดงออก อันเป็นบุคลิกภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ประเทศ และหากมองให้ลึกซึ้งจะ เห็นว่าลักษณะ ทั้ง 2 ประการดังกล่าว คือ บุคลิกภาพด้านแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่นี้มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกันอย่างเห็นได้ชัด เพราะ ลักษณะที่ต้องการเอาชนะในการแข่งขันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างสูง และต้องการอิสระ ในการแสดงออกนั้น หากไร้ซึ่งจริยธรรมหรือขาดคุณธรรมดังกล่าวที่จะนำมาเป็นแนวทางในการ ประพฤติปฏิบัติ กล่าวคือ มุ่งคำนึงถึงแต่ความต้องการและประโยชน์ของตนเอง เท่านั้น คุณลักษณะ ดังกล่าวจะไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาได้ แต่จะนำไปสู่ความแตกแยก และสังคมก็ไร้ความสงบสุข ยกตัวอย่าง เช่น การแข่งขันเรียนกับเพื่อน ๆ ถ้าหากคำนึงถึงแต่ความต้องการ เป็นที่หนึ่งหรือเหนือ คนอื่น ๆ เท่านั้น ก็อาจจะกลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัวไปได้ โดยปฏิเสธที่จะช่วยเหลือเพื่อน ๆ เมื่อมี เพื่อน ๆ มาขอให้ความช่วยเหลือที่ไม่เข้าใจให้ ไม่สนใจว่าใครจะ เกลียดหรือชอบ ซึ่งเป็นบ่อเกิดของ ความแตกแยกในสังคม หรือการแข่งขันกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่ง หากคู่แข่งต่างมุ่งถึงชัยชนะ อย่างเดียว ไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์หรือกติกาที่ตั้งไว้ ชัยชนะที่ได้มาก็เป็นชัยชนะที่ไร้คุณค่าเพราะนำไปสู่ การทะเลาะวิวาท แม้แต่ในด้านธุรกิจการงานก็เช่นกัน หากมุ่งจะพัฒนาการงานหรือธุรกิจของฝ่ายตน ให้ดีที่สุด กระทำทุกอย่างตามที่ต้องการเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เช่น การโจมตีคู่แข่ง หรือ การใช้เล่ห์เพทุบายต่าง ๆ ที่จะทำให้ฝ่ายตรงข้ามพ่ายแพ้ไป แม้จะประสบความสำเร็จ ความสำเร็จ นั้นหาได้นำไปสู่การพัฒนาประเทศไม่ แต่นำไปสู่ความไม่สงบสุขในสังคม เพราะในการแข่งขันนั้น ย่อมนำไปสู่ความเคียดแค้น ผูกพยาบาท อาฆาตจองเวร อิจฉาริษยา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็น ตัวขัดขวางความเจริญของสังคมอย่างยิ่ง แต่ถ้าเรานำเอาคุณธรรมพรหมวิหารสี่เข้ามาใช้ด้วย จะทำให้การแข่งขันนั้นเป็นไปอย่างถูกต้องยุติธรรม ผู้ชนะก็ไม่ฆ่าเดิมเยาะเย้ย ผู้แพ้ก็น้อมรับสภาพ และยินดีในความสำเร็จของคู่แข่งพร้อมทั้งตั้งใจที่จะปรับปรุงผลงานของตนให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป การแข่งขันเช่นนี้จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างแน่นอน ในลักษณะดังกล่าวนี้ ปรีชา ช่างขวัญอิน (2519 : 80) ได้กล่าวถึงธรรมที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสงบและพึงพอใจแก่ทุกฝ่ายในสังคม

ซึ่งเป็นธรรมที่คนในสังคมพึงปฏิบัติ และบรรดาธรรมต่าง ๆ เหล่านี้พรหมวิหารสี่ก็เป็นหนึ่งใน
 หมวดธรรมดังกล่าวด้วย โดยเขาได้กล่าวถึงความสงบที่ก่อปรด้วยความพึงพอใจของทุกฝ่ายว่ามีใช้
 สงบโดยฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจบังคับอีกฝ่ายหนึ่งไว้ ซึ่งเป็นความสงบภายนอก แต่เป็นสงครามภายใน
 มีความไม่พอใจซ่อนอยู่ และก็มีใช้ความพอใจที่หาความสงบไม่ได้ เช่น การปล่อยยให้คนมีเสรีภาพ
 ในการสนองตัณหาอย่างเต็มที่ เพราะสภาวะเช่นนั้น ในขณะที่ได้สนองตัณหาคนจะรู้สึกพอใจ แต่ผล
 ก็คือ คนในสังคมเกิดการแก่งแย่ง ชัดแย้ง วิวาทบาดหมางกัน เพราะต่างก็อยากสนองตัณหาของตน
 เช่น ทุกคนอยากแสดงความคิดของตน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ข่มคำหั้นความคิดของคนอื่น ทุกคนจึง
 พยายามเมื่อคนได้แสดงความคิด แต่ไม่พอใจเมื่อถูกคำหั้น เสรีภาพเช่นนั้นเป็นเสรีภาพที่สร้างสังคม
 เป็นสภาวะที่สนับสนุนให้เกิดความพอใจแต่ไม่สงบ

พระมหาบุญถึง ชุตินธโร ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยวงศ-
 ราชมหาวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ วัดมหาธาตุ ได้ให้ข้อคิดกับผู้วิจัยว่า "ธรรมคำชีวิตินทรีย์
 และสัจธรรมทั้งหลาย ย่อมมีการต่อสู้ดิ้นรนพันพ้ออุปสรรคนานัปประการเพื่อชีวิตดำรงอยู่ ตามหลัก
 ทฤษฎีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตของดาร์วินว่า สัตว์ที่แข็งแรงเท่านั้นจึงจะสามารถยืนหยัดอยู่ในโลกได้
 สัตว์ตัวที่อ่อนแอยอมตายหรือสูญพันธุ์ไป การแข่งขันต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิตอยู่รอดปลอดภัยเป็นธรรมชาติ
 ของสิ่งมีชีวิต ดราบิดที่มนุษย์ยังมีกิเลส คือ โลก ิกรธ หลงอยู่ ย่อมหลีกเลี่ยงการแข่งขันต่อสู้ไม่ได้
 ดราบนั้น อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการแข่งขันต่อสู้กันแล้วจะต้องมีกติกาหรือเงื่อนไขว่า จะต้องเป็นการ
 ต่อสู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมไม่เอาเปรียบเข้าหากัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกันด้วยเล่ห์เพทุบายหรือ
 ฟ้าหั้นกันด้วยอาวุธ ซึ่งเราสามารถเลือกสรรเอาธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ พรหมวิหารสี่
 มาประยุกต์ใช้กับชีวิต เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคม" นั่นก็คือ ธรรมในทางพระพุทธศาสนา
 ทาให้บุคคลในสังคมดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมและเป็นไปในสายกลางไม่มากหรือน้อยจนเกินไป
 ซึ่งจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าประโยชน์

นอกจากความเห็นดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังพบว่ามีการวิจัยที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มว่ามีความ
 สัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ แม้ว่าการวิจัยที่จะกล่าวถึงนี้มิได้
 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนแต่ก็พอจะสามารถเปรียบเทียบออกมาได้ดังนี้คือ

อรพินท์ นาคประดิษฐ์ (2518 : 40) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียนและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี ซึ่งได้แยกศึกษาความซื่อสัตย์ ความอดทน และความ

รับผิดชอบ อันเป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมแห่งพลเมืองดี และได้พบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่าง ความซื่อสัตย์ ความอดทน และความรับผิดชอบต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งความอดทน และความรับผิดชอบต่อเป็นลักษณะที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

เมธี โพธิ์พจน์ (2523 : 53) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์ต่างก็มีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่ได้อ้างถึงในข้างต้นนี้ เราจะเห็นว่า ความอดทนและความรับผิดชอบต่อเป็นลักษณะที่สำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วนคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์นั้น เมธี โพธิ์พจน์ (2523 : 11) ได้ให้คำจำกัดความศัพท์เฉพาะของคำว่า "ซื่อสัตย์" ไว้ว่า หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมหรือความรู้สึกของบุคคลในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด ไม่ทุจริต และประพฤติมิชอบ ไม่หลอกลวง ไม่เอาเปรียบ บิดพลิ้ว หรือหลีกเลียง พูดแต่ความจริงไม่หาประโยชน์ทางมิชอบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ ตรงต่อเวลา ยุติธรรม ละอายและเกรงกลัวต่อบาป ซึ่งหากพิจารณาถึงความหมายของความซื่อสัตย์ดังกล่าวจะพบว่า มีคุณลักษณะของคุณธรรมด้าน พรหมวิหารสี่ร่วมอยู่ด้วย กล่าวคือ ความไม่หลอกลวง เป็นคุณลักษณะส่วนหนึ่งของมุกตา ซึ่งเป็น การกระทำที่จริงใจ ความไม่เอาเปรียบเป็นส่วนหนึ่งของความมีเมตตาทางใจ การไม่ประพฤติ มิชอบ อาจจัดเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของความกรุณาที่ว่าไม่เบียดเบียนผู้อื่น สัตว์อื่น เพื่อให้ตนพ้นทุกข์ ยกตัวอย่างเพื่อให้ชัดเจน เช่น คนมีความเดือดร้อนทางการเงินก็พยายามที่จะไปเบียดบังหรือ คดโกงจากผู้อื่นมาบรรเทาความเดือดร้อนของตนเอง เป็นต้น และความยุติธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งของ ความมีอุเบกขา

ดังนั้น ผลงานวิจัยดังกล่าวย่อมเปรียบเทียบให้เห็นถึงแนวโน้มว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ น่าจะมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

สำหรับกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษานั้นจะเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กำลัง ศึกษาทางด้านวิชาชีพครู ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความสำคัญ เพราะจะต้อง เป็นแบบอย่าง ที่ดี และจะต้อง เป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวิชาการศึกษาความรู้ต่าง ๆ และจริยธรรมไปสู่เยาวชน ารุ่นต่อ ๆ ไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเจริญของประเทศด้วย

กวีล ธาราโกษณ์ (2522 : 59 - 61) ได้กล่าวถึงบทบาทและลักษณะของครูที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้ คือ

ก. ลักษณะ และบทบาททั่วไป

1. รักการอ่าน รักการศึกษาค้นคว้า วิจัย และทดลอง เพื่อที่จะนำผลมาปรับปรุงตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ
2. มีความมั่นใจ ความเลื่อมใสศรัทธาและจรรยาบรรณอาชีพครู
3. มีความคิดเป็นของตัวเอง มีวิจารญาณและรู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลก่อนตัดสินใจ กล่าวแสดงออกเพื่อเผยแพร่ความคิดเห็นหรือความรู้ใหม่ ๆ ต่อสาธารณะ หรือเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนด้วยความบริสุทธิ์ใจ
4. ประพฤติและวางตนอยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยา อันเป็นบรรทัดฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในชุมชน
5. ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพพอสมควรแก่อัตภาพ ฐานะยากัน มีอัธยาศัยดี มีใจนัยในการทำงานไม่เห็นแก่ความเจริญทางวัตถุ เกินกว่าคุณธรรมและจริยธรรม

ข. บทบาทค่อนักเรียน

1. เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้แสดงออก ผู้แสดงนำเสียทุกกรณีในการเรียน มาเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม สนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ เป็นผู้ช่วยและผู้แนะนำให้นักเรียนมีหลักรู้จักวิถีที่จะศึกษาค้นคว้าและ เลือกลงทางของตนเอง ได้โดยไม่มี การบังคับให้เชื่อตามครู เปิดโอกาสให้โอกาสใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล
2. ฝึกนักเรียนให้มีความสามารถในการทำงานรวมกลุ่ม การแสดงออกและวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล อดทนต่อการถกวิจารณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎของสังคม ในการอยู่ร่วมกัน รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบสิทธิและพิทักษ์สิทธิส่วนบุคคล รักษาผลประโยชน์ของ ส่วนรวม รู้แพ้รู้ชนะ เคารพเสียงส่วนมาก รับฟังเสียงส่วนน้อย
3. สนใจศึกษาธรรมชาติและความแตกต่างในตัวศิษย์แต่ละคน เพื่อนำมาเป็น ข้อสังเกตพิจารณาในการปฏิบัติต่อศิษย์ ให้ความรัก ความสนใจ เอาใจใส่เท่าเทียมกัน เพื่อให้ได้รับความสนิทสนม และความไว้วางใจจากศิษย์เป็นการขจัดช่องว่างระหว่างครูกับศิษย์อย่างได้ผล

4. พยายามค้นหาความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคน เพื่อหาทางส่งเสริมแนะแนว การเลือกวิชาและอาชีพแก่นักเรียนที่เหมาะสม

5. ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นคนรักใฝ่คุณธรรม จริยธรรม โดยไม่หลงใหลในวัตถุ และเห็นคุณค่าของการรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติอื่นและหมู่อื่น

ค. บทบาทต่อสังคม

1. มีความรู้และความสนใจในการเกษตร วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและวิชาหลักเบื้องต้นพอที่จะเข้าใจ และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยคำนึงว่าสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม

2. ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยแก่ชุมชน โดยประพฤติตนให้เป็นแบบอย่าง และชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามโอกาสอันเหมาะสม

3. รักความยุติธรรม และกล้าหาญที่จะต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของสังคมด้วยปัญญาและสติ ตามกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมตามครรลองของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและตามสิทธิแห่งกฎหมาย

4. หาโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมโดยเต็มใจในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น อุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่นโดยเฉพาะชนบท เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในท้องถิ่น

จากลักษณะดังกล่าว จะเห็นว่าบทบาทและลักษณะของครูที่พึงประสงค์นั้นได้รวมเอาคุณลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน ยกตัวอย่าง เช่น การปรับปรุงผลงานตนเองให้ทันสมัยอยู่เสมอ การมีความคิดเป็นของตัวเอง มีวิจาร์ญาณและรู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลก่อนตัดสินใจ มีความมานะบากบั่น ให้ความรัก ความสนใจ เอาใจใส่เท่าเทียมกันต่อศิษย์ทุกคน รักความยุติธรรม อุทิศตนเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาของท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ที่จะเป็นครูในยุคนั้น ประเทศกำลังพัฒนานั้น จำเป็นจะต้องมีบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ประกอบอยู่ด้วย และจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษามานั้น ยังไม่พบว่า มีงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาหาข้อตอบเพื่อยืนยันให้แน่ชัดลงไปว่าบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่นั้น มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้กับเยาวชนต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนระดับอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในวิชาชีพทางด้านครู ซึ่งเขาเหล่านั้นจะต้องเป็นแม่พิมพ์ของชาติต่อไปในอนาคต

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบทิศทางและระดับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิต
2. ทำให้ทราบว่านิสิตจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกันหรือไม่ เมื่อมีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
3. ทำให้ทราบว่านิสิตจะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่แตกต่างกันหรือไม่ เมื่อมีความแตกต่างกันในด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

4. ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับผู้ปกครอง และผู้มีบทบาทในการผลิตบุคลากร ได้ทราบและ เล็งเห็นถึงความสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ควบคู่ไปกับการปลูกฝังบุคลิกภาพในด้านแรงจูงใจผู้สมัครให้ เป็นไปอย่างเหมาะสม

5. เป็นแนวทางในการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับบุคลิกภาพในด้านแรงจูงใจผู้สมัครในแง่มุมมองที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้นโดยให้สอดคล้องกับหลักธรรมของพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1.1 นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 130 คน

1.2 นิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 200 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ

2.1.2 ระดับชั้นเรียน แบ่งเป็น

- ระดับชั้นปีที่ 1

- ระดับชั้นปีที่ 4

2.1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

2.1.4 อาชีพผู้ปกครอง แบ่งเป็น

- อาชีพเกษตรกร
- อาชีพรับราชการ
- อาชีพค้าขายหรือธุรกิจ
- อาชีพรับจ้าง
- ไม่มีอาชีพ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.2.2 การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)** หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จงานกิจกรรมต่าง ๆ มีความเพียรพยายามในงานที่ยิ่งยากซับซ้อน โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ต้องการอิสระในการแสดงออก และมีความต้องการเอาชนะในการแข่งขันหรือทำได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างสูง/ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงอาจสังเกตุได้จากพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น อยู่เสมอ กระตือรือร้นและสนุกกับงานที่ทำ มีความมานะอดทน กล้าเสี่ยงพอสมควร สามารถคาดการณ์ล่วงหน้า มีความสามารถในการแก้ปัญหาและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถวัดเป็นคะแนนออกมาได้จากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของ เมธี โปธิพัฒน์ (2523 : 101 - 103) ผู้ได้คะแนนรวมจากแบบทดสอบสูง แสดงว่า มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบทดสอบต่ำ แสดงว่า มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ โดยนำเอาคะแนนรวมของแต่ละคนที่ได้จากแบบสอบถามมาเรียงอันดับ และใช้เทคนิค 25% เพื่อหากกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำ

2. การปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ หมายถึง การปฏิบัติตนของนิสิต อันประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนทั้งทางด้านกาย วาจา ใจ และความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อบุคคลมารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท เพื่อนร่วมชั้นเรียน เพื่อนร่วมงาน คนรู้จักกัน และบุคคลอื่น ๆ ที่อาจจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

เมตตา (Loving Kindness) หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี ตลอดจนการกระทำที่เป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นอย่างทั่วถึง ตามควรแก่สถานการณ์ และความสามารถของคน และรวมไปถึงการละได้ซึ่งโทษและพยาบาท อันเป็นเหตุก่อความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

กรุณา (Compassion) หมายถึง ความรู้สึกเห็นใจไปกับความทุกข์ของผู้อื่น รวมทั้งการกระทำที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ด้วยความสงสาร เห็นใจ ตามควรแก่สถานการณ์ และความสามารถของตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ตอบแทน ตลอดจนการไม่คิดเบียดเบียนให้ผู้อื่นต้องตกทุกข์ได้ยากด้วย

มุทิตา (Sympathetic Joy) หมายถึง ความชื่นชมยินดีต่อผู้อื่นอย่างจริงใจ เมื่อเขาได้ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข และพร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุน ไม่กีดกันริษยา โดยไม่ได้หวังผลพลอยได้จากการที่ผู้อื่นได้ ลาก ยศ สรรเสริญ สุข นั้น

อุเบกขา (Neutrality หรือ Equanimity) หมายถึง การวางตนเป็นกลาง มีใจยุติธรรม ปราศจากความลำเอียง มีความสามารถใช้สติปัญญาพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ ได้อย่างถูกต้อง แล้วปฏิบัติลงไปด้วยความเยือกเย็น ตลอดไปจนถึงการหาใจได้เมื่อผู้อื่นได้รับความทุกข์แล้วไม่สามารถช่วยเหลือได้ และไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติหรือประสบความล้มเหลวในการทำงานต่าง ๆ

การปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่นี้ สามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามวัดพฤติกรรมด้านพรหมวิหารสี่ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ผู้ที่ได้คะแนนสูงจะหมายถึงมีคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูง และผู้ที่ได้คะแนนต่ำหมายถึงมีคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ต่ำ โดยนำเอาคะแนนรวมของแต่ละคนที่ได้จากแบบสอบถามมาเรียงอันดับ แล้วใช้เทคนิค 25% เพื่อหากกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ

3. เพศ หมายถึง นิสิตชายและนิสิตหญิงที่ใช้ในกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

4. ระดับชั้นเรียน หมายถึง ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แบ่งเป็น 2 ระดับ

4.1 ระดับชั้นปีที่ 1

4.2 ระดับชั้นปีที่ 4

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) หมายถึง ความสามารถทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง เป็นคะแนนที่ได้จากการสอบประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2533 สำหรับระดับชั้นปีที่ 1 และเป็นคะแนนเฉลี่ยสะสมสำหรับชั้นปีที่ 4 แบ่งเป็น 3 ระดับ

5.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนในระดับชั้นนั้น ๆ ตั้งแต่เกรด 2.75 ขึ้นไป

5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนในระดับชั้นนั้น ๆ อยู่ในช่วงเกรด 2.25 - ต่ำกว่า 2.75

5.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย (Mean) ในระดับชั้นนั้น ๆ คือ เกรดต่ำกว่า 2.25 ลงมา

6. อาชีพผู้ปกครอง หมายถึง ประเภทหรือลักษณะของงานที่ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างยึดเป็นอาชีพหลัก ซึ่งใช้เป็นเกณฑ์สำหรับชี้ให้เห็นความแตกต่างทางสภาพแวดล้อมของเด็ก โดยแบ่งเป็น 5 ประเภทดังนี้

6.1 อาชีพเกษตรกร หมายถึง อาชีพในการทำไร่ ทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์ เพื่อจำหน่ายโดยที่ผู้ประกอบอาชีพเป็นเจ้าของที่ดินเอง หรือเช่าที่ดินเพื่อทำกิจการของตนเอง

6.2 อาชีพรับราชการ หมายถึง ผู้ที่เป็นข้าราชการและผู้ทำงานในสังกัดของกระทรวง ทบวง กรม หรือกอง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาลและมีรายได้ประจำจากเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีของรัฐบาล รวมทั้งผู้ทำงานในรัฐวิสาหกิจด้วย

6.3 อาชีพค้าขายหรือธุรกิจ หมายถึง ผู้ที่ทำการค้าขายทุก ๆ ชนิดหรือผู้ทำงานเกี่ยวกับธุรกิจโดยที่เป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเป็นหุ้นส่วนในธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง หรืออีกนัยหนึ่งคือประกอบอาชีพที่มีรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่มีนายจ้าง หรือไม่อยู่ในฐานะลูกจ้าง เช่น ค้าขาย ส่วนตัว ทนายความ เจ้าของบ้านให้เช่า เจ้าของที่ดินให้เช่า ตัวแทนจำหน่ายสินค้า นายหน้าต่าง ๆ เป็นต้น

6.4 อาชีพรับจ้าง หมายถึง ผู้ที่ทำงานรับจ้างเป็นรายวัน รายเดือน ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

6.4.1 ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพเป็น ช่างปั้น ช่างศิลป์ นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม พนักงานในบริษัทซึ่งทำงานในลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น

6.4.2 ผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ ได้แก่ ผู้ที่มีอาชีพเป็นคนรับใช้ คนยาม ภารโรง กระเป๋ารถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ ช่างไม้ ช่างปูน ช่างทาสี ทหาร ตำนา ทาสวนและ ผู้รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น

6.5 ไม่มีอาชีพ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เช่น แม่บ้าน เป็นต้น

62-63

64-65

94-96

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive)

คำนิยามและลักษณะทั่วไป

เมอร์เรย์ (อัจฉรา สุขารมณ และคนอื่น ๆ. 2528 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Murray. 1966 : 246) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ (Achievement Need) ว่าเป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรคฝ่าฟันกระทำสิ่งที่ยาก ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ เมอร์เรย์ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะได้รับผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ มีความต้องการที่จะเป็นผู้นำในการทำงานอย่างอิสระ มีความเพียรพยายามที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอันสูงสุดที่ได้ตั้งไว้ พฤติกรรมของผู้มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ก็คือ ชอบทำสิ่งที่ยุ่งยากติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน มีความภูมิใจ และรู้สึกสนุกกับกิจกรรมนั้น ๆ

แมคเคลล์แลนด์ (จินตนา อินทรไทย. 2525 ; อ้างอิงมาจาก McClelland. 1953 : 110 - 111) ได้ให้คำจำกัดความของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่า หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แข่งขันกันด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of Excellence) หรือทำได้ดีกว่าบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ความรู้สึกสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จ และมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความไม่สำเร็จหรือล้มเหลว จากคำจำกัดความนี้ บุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง ย่อมมีสิ่งผลักดันให้บุคคลเหล่านั้นมีความมานะพยายาม มีความอดทนเพื่อเอาชนะอุปสรรค เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งใจเอาไว้ และพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม

จากการศึกษาค้นคว้าของแมคเคลล์แลนด์ (McClelland, 1961 : 207 - 256) เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เขาต้องการศึกษาว่า ผู้มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง และผู้มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันอย่างไร จากข้อคิดเห็นของนักเศรษฐกิจ และนักสังคมวิทยาที่ว่า บุคคลที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ พวกนักธุรกิจหรือผู้ประกอบการ (Entrepreneur) เพราะเป็นผู้ที่ทำให้กำลังผลิต (Productive Capacity) เพิ่มขึ้น ดังนั้น แมคเคลล์แลนด์จึง เลือกศึกษาเฉพาะลักษณะของนักธุรกิจจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูง และกลุ่มตัวอย่างที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ เพื่อดูว่า ความต้องการสัมฤทธิ์ผลทำให้เกิดพฤติกรรมดังนักธุรกิจหรือไม่ ซึ่งทำให้เขาได้พบข้อเท็จจริงที่ระบุพฤติกรรมเยี่ยงนักธุรกิจหรือพฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงไว้ 6 ลักษณะ คือ

1. กล้าเสี่ยงพอสมควร (Moderate Risk - Taking) ในเหตุการณ์ที่ต้องใช้ความสามารถโดยไม่ขึ้นกับโชคชะตา จะมีการตัดสินใจเด็ดเดี่ยว ไม่ลังเล บุคคลที่ต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักไม่พอใจที่จะทำงานง่าย ๆ แต่ต้องการทำงานที่มีความยากลำบากพอสมควร เพราะมีความมั่นใจความสามารถของตนเอง เพราะการทำงานที่ยากให้ลุล่วงไปได้นั้นจะนำความพอใจมาสู่ตน ซึ่งตรงข้ามกับบุคคลที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลต่ำ มักจะหลีกเลี่ยงงานที่ต้องเสี่ยงเพราะกลัวความล้มเหลวหรือล้มเหลวก็มักจะยอมเสี่ยงจนเกินเหตุผล ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ โดยเชื่อถือในโชคว่าจะเข้าข้างตน
2. ขยันขันแข็ง (Energetic) หรือชอบการกระทำแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่จะทำให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกว่าคุณเองประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงไม่จำเป็นต้องเป็นคนขยันขันแข็งในทุกกรณีไป แต่จะมานะพากเพียรต่อสิ่งที่ท้าทาย หรือช่วยความสามารถของตน และจะทำให้ตนเกิดความรู้สึกว่าได้ทำงานสำคัญลุล่วงไปแล้ว ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักจะไม่ขยันขันแข็งในงานอื่นเป็นกิจวัตรประจำวันแต่จะขยันขันแข็ง เฉพาะงานที่ต้องใช้สมองหรือเป็นงานที่ไม่ซ้ำแบบใครหรือสามารถค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ที่จะแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไป
3. รับผิดชอบต่อตนเอง (Individual Responsibility) ผู้ที่มีความต้องการสัมฤทธิ์ผลสูงมักพยายามจะทำงานให้สำเร็จเพื่อความพึงพอใจของตนเอง มิใช่หวังให้คนอื่นยกย่อง มีความต้องการเสรีภาพในการคิดและการกระทำ ไม่ชอบให้ผู้อื่นมาบงการ

4. ต้องการทราบแน่ชัดถึงผลการตัดสินใจของตน (Knowledge of Results of Decision) โดยไม่ใช่เพียงการคาดคะเนเอาว่าจะต้องเป็นลักษณะอย่างนั้นอย่างนี้ นอกจากนี้ผู้ที่ต้องการความสัมพันธ์ผลสูงยังพยายามที่จะทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีก เมื่อทราบแน่ชัดว่าผลการกระทำของตนเป็นอย่างไร

5. มีการทำนายหรือคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า (Anticipation of Future Possibilities) ผู้ที่มีความต้องการสัมพันธ์ผลสูงมักเป็นบุคคลที่มีแผนระยะยาว เพราะมองเห็นการณ์ไกลกว่าผู้ที่มีความต้องการสัมพันธ์ผลต่ำ

6. มีทักษะในการจัดระบบงาน (Organizational Skills) ซึ่งเป็นลักษณะที่แมคเคลล์แลนด์มีความเห็นว่าควรจะมี แต่ยังมีหลักฐานการค้นคว้ามาสนับสนุนได้ไม่เพียงพอ เฮอร์แมนส์ (Hermans. 1970 : 354 - 355) ได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดแรงจูงใจผู้สัมพันธ์ เขาได้ทำการศึกษาวิจัยเป็นเวลานาน และหลายครั้ง เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ในการสร้างแบบสอบถามของเขานั้น ได้อาศัยหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจผู้สัมพันธ์สูง ซึ่งเขาได้สรุปไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยาน
2. มีความหวังอย่างมากว่าตนจะประสบผลสำเร็จ ถึงแม้ว่าผลจากการกระทำของตนนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามได้เข้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น
4. มีความอดทนในการทำงานที่ยาก ๆ ได้เป็นเวลานาน
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะหรือถูกรบกวน ผู้มีแรงจูงใจผู้สัมพันธ์สูงจะพยายามทำต่อไปให้สำเร็จ
6. มีความรู้สึกที่เวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และสิ่งต่าง ๆ จะผ่านพ้นไปอย่างรวดเร็ว จึงควรรีบทำสิ่งต่าง ๆ ให้ทันกับเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. เลือกเพื่อนร่วมงานที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
9. ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนให้ได้ดี
10. พยายามปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ค้อยู่เสมอ

จากลักษณะ 10 ประการ ดังกล่าวข้างต้น จะมีบางลักษณะที่สอดคล้องกับความเชื่อของ ลินด์เกรน (Lindgren. 1967 : 31 - 34) ที่ว่า พฤติกรรมของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง นั้นจะมีความทะเยอทะยาน (Ambition) การมุ่งแข่งขัน (Competitiveness) และพยายามปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Self Improvement) และสอดคล้องกับกิลฟอร์ด (Guilford. 1959 : 437 - 439) ซึ่งกล่าวถึงลักษณะของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า ประกอบด้วย

1. ความทะเยอทะยานโดยทั่ว ๆ ไป คือ ความปรารถนาที่จะทำกิจการให้สำเร็จ
2. ความเพียรพยายาม ได้แก่ ความพยายามทำงานให้เป็นผลสำเร็จ
3. ความอดทนเต็มใจที่จะลำบากในการมุ่งทำกิจการ แม้จะยากเย็นเพียงใดก็ตาม

นอกจากนี้ มีผู้ให้คำนิยามและกล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้อีกมากมาย เช่น ฮิลการ์ด (Hilgard. 1967 : 153) ให้คำนิยามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่า คือ แรงจูงใจชนิดหนึ่งที่ทำให้บุคคลมีการกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Goal) ด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of Excellence)

✓ แอทคินสัน (Atkinson. 1966 : 240 - 241) ได้อธิบายว่าเป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลรู้ตัวว่า การกระทำของตนจะต้องได้รับการประเมินผลจากตัวเองหรือบุคคลอื่น โดยเทียบเคียงกับมาตรฐานอันดีเยี่ยม ผลจากการประเมินอาจเป็นที่พอใจเมื่อกระทำจนสำเร็จ หรือไม่น่าพอใจเมื่อกระทำไม่สำเร็จก็ได้ และเขายังกล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ว่าจะต้องคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ 3 ประเด็น คือ

1. แรงจูงใจที่จะบรรลุความสำเร็จ (Motive to Achieve Success) บุคคลแต่ละคน มีแรงจูงใจที่จะไปสู่ความสำเร็จรวมทั้งแรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลวแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ถ้าเขาประสบความสำเร็จ เขาก็จะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่าบุคคลที่เคยประสบความล้มเหลวมาก่อน ซึ่งจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

2. โอกาสของความสำเร็จ (Probability of Success) ถ้างานที่ทำได้ยากหรือง่ายเกินไป บุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มาก แต่งานที่ทำได้ง่ายหรือยากมากเกินไป ไม่ว่าจะคน ๆ นั้นจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากหรือน้อย เขาก็จะไม่คิดว่าเขาจะมีโอกาสที่จะสำเร็จหรือล้มเหลว

3. คุณค่าของความสำเเร็จ (Incentive Value of Success) บุคคลจะมีความพึงพอใจในความสำเเร็จของตนมากยิ่งขึ้น ถ้างานที่สำเเร็จนั้นเป็นงานยาก ตรงกันข้าม ถ้างานที่สำเเร็จนั้นเป็นงานง่าย เขาก็จะไม่เกิดความพึงพอใจในความสำเเร็จนั้นมากเท่าไร (ลัดดา กิติวิภาต. 2526 ; อ้างอิงมาจาก Atkinson. n.d.)

เซคคอร์ด และ แบคแมน (Secord & Backman. 1964 : 568) ได้ให้ข้อสังเกตว่าถ้ามีการท้าทายเกี่ยวกับมาตรฐานของการกระทำแล้ว แต่ละบุคคลจะตอบสนองต่อสถานการณ์แตกต่างกัน บุคคลที่ตั้งมาตรฐานสำหรับตนเองสูง จะเพียรพยายามให้บรรลุถึงมาตรฐาน ส่วนบุคคลที่ไม่ได้ตั้งมาตรฐานสำหรับตนเองไว้ จะมีความเพียรพยายามต่ำ และมีความรู้สึกเฉยเมยต่อผลสัมฤทธิ์ของตน บุคคลทั้งสองประเภทนี้ พวกแรกจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าพวกหลัง

ประยัต เมธา (Prayag Mehta. 1969 : 8) ได้ให้คำจำกัดความว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อาจแสดงได้อย่างหนึ่งอย่างใด ในลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. มีความต้องการให้งานที่ตนทำมีความสำเเร็จในระดับสูง หรือด้วยมาตรฐานอันดีเยี่ยม (Standard of Excellence)
2. งานที่มีลักษณะ เป็นเอกลักษณ์ (Unique of Characteristic) เป็นงานที่ได้ทำจนสำเเร็จเป็นอย่างดีและมีลักษณะ เป็นงานของตน ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสำเเร็จของบุคคล เช่น ผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากงานศิลป์และงานอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากธรรมดา
3. งานที่ต้องใช้เวลาานาน (Long Term of Work) ลักษณะอย่างหนึ่งของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ก็คือต้องการความตั้งใจในการทำงานที่ต้องใช้เวลาานานในจุดมุ่งหมายของงานนั้น ซึ่งเป็นงานที่จะสามารถทำได้สำเเร็จในชีวิต เช่น ความมุ่งหวังที่จะเป็นวิศวกร แพทย์ นักกฎหมาย และนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ หรืออื่น ๆ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยในเรื่องแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่เกี่ยวกับตัวแปรต่าง ๆ นั้น ได้มีผู้สนใจทางการศึกษาวิจัยกันไว้พอสมควร เช่น

เพศ

อนันต์ จันทร์ทวี (2514 : 98) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความคิดแบบสืบสวน สอบสวน โดยใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ในจังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 190 คน เป็นหญิง 90 คน เป็นชาย 100 คน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เฟื่อนพันธ์ โภกนท (2515 : 24) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาล เฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 367 คน เป็นชาย 188 คน เป็นหญิง 179 คน ผลจากการศึกษาพบว่านักเรียนหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เมธี โพธิพัฒน์ (2523 : 79) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนรัฐบาลสหศึกษาในกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ จันทบุรี เลย และสงขลา จำนวน 886 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง และจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยและความแปรปรวนแล้ว พบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเพศชาย

รสา สุกุมารพันธ์ (2516 : 95) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความคิดสร้างสรรค์ โดยศึกษากับนักเรียนชั้นประกาศนียบัตรปีที่ 2 ของวิทยาลัยครูจันทระเกษม จำนวน 150 คน เป็นชาย 75 คน หญิง 75 คน ก็พบว่าเพศหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่าเพศชาย

ฮิลล์ (รสา สุกุมารพันธ์, 2515 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Hill, 1966 : 811) ได้ศึกษาความแตกต่างของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างชายและหญิง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยเทกซัส โดยให้เขียนอัตชีวประวัติแล้วนำมาวิเคราะห์ ซึ่งพบว่านิสิตชายและนิสิตหญิงที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง แสดงตนว่าเป็นผู้มีความสุขในชีวิต ยอมรับบทบาทและสถานภาพของบิดามารดา พี่น้องในครอบครัว มากกว่านิสิตชายและหญิงที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ และยังพบอีกว่านิสิตในวัยเดียวกันนั้น นิสิตหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชาย

อย่างไรก็ตาม ยังมีผลงานวิจัยที่ได้ผลแตกต่างจากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่ง
 เมธี โพธิ์พัฒน์ (2523 : 79 - 80) ได้สรุปไว้คือ วรณี รักธรรม (2515 : 56)
 กุญชร ศรีสุทธิสะอาด (2516 : 84) เปรมจิต ทศตะ (2516 : 71) และอนาสตาซี
 (ประสาท บันท่วงกูร. 2516 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Anastasi. 1971 : 482) ที่พบว่า
 เพศชายมีแรงจูงใจสูงกว่าเพศหญิง ส่วนที่ไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง ได้แก่
 ราไพฑิทย ธีระนิตติ (2514 : 27) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์
 ทางการเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวิทยาลัยครู จำนวน 240 คน และมณีรัตน์ ศรีรัตนพันธ์
 (2516 : 84) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์และความคิด
 แบบสืบสวน โดยศึกษากับเด็กวิทยาลัยครู ป.กศ. ต้น จำนวน 150 คน

จากเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าพบผล
 3 ประการด้วยกัน คือ เพศหญิงมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์สูงกว่าเพศชาย เพศชายมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์
 สูงกว่าเพศหญิง และเพศหญิงกับชายมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน สำหรับผลการศึกษาที่ไม่พบ
 ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับชายซึ่งเป็นงานวิจัยของ มณีรัตน์ ศรีรัตนพันธ์ นั้น เมื่อเปรียบเทียบ
 ค่าเฉลี่ยระหว่างเพศของแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์แล้วพบว่านักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์
 สูงกว่านักเรียนชาย จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการตั้งสมมติฐานว่า นิสิตหญิงมี
 แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชาย

ระดับชั้นเรียน

เมธี โพธิ์พัฒน์ (2523 : 80) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันจะมีแรงจูงใจ
 ผู้สัมฤทธิ์แตกต่างกัน โดยที่กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่าจะมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์สูงกว่า
 กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ภักดี เป็รวิธรรม (2516 : 102) ได้ศึกษาความสัมพันธ์และ เปรียบเทียบความเกรงใจ
 แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ การได้หน้า-เสียหน้า ระหว่างนักเรียนไทยเชื้อสายไทยกับนักเรียนไทย
 เชื้อสายจีนในกรุงเทพมหานคร และ จังหวัดในภาคกลาง โดยศึกษานักเรียนที่กำลังเรียนในชั้นมัธยม
 ศึกษาปีที่ 3 และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง ปีการศึกษา 2515 ของโรงเรียน

และวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคกลาง (ลพบุรี) พบว่า นักศึกษาระดับ ป.ศ. สูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนระดับ ม.ศ. 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับ บทบาท วชิรศักดิ์มงคล (2516 : 75) ซึ่งศึกษาเรื่องเดียวกับ ภักดี ปรีวารณ เพียงแต่ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่กำลัง เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาชั้นสูง ปีการศึกษา 2515 ของโรงเรียนและวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครและจังหวัด ในภาคเหนือ (แพร่ เชียงใหม่ อุดรดิตถ์) ซึ่งพบว่า นักศึกษาระดับ ป.ศ. สูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงกว่านักเรียนระดับ ม.ศ. 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กฤษี ศรีสุทธิสอาด (2517 : 153 - 154) ได้ศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบ ความเกรงใจ การรักษาน้ำ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างนักเรียนไทยเชื้อสายไทยกับนักเรียน ไทยเชื้อสายจีน ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดภาคใต้ โดยศึกษากับนักเรียนระดับ ม.ศ. 3 และ ป.ศ. สูง พบว่า นักเรียนทั้ง 2 ระดับชั้นมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ กลุ่มย่อยลงไป พบว่า กลุ่มนักเรียนกรุงเทพมหานคร ชั้น ป.ศ. สูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่า นักเรียนกรุงเทพมหานคร ชั้น ม.ศ. 3

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าระดับชั้นเรียนเมื่อมีผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ที่มิระดับชั้นเรียนสูงกว่าส่วนมากจะมีระดับอายุมากกว่า และอาจจะมีจุดมุ่งหมาย ในการเรียนที่เด่นชัดขึ้นกว่าตอนที่ยังเรียนอยู่ในระดับชั้นต่ำกว่า จึงเกิดความคาดหวังและมีแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้นไปด้วย จากเหตุผลดังกล่าวจึง ได้ตั้งสมมติฐานว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ราวีพิทย ธีระนิต (2514 : 26) ได้ใช้เครื่องมือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เฮอร์แมนส์ พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มอสและคาแกน (ม็ิรตัน ตรีรัตน์พันธ์. 2515 : 20 ; อ้างอิงมาจาก Moss & Kagan. 1961) ได้รายงานผลการวิจัยว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างคะแนนผลสัมฤทธิ์กับ ตัวแปรพฤติกรรมด้านสัมฤทธิ์ผลทั้งสองเพศ แต่ความสัมพันธ์ของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย

แมคสเวล (Maxwell. 1962 : 1146 - 1147) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 359 คน เป็นชาย 164 คน เป็นหญิง 195 คน ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในทางบวก ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เมธี โพธิ์พัฒน์ (2523 : 79) ได้ศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

เก็บฮาร์ท และเฮท (Gebhart and Heyt. 1958 : 125 - 128) ทำการศึกษาความต้องการของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะวิทยาศาสตร์ และสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 430 คน และนักศึกษาจากคณะอักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 310 คน ซึ่งศึกษาในมหาวิทยาลัยแคนซัส โดยให้ตอบแบบทดสอบสัมฤทธิ์ผล แล้วทำการแบ่งนักศึกษาแต่ละคนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบ คือ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า 0.7 ถือเป็นกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำ ผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่า 1.3 ถือเป็นกลุ่มสัมฤทธิ์ผลสูง ส่วนผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 0.7 ถึง 1.3 ถือเป็นกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลปานกลาง ในแต่ละกลุ่มยังแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ได้คะแนนสอบไล่ปลายภาคการศึกษาสูงกว่าคะแนนสัมฤทธิ์ผล ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลที่สูงกว่าความเป็นจริง (Overachievement) และประเภทที่ได้คะแนนสอบไล่ต่ำกว่าคะแนนสัมฤทธิ์ผล ถือเป็นกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำกว่าที่เป็นจริง (Underachievement) จากการศึกษาวิจัยนักศึกษาทั้ง 6 กลุ่ม พบว่า นักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าที่เป็นจริงมีความต้องการมากกว่านักศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลต่ำกว่าที่เป็นจริง ในด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผลความเป็นระเบียบ ความเข้าใจตนเองและผู้อื่น และการพึ่งพาตนเอง แต่มีความต้องการน้อยกว่าในด้านความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ผูกมิตรกับผู้อื่น และต้องการเปลี่ยนแปลง

ดังนั้นจะ เห็นว่า ผลงานวิจัยส่วนมากมักจะพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ จึงเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานได้ว่านิสัยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน จะมีแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ต่างกัน

อาชีพของผู้ปกครอง

เกเนตต์ (Ganett. 1953 : 382 - 383) ได้ทำการศึกษาพบว่า นิสิตที่บิดาทำงานเกี่ยวข้องกับงานหนังสือหรืองานวิชาการระดับสูง จะมีความได้เปรียบในอัตราแห่งความสำเร็จมากกว่านิสิตอื่น ๆ

เรย์มอน (Raymond. 1967 : 263 - 267) ทำการศึกษาเรื่องผลของการประกอบอาชีพของมารดาที่มีต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุตร โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชาย ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3,014 คน ซึ่งเป็นเด็กที่มารดาต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน กับมารดาที่อยู่บ้านเฉย ๆ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มารดาออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านเต็มเวลา ไม่มีผลกระทบบทกระเทือนต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็ก และเด็กเหล่านี้ยังมีแนวโน้มที่จะมีระดับความมุ่งหวังทางการศึกษา และความหวังอื่น ๆ สูงกว่าเด็กที่มารดาไม่ได้ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ยกเว้นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมสูง

ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2513 : 72) ได้ศึกษาถึงแรงจูงใจในการเลือกเรียนสายวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน ผลจากการศึกษาปรากฏว่า แรงจูงใจด้านบุคคลของนักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกันนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

อนันต์ จันทร์ทวี (2514 : 98) ได้พบผลจากการวิจัยว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพรับจ้างมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มากกว่านักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

แต่จากการศึกษาของ เมธี โพธิ์พัฒน์ (2523 : 80) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ ค้าขาย หรือธุรกิจ เกษตรกรรม รับจ้าง และอื่น ๆ นั้น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น หากพิจารณาถึงแนวโน้มแล้วจะพบว่า ส่วนใหญ่อาชีพของผู้ปกครองที่แตกต่างกันจะส่งผลถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่แตกต่างกันของบุตรด้วย จึงเป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานได้ว่า นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน

การเรียนรู้และแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์

แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์นั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จและส่งผลไปสู่การพัฒนาบุคคล เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาบุคคล อนาสตาซี (Anastasi. 1965 : 430) มีความคิดว่าการศึกษามีได้ขึ้นอยู่กับสติปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับความถนัดทางการเรียนของแต่ละบุคคล รวมทั้งองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับสติปัญญาด้วย เช่น สภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อมของเด็ก ขนบธรรมเนียมประเพณีของครอบครัว และรายได้ของครอบครัว เป็นต้น ส่วนแกรี่ (จินตนา อินทรไทย. 2525 : 2 - 3 ; อ้างอิงมาจาก Garry. 1957) สรุปว่าองค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมีตัวแปรที่สำคัญ 3 ชนิด

1. ตัวแปรเกี่ยวกับความแตกต่างของบุคคล (Individual Variable) คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความพร้อม การบรรลุนิติภาวะ ความสามารถในการปรับตัว แรงกระตุ้นต่าง ๆ และลักษณะแต่ละด้านของบุคลิกภาพ (Personality Trait)
2. ตัวแปรเกี่ยวกับวิชาที่ทำการศึกษา (Task Variable) หมายถึง การเรียนรู้นั้น จะขึ้นอยู่กับสิ่งที่จะ เรียนรู้เห็นว่า เนื้อหาวิชาหรือบทเรียนนั้นมีความยากง่ายเพียงใด เหมาะสมกับสติปัญญาของผู้เรียนหรือไม่ ผู้เรียนมีความเข้าใจในพื้นฐานของสิ่งที่จะเรียนเพียงใด เป็นต้น
3. ตัวแปรเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (Environment Variable) เป็นสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวผู้เรียนเอง แต่เกิดจากสิ่งเร้าภายนอก หรือสถานการณ์ และสภาพที่ตั้งเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น เช่น สภาพของผู้เรียนในฐานะสมาชิกของครอบครัว เป็นต้น

นอกจากนี้ นันนาลลี (จินตนา อินทรไทย. 2525 : 3 - 4 ; อ้างอิงมาจาก Nannally. 1967 : 470) ยังกล่าวว่า สมรรถภาพในการทำงานและการเรียนเกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคล ความสำเร็จในการทำงานและผลการเรียน อาจจะมีผลเนื่องมาจากความแตกต่างของแต่ละบุคคลในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางสังคม (Social Traits) เป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แต่ละบุคคลเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ซึ่งได้แก่ ลักษณะของความซื่อสัตย์ การรวมกลุ่ม ลักษณะการเก็บตัว อารมณ์ขัน และลักษณะต่าง ๆ ที่แสดงออกในรูปของบุคลิกภาพ
2. แรงกระตุ้น (Motive) ทุกคนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความต้องการ (Need) หรือแรงขับ (Drive) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับความต้องการความสำเร็จ และความตั้งใจจะกระทำให้สำเร็จตามเป้าหมาย
3. การปรับตัวได้และปรับตัวไม่ได้ (Adjustment Versus Nonadjustment) หมายถึง การที่บุคคลได้พบเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่ผิดแปลกไปจากเดิม แล้วสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งใหม่ ๆ นั้นได้อย่างเหมาะสมหรือไม่

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทั้งอนาสตาซีและนินนาลลี มีแนวคิดที่ตรงกัน คือ การเรียนจะต้องมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และในบรรดาองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ แกรี่และนินนาลลี ให้ความสำคัญตรงกันอย่างยิ่งว่า แรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจ (Motive) ก็เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากขององค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งในปัจจุบันนักจิตวิทยาสังคมทั้งหลายต่างก็ตระหนักเป็นอย่างดีว่าแรงจูงใจของคนเรานั้นมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนา เศรษฐกิจ และสังคม แรงจูงใจนี้มีหลายอย่าง เช่น แรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการมีอำนาจเหนือผู้อื่น (Need for Dominance) ความต้องการที่จะก้าวร้าว (Need for Aggression) ความต้องการโมตรัสสัมพันธ์ (Need for Affiliation) และความต้องการใฝ่สัมฤทธิ์ (Need for Achievement) แมคเคลล์แลนด์ (McClelland, 1953 : 110 - 111) กล่าวว่า แรงจูงใจที่สำคัญยิ่งและควรปลูกฝังให้แก่พลเมือง คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) ละม้ายมาศ ศรีทนต์ (2508 : 632) ได้กล่าวว่า สมัยใดที่คนในชาติโดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและอบรมแก่เด็ก มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ภายในระยะเวลา 20 - 30 ปีต่อมา จะเกิดความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจคิดตามมา ในทางตรงกันข้ามถ้าสมัยใดที่คนในชาติมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ภายหลังจากสมัยนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจมักจะดำเนินไปอย่างเชื่องช้าด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แมคเคลล์แลนด์ (McClelland, 1961 : 512) ที่พบว่า ประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประชาชนมีความ

ต้องการสัมฤทธิ์ผลทั้งในทางด้านปริมาณและคุณภาพที่สูงกว่าประเทศที่มีความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจช้า ซึ่งเขาได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ว่า ด้วยเหตุที่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กับความก้าวหน้าทาง เศรษฐกิจดังกล่าวมาแล้ว นโยบายของการพัฒนาเศรษฐกิจจึงมุ่งที่จะทำให้บุคคลมีความต้องการ ใฝ่สัมฤทธิ์สูงขึ้น และพยายามใช้บุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด และ ปัญหาที่ว่าทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้ประชากรมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงนั้น เป็นเรื่องสำคัญและไม่สามารถที่จะทำได้โดยง่าย นอกจากจะ ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างจริงจัง เพื่อค้นหาตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สำหรับบุคคล ซึ่งก็ได้มีการศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวางมาก นอกเหนือไปจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น อาทิเช่น

พอทท์ฮาร์ท (Pottharst. 1957 : 145) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์กับระดับในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชาย จำนวน 43 คน แบ่งออกเป็น กลุ่มที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง ปานกลาง และต่ำ ผลการศึกษาปรากฏว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง จะได้คะแนนในการทำงานสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ

สตีเฟนสัน (Stephenson. 1971 : 3345 - 3346) ได้ทำการศึกษาว่า แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์จะเป็นตัวหายในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพได้หรือไม่ กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคที่อินเดียมา จำนวน 60 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ตามระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เครื่องมือที่ใช้ศึกษา คือ แบบทดสอบเพื่อวัดสัมฤทธิ์ผลและความกังวลใจ ผลการศึกษาปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงสุด จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาคือว่ากลุ่มที่มี แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำสุด แสดงว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความ สามารถในการแก้ปัญหา

แม็คเคลลแลนด์ (McClelland. 1966 : 306 - 321) ได้ศึกษาความกล้าเสี่ยง ในการทำงานของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในระดับสูงและต่ำ โดยศึกษาเด็กในระดับชั้น 3 จำนวน 32 คน พบว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความกล้าเสี่ยงปานกลาง ส่วนผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต่ำจะมีความกล้าเสี่ยงไม่มากนักน้อยจนเกินไป

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว พอจะสรุปให้เห็นถึงข้อดีของการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ได้ว่า ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ต่ำกว่า เช่น มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง มีประสิทธิภาพในการทำงานและแก้ปัญหาได้ดีกว่าผู้ที่มี

แรงจูงใจอันสัณเภทต่ำกว่า นอกจากนั้น ผู้ที่มีแรงจูงใจอันสัณเภทสูง จะยัง เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความกล้าเสี่ยงในการทำงานในระดับที่เหมาะสมอีกด้วย

แต่ถึงกระนั้น การที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจอันสัณเภทสูง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์ประกอบหนึ่งของการเรียนรู้ ที่จะทำให้การศึกษาประสบความสำเร็จได้ ซึ่งเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคคลดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น ยังไม่เพียงพอที่จะช่วยให้การพัฒนาบุคคลเป็นไปอย่างสมบูรณ์ได้ บุคคลนอกจากจะมีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ แล้ว ควรจะมีจริยธรรมควบคู่ไปด้วย จึงจะทำให้การพัฒนาบุคคลบรรลุเป้าหมายได้

พรหมวิหารสี่

คามิยามและลักษณะทั่วไป

สมเด็จพระญาณสังวร (สาธุคุณ) ได้เรียบเรียงความหมายของพรหมวิหารสี่ ไว้ใน เอกสารเผยแพร่โดยพระราชประสงค์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (สมเด็จพระญาณสังวร . 2520 : 1) ซึ่งได้กล่าวว่า เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 4 ประการนี้ พระบรมศาสดาทรงแสดงว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ ทรงเรียกคุณธรรมนี้ว่า พรหมวิหาร เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข

พระราชวรมณี (2521 : 91) ได้อธิบายถึงความหมายของพรหมวิหารสี่ว่า หมายถึงหลักความประพฤติ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อัปมัญญาสี่ เพราะแผ่สมาธิโดยทั่วไปในมนุษยสัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณและไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใดยอมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติแก่ผู้อื่น

ญาณโพนิกา มหาเถระ (2519 : 1 - 2) กล่าวว่า พรหมวิหารสี่เป็นความประเสริฐสุด 4 สถาน เป็นแนวทางที่ถูกต้องสำหรับปฏิบัติต่อสรรพสัตว์ เป็นปัจจัยอันสำคัญในการผ่อนคลายความเครียด เป็นเครื่องลดความแตกต่างกันในสังคม เป็นการสร้างความสอดคล้องกลมกลืนในสังคม เป็นการแสดงถึงน้ำใจ เป็นการเสริมสร้างความรัก ความปรองดองขึ้นแทนความหลงตัวและความถือตัว

พระศรทธีรธัช (2511 : 22) กล่าวถึงพรหมวิหารสี่ว่า เป็นธรรมอันสำคัญที่สุดของมนุษย์ทั่ว ๆ ไป สามารถที่จะปกครองครอบครัว คนในบังคับบัญชา หมู่คณะ ประเทศชาติ แม้ที่สุดทั้งโลกก็ได้ เป็นธรรมของคนดี นักปกครองที่ดี ที่สมควรจะนำไปศึกษาและปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง

กรมศาสนา (2524 : 75) ได้นิยามคำว่า "พรหมวิหาร" ไว้คือ หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่ประเสริฐ หรือเป็นธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหม หรือให้เสมอด้วยพรหม ในทางปฏิบัติจึงหมายถึง คุณธรรมของบุคคลที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ หรือเป็นหัวหน้า ซึ่งจะต้องมีอยู่ในจิตใจตลอดเวลา

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2519 : 88) ได้กล่าวถึงพรหมวิหารสี่ว่า เป็นธรรมประการหนึ่ง ที่คนในสังคมพึงปฏิบัติ เป็นธรรมที่เป็นความรู้สึกต่อผู้อื่น เป็นการควบคุมตนให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสมต่อผู้อื่น เป็นธรรมที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติคือผู้น้อยหรือคนเสมอกันปฏิบัติต่อกัน แต่จะอนุโลมให้ผู้น้อยใช้กับผู้ใหญ่ด้วยก็ได้

ปิ่น มุกกันต์ (2505 : 14) กล่าวว่า พรหมวิหารสี่ หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ใหญ่ พรหมวิหารเป็นศัพท์ทางพุทธศาสนา ซึ่งคนที่เป็นผู้หลักผู้ใหญ่จำเป็นต้องมีไว้ในตน จึงจะเป็นที่เคารพของผู้เอยและไม่เสียความเป็นผู้ใหญ่

ได้มีผู้ศึกษาถึงคุณลักษณะของพรหมวิหารสี่ ซึ่งประกอบด้วยคุณธรรมทั้ง 4 ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไว้ดังนี้

เมตตา

พระไตรปิฎกมหาวิถิตถารนัย (สนองศรี รุดติษฐ์. 2523 : 11 ; อ้างอิงมาจาก พระไตรปิฎกมหาวิถิตถารนัย. 2500 : 299) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "เมตตา" ว่า หมายถึง จิตที่คิดอยากให้เป็นสุขเสมอไป ไม่คิดอยากทำให้ใครเป็นทุกข์ ไม่คิดอยากเบียดเบียนใคร มีแต่คิดจะให้เป็นสุขทุกทั่วหน้า ธรรมตาคนเราขอมอยากให้ได้สุขแต่ของตนเองและผู้อื่นที่ตนรักใคร่ นับถือ ส่วนคนอื่นและสัตว์อื่นเป็นอย่างไรก็ไม่ว่าเมื่อผู้ใดพยายามทำให้มีเมตตากว่าสามัญชนทั้งหลายได้ ผู้เฒ่าจึงได้ชื่อว่า เจริญเมตตา

สมเด็จพระญาณสังวร (2520 : 1 - 5) ได้อธิบายถึงลักษณะของเมตตาไว้อย่างละเอียด ซึ่งพอจะรวบรวมได้ว่าเมตตา คือ ภาวะของจิตที่มีเอื้อยไมตรีจิตมีไตรจิตเกิดกุศลด้วยสุขประโยชน์ ปราศจากอาฆาตพยาบาท ซึ่งเคียดโกรธแค้น แสดงออกทางสีหน้าและสายตาที่สงบเข้มข้ม มองดูด้วย สายตาอันแสดงถึงใจที่อัมเอิบ ด้วยความปรารถนาดีให้มีความสุข ปราศจากความมั่งร้ายที่เป็นภัยเวร ทุข์บาง เมตตานี้เป็นพรหมวิหารธรรม ข้อที่หนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิตใจ อันที่จริงภาวะของจิตที่มีความรักใคร่ปรารถนาดีให้เป็นสุข ย่อมมีอยู่ในคนและคนที่เป็นที่รักอยู่เป็นประจำแต่ยัง เจือด้วยราคะ สีนหาบ้าง เจือด้วยอาฆาตพยาบาทในผู้อื่นสักอื่อย่าง นี้จึงนับว่าเป็นภาวะของจิตที่เป็นสามัญธรรมคา พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนธรรม ก็คือทรงสั่งสอนให้ปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เป็นสามัญธรรมคานี้แหละให้เป็น ธรรม คือเป็นคนเกิดกุศลขึ้นมา คือให้ปรับปรุงความรักใคร่ปรารถนาสุขดังกล่าวนั้นให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์ ที่เกิดกว้างขวางออกไป มีให้มีค้ำแคบเฉพาะตนและคนซึ่งเป็นที่รักในวงแคบของตน หรือจำเพาะ พวกของตน แต่ให้แผ่กว้างออกไปตลอดจนถึงไม่มีจำกัดไม่มีประมาณ และให้ปราศจากอาฆาตพยาบาท ทุข์ให้บริสุทธิ์จากราคะสีนหาด้วย เพราะว่า อาฆาตพยาบาทเป็นศัตรูที่หางของเมตตา ราคะสีนหา เป็นศัตรูที่ใกล้ของเมตตา ความรักใคร่ที่เป็นสามัญธรรมคาของโลกย่อมเจือด้วยสิ่งทั้งสองนี้ ส่วนที่เป็นเมตตาอันบริสุทธิ์ย่อมปราศจากทั้งสองสิ่งนั้น ทางปฏิบัติอบรมก็ต้องอบรมสิ่งที่มีอยู่เป็นธรรมคาโลก นี้แหละให้เป็นธรรมขึ้นมา และก็ยอมเป็นเครื่องค้ำครองโลก ดังภาษิตที่ว่า "โลกปรคตมกิกา เมตตา เมตตาเป็นธรรมเครื่องค้ำครองโลก" ดังนี้ ฉะนั้น จึงได้มีพระพุทธานุชาตตรัสสอนไว้ ให้อีกคนเป็น พยานหรือเป็นอุปมา แปลว่า "ตนเองคิดค้นหาคำไว้อาไปทั่วทุกทิศ ก็ไม่พบว่าใครจะเป็นที่รักไปกว่าตน ในที่ไหน ๆ ตนของคนอื่นทั้งหลายก็เป็นที่รักมากของเขาเหมือนอย่างนั้น เพราะเหตุนี้ผู้ที่รักคนจึง ไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น" และให้ยกคนที่เป็นที่รักเป็นอุปมาว่า "พึงแม้จิตถึงสัตว์ทั้งบางด้วยเมตตา เหมือนอย่างเห็นคนผู้เป็นที่รักเป็นที่ชอบใจแล้วเกิดไมตรีจิตมีไตรจิตรักใคร่ฉนั้น"

เมตตาไม่พียงมีขอบเขต ไม่พียงมีระยะเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเช่นไร ณ ที่แห่งใด ในกาล เวลาไหน เมตตาพียงมีได้อย่างเต็มเปี่ยมโดยปราศจากอุปสรรค เพราะเมตตาไม่จำเป็นต้องอาศัยทรัพย์ สิ่งของ เมตตาเป็นเรื่องของจิตใจโดยบริสุทธิ์แท้ เมื่อมีจิตใจก็มีเมตตาได้ด้วยกับทุกคน และก็พียงมี เมตตาอย่างยิ่งด้วยกันทุกคน เพราะไม่เป็นการต้องลงทุลงแรงอย่างใดเลย เพียงแต่เมื่อมาจลง ให้อ่อนละมุน ไม่ใจแข็งใจดำ แม้เมื่อรู้เห็นอยู่ว่าเขาเป็นทุกข์ เพียงแต่เมื่อมาจลงปรารถนาดีให้เขา เป็นสุขโดยทั่วกันเท่านั้นเองก็เป็นการแสดงเมตตาแล้ว

พระโสภณคณาภรณ์ (2521 : 13 - 18) ได้กล่าวว่า การแสดงออกถึงการมีเมตตา นั้นสามารถจะแสดงออกมาในรูปต่าง ๆ ได้ดังนี้คือ

1. แสดงเมตตาทางกาย คือ การช่วยเหลือกันในงานกิจการงาน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ช่วยเหลืองานกิจการงานอื่น
2. แสดงเมตตาทางวาจา ด้วยการเจรจกันด้วยความรู้สึกเมตตา ไม่ใช้วาจาก้าวร้าว ดูหมิ่น ในด้านรูปร่าง ทรัพย์สิน ตระกูล การศึกษา เป็นต้น ช่วยแนะนำบอกกล่าวในเรื่องที่เป็นประโยชน์ หรือพิทักษ์ประโยชน์ของกันและกัน
3. แสดงเมตตาทางใจ โดยไม่มีความรู้สึกในทางอิจฉาริษยา คิดเอาเปรียบหรือคิดมุ่งทำลายผลประโยชน์ของเขา มีความหวังที่จะเห็นคนเหล่านั้นประสบความสำเร็จในชีวิต การงาน การศึกษา และการทำธุระหน้าที่ของตน เป็นต้น

ประสาธ หลักศิลา และแปลก สนธิรักษ์ (2505 : 216) ได้อธิบายว่า เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขเมื่อตนได้สุขแล้วก็อยากให้ผู้อื่นได้บ้าง เมตตานี้เป็นความรักที่ไม่เจือด้วยกิเลส คือ ความก้าวนัด เป็นความรักที่บริสุทธิ์ คิดแต่จะให้ผู้อื่นมีความสุขสบาย ไม่อยากเห็นผู้อื่นเดือดร้อน ความปรารถนาดีด้วยอำนาจเมตตา นี้ ย่อมก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้เมตตาจัด และทั้งแก่ผู้ได้รับเมตตา เช่น เราตั้งน้ำดื่มไว้หน้าบ้านสำหรับคนผ่านไปมาดื่มแก้กระหาย ผู้ดื่มน้ำย่อมยินดี เราผู้ให้ก็ยินดีเกิดความปลื้มใจ ผู้มีใจเมตตาย่อมมีความพอใจสัพพัญญูทั้งกายใจและสีหน้า เพราะเป็นผู้ที่ไม่โกรธ ไม่เกลียด ไม่พยาบาทใคร ๆ จิตใจก็สบายผ่องใส มีสีหน้ายิ้มแย้มอยู่เสมอ ไม่บดบังถ่วงทึง เป็นที่รักเคารพนับถือของคนทั่วไป

การแผ่เมตตาที่ย่อมแผ่เจาะจงและไม่เจาะจง ที่ว่าแผ่เจาะจงนั้น คือ แผ่เมตตาไปยังคนที่รู้จักรักใคร่ ชอบพอ ไปจนถึงคนที่เกลียดเรา แผ่ไม่เจาะจง คือ แผ่ทั่วไปไม่เฉพาะคนที่เรารู้จัก โดยตั้งใจปรารถนาให้ทุกคนเกิดมาเป็นเพื่อน แก่ เจ็บ ตาย ขอให้มีความสุขถ้วนหน้า เมตตานี้ป้องกันความโกรธ ความเกลียด ความเคียดแค้นได้

กรมศาสนา (2524 : 76) ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า เมตตา ว่าความหมายในปัจจุบันคือ ความรัก หรือความปรารถนาดีนั่นเอง เป็นความต้องการที่จะให้มนุษย์และสัตว์ทั้งปวงมีความสุข มีความก้าวหน้า มีความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ใจ เมตตาจึงเป็น

ความรักที่สูงส่งกว่าความรักทำ ๆ ไป ที่มุ่งหวังสิ่งใดสิ่งหนึ่งตอบแทน หรือสิ่งใดเป็นการแลกเปลี่ยน บุคคลผู้เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นคนว่า บิดามารดา หรือผู้มีฐานะสูงส่งในสังคม ย่อมจะต้องมีเมตตา หรือความรัก ซึ่งเป็นความปรารถนาดีซึ่งไม่ต้องการสิ่งตอบแทน นี่เป็นหลักต่อบุตรีดา หรือผู้ญาติผู้บังคับบัญชาของตน ครั้นเมื่อจิตใจเปี่ยมด้วยเมตตา ดังกล่าวเป็นฐานแล้ว การแสดงออกทุกอย่าง จะมีลักษณะอ่อนโยน ละเอียด หรือทำประโยชน์ให้อย่างเต็มที่ การแสดงออกจึงถือว่าสำคัญ เพราะจะทำให้ความเมตตาที่มีอยู่ในจิตใจ กลายเป็นความจริง และมีผลต่อผู้ได้รับการปฏิบัติจริง ๆ

อันที่จริง พระพุทธศาสนา สอนเรื่องเมตตาหรือความรักนี้ ให้มีลักษณะ เป็นความรักสากล ครอบคลุมไปทั่ว ไม่ว่าสิ่งมีชีวิตชนิดไหน หรือมีขนาดใหญ่น้อยเพียงใด ในกรณีเมตตาสูตร ท่านกล่าวว่า "มารดาผู้กอดบุตรคนเดียว ผู้เกิดในตนแม้ด้วยชีวิตฉันใด บุคคลพึงเจริญเมตตาจิตไม่มีขอบเขตในสัตว์ทั้งปวงฉันนั้น" ดังนั้น เมตตาหรือความรักชนิดไม่หวังผลตอบแทนนี้ จึงเป็นรากฐานความสงบเย็นในทกแห่งหน เริ่มแต่สถาบันครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล จนถึงระดับชาติ และนานาชาติ การใช้เมตตาเป็นปรัชญาพื้นฐานของการศึกษาอบรมในทุกชั้นตอนของชีวิต จะช่วยให้เกิดความสำนึกในเรื่องคุณค่าของชีวิต เห็นความสำคัญของชีวิต ตลอดจนเคารพคุณค่าของชีวิต เมื่อพัฒนาเมตตาให้มีฐานมั่นคงในจิตใจของบุคคลแล้ว คุณธรรมอื่น ๆ ซึ่งจะกล่าวต่อไปก็จะเกิดเองตามธรรมชาติ

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2520 : 89) กล่าวถึงพรหมวิหาร ข้อแรกว่าเป็นวิธีแก้ความเกลียดชัง อิจฉาริษยา ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว เพราะความเมตตาเป็นธรรมที่มุ่งความสุขของผู้อื่นเป็นสำคัญ เป็นการลดความสำคัญของตนเอง และทำให้ตนเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ง่ายขึ้น เพราะมีความปรารถนาเช่นนั้นอยู่แล้ว

ส. ศิวรักษ์ (2523 : 140) กล่าวว่า เมตตา ความรัก ความปรารถนาดีต่อตนเองและผู้อื่น เราทั้งหมดต้องการความสุข เราควรพยายามเพื่อให้ชีวิตมีสุขโดยการตระหนี่รู้และใช้สมาธิภาวนาจิตใจจะรู้สึกเป็นมิตรแลประสานสอดคล้องกับตนเองและผู้อื่น หยิบยื่นความช่วยเหลือและผลประโยชน์โดยปราศจากความปรารถนาแล้ว ปราศจากความมุ่งร้ายและการแข่งขัน เพื่อแต่ละบุคคลจะได้สงบและเป็นสุข ความสงบและความสุขนั้นก็แผ่กระจายไปยังผู้อื่นได้ด้วย

กรุณา

สมเด็จพระญาณสังวร (2520 : 5 - 7) ได้อธิบายลักษณะของกรุณา ว่า กรุณา คือ ภาวะของจิตที่หัวเราะไห้ไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่น เหมือนอย่างถ้าซื้อได้ก็จะซื้อความทุกข์ของเขา คือ จะช่วยทำความทุกข์ของเขาให้หมดสิ้นไป จึงมีอาการที่ทนเลยไม่ได้ ต้องชวนช่วยช่วยเหลือ เพื่อบำบัดทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติม เห็นใครตกอยู่ในความทุกข์ไม่มีที่พึ่งก็คอยดู ไม่ได้ที่คิดช่วย กรุณานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีในจิตใจ อันที่จริงภาวะของจิตใจที่ต้องการความช่วยเหลืออันเมื่อมีทุกข์ ย่อมมีอยู่เป็นสามัญธรรมดา แต่ยังเจือด้วยวิหิงสา คือ ความคิดเบียดเบียนผู้อื่นสัวอื่น เพื่อให้ตนพ้นทุกข์ และยังมีความวิסקโทมนัสในเมื่อได้เห็นทุกข์ของผู้อื่นเป็นที่รัก เพราะ เป็นภาวะของจิตที่คับแคบ ต้องการให้ตนเองและคนผู้เป็นที่รักของตนพ้นทุกข์ เท่านั้น พระบรมครูทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติอบรมปรับปรุงภาวะที่มีอยู่แล้วนี้แหละให้เป็นธรรมชั้น คือ ให้เป็นคนอันบริสุทธิ์ที่เกื้อกูลกว้างขวางออกไป มีให้มีคับแคบเฉพาะตนและผู้ที่ตนรักหรือจำเพาะพวกของตน แต่ให้แผ่กว้างออกไปตลอดจนถึง ไม่มีจำกัดไม่มีประมาณ และให้ปราศจากวิหิงสา ความคิดเบียดเบียนและให้ส่งความวิסקโทมนัสในเพราะความทุกข์ของคนเป็นที่รักด้วย เพราะว่าวิหิงสาเป็นศัตรูที่ห่างของกรุณา ส่วนความวิסקโทมนัสเป็นศัตรูที่ใกล้ของกรุณา จึงได้มีพระพุทธภาษิตตรัสสอนไว้ให้ยกตนเป็นพยานหรือเป็นอุปมาเช่นเดียวกับในข้อเมตตา และให้ยกคนดกยากเป็นอุปมาว่า "พึงแผ่จิตใจถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยกรุณา เหมือนอย่างเห็นคนดกยากมีความลำบาก ก็เกิดกรุณาขึ้น ฉะนั้น" ได้มีพระมหาสมณสภาขัตติยแสดงไว้ว่า "มหาบริสุทธิ์กาลสุส ลกฺขณ กรุณาสาโร อธิยาตย์ที่ทนอยู่ไม่ได้เพราะกรุณา เป็นลักษณะของมหาบุรุษ "ข้อนี้พึงเห็นดัง เช่น พระกรุณาที่แสดงเป็นพระคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าและพระมหากษัตริย์เจ้า

พระโสภณคณาภรณ์ (2521 : 17) กล่าวว่า กรุณาเป็นลักษณะของจิตใจแห่งบุคคล ที่ได้พบเห็นคนหรือสัตว์ตกอยู่ในห้วงของอันตราย แล้วเกิดความหัวเราะไห้สงสารขึ้นมา ต้องการจะช่วยเขาให้หลุดพ้นจากอันตรายนั้น

ประสาธ หลีกศิลา และแปลก สนธิรักษ์ (2505 : 217) ได้อธิบายว่า กรุณา คือ ความสงสาร เมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ทรมาน ก็มีจิตใจหัวเราะไห้บรารณาให้เขาพ้นทุกข์ทรมาน ถ้าสามารถช่วยได้ก็ช่วย เช่น ช่วยนำคนเจ็บไปส่งโรงพยาบาล ช่วยคนคนน้ำ ช่วยคนยากจน เป็นต้น

นี่เป็นการช่วยทางกาย แม้ทางวาจาเราก็อช่วยได้ เช่น เห็นคนกำลังจะทำผิด หรือมีความประพฤติที่ไม่ดี ก็ช่วยแนะนำตักเตือนให้เขากลับใจ ไม่ทำผิด มีความประพฤติดีขึ้น กรณีนี้ป้องกันความเบียดเบียนจงล้างจงผลาญผู้อื่นได้ การแสดงกรุณาที่ถ้าทำไม่ถูก อาจเป็นโทษขั้นก็ได้ เช่น เราเห็นนักโทษถูกจองจำ เกิดสงสารขึ้นมาแล้วช่วยให้เขาพ้นโทษ แม้เราจะมีใจกรุณาที่จริง แต่นักโทษที่ออกมาได้นั้นกลับไปเที่ยวเบียดเบียนคนอื่น ๆ อีก ทำให้เป็นที่เดือดร้อนของคนทั่วไป การทำอย่างนี้ผิดกฎหมายอีกด้วย จึงไม่ควร หรือแสดงการกรุณาที่จะเป็นภัยแก่ตัวเรา ก็ควรยกเว้น เช่น ไปทางเรือเห็นคนตกน้ำ ตนก็ว่ายน้ำไม่เป็น หรือเป็นแต่ไม้แข็งแรงพอจะช่วยเขาได้ ถ้าโศดลงไปช่วยตัวเองก็จะไม่รอด เช่นนี้ควรหาทางอื่น เช่น หาไม้ให้เกาะ หรือเรียกคนอื่นช่วย เป็นต้น

กรมศาสนา (2524 : 77) ได้อธิบายไว้ว่า กรุณา เป็นเรื่องของความสงสารเมื่อเห็นคนหรือสัตว์ประสบความทุกข์เดือดร้อน มีความรู้สึกหวั่นไหวไปกับความทุกข์เดือดร้อนของผู้อื่น จนไม่อาจที่จะนั่งเฉยอยู่ได้ ความกรุณาจึงเป็นคุณธรรมสำคัญที่จะทำให้คนเป็นนักเสียสละ พร้อมทั้งจะหาทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้ความสุข คุณธรรมข้อนี้สื่อแสดงว่าผู้ประพฤติปฏิบัติจะต้องมีฐานคุณธรรมเรื่องเมตตาสูงส่งมาก จนมองเห็นสภาพชีวิตของผู้อื่นเป็นเช่นกับคน ดังนั้น ความทุกข์ของผู้อื่นตนจึงทนอยู่ไม่ได้ จะต้องหาทางช่วยเหลือในทันทีทันใดเท่าที่สามารถจะช่วยเหลือ เป็นต้นว่า เมื่อเกิดอุทกภัย วาตภัยหรืออัคคีภัย ผู้มีจิตกรุณา ก็จะนั่งเฉยอยู่ไม่ได้ จะต้องช่วยเหลือ เป็นต้นว่า ส่งผ้า อาหาร ฯลฯ ไปบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ได้รับเคราะห์กรรม

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2520 : 89) ได้กล่าวถึง พรหมวิหารข้อสองว่าเป็นธรรมที่สนับสนุนข้อแรก กล่าวคือ มนุษย์ย่อมต้องทนทุกข์กันทุกคน ทุกข์ต่าง ๆ กัน ทุกข์มากบ้าง น้อยบ้าง ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขนั้นจะเป็นผลสำเร็จได้ก็ด้วยการช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ทั้งที่เป็นความทุกข์โดยธรรมชาติ เช่น ความหิว ความเจ็บไข้ได้ป่วย ความเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย เป็นต้น และทั้งที่เป็นความทุกข์ในสังสารวัฏ คือ ความทุกข์ทางใจต่าง ๆ ทุกอย่างแรกอาจช่วยได้ด้วย อามิสทานหรือวัตถุทาน ส่วนความทุกข์อย่างหลังช่วยด้วยธรรมทาน คือ การสอนให้ปฏิบัติธรรม แต่การช่วยเหลือก็ต้องยึดหลักสำคัญของการให้ทาน คือ ให้ตามกำลังของตน อย่าให้กลับเป็นความทุกข์แก่ตน เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นเท่ากับเป็นการทุกข์แทนผู้อื่นไม่ใช่เป็นการทำให้หมดความทุกข์ไป

ส. ศิวรักษ์ (2523 : 141) กล่าวว่า ความกรุณาจะเกิดขึ้นได้เมื่อเรามองเห็นความทุกข์ยากของผู้อื่น และปรารถนาจะช่วยเขาให้พ้นจากภวะนั้น คนรวยซึ่งไม่ได้คำนึงถึงความทุกข์ยากของคนจน ชาดกคุณธรรมข้อนี้ จึงเป็นการยากมากที่จะพัฒนาตัวเขาเองให้ดีขึ้น ผู้ซึ่งบิดตัวเองอยู่แต่ในหอคอยงาช้าง ท่ามกลางความมอยดิฐธรรมของโลก (เช่น พระที่อยู่ในกุฏิอย่างสบาย ไม่สนใจคนล้มล้มรอบ ๆ วัด) ไม่อาจเรียกว่าเป็นผู้มีความกรุณาได้ ในพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน บุคคลควรอุทิศตนเพื่อเป็นพระโพธิสัตว์ ซึ่งมีอุดมคติที่จะช่วยบวงสรวงให้พ้นทุกข์ก่อนที่จะเข้าสู่พระนิพพาน ดังนั้น เราจึงไม่ควรเพิกเฉย แต่ต้องพยายามที่จะช่วยเหลือผู้อื่น พลคเปลื้องทุกข์ยากของเขาเท่าที่จะทำได้

มิตตา

สมเด็จพระญาณสังวร (2520 : 7 - 9) ได้อธิบายถึงลักษณะของมิตตา ว่า มิตตา คือ ภาวะของจิตที่บันเทิงยินดีในเมื่อผู้อื่นได้รับความสุขความเจริญด้วยสมบัติต่าง ๆ ปราศจากความริษยา เห็นใครร่ำพร้อมด้วยสมบัติก็พลอยมีมิตตา คิดความยินดีรำยไมยยินดีด้วยเหตุที่ริษยาเสียได้ มิตตานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิตใจ อันที่จริงภาวะของจิตที่บันเทิงในเวลาได้สมบัติต่าง ๆ ย่อมมีอยู่ในเมื่อตนหรือคนเป็นที่รักได้สมบัติเป็นสามัญธรรมดา แต่ยังเจือด้วยริษยาในเมื่อเห็นคนอื่นได้สมบัติ และแม้ในสมบัติที่ตนได้ก็ยังมีโลภนัส เจือคัลหา พระบรมครูทรงสั่งสอนให้ปรับปรุงภาวะที่มีอยู่แล้วนี้และให้ เป็นธรรมชั้น คือ ให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์กว้างขวางออกไป มีให้มิคับแคบ เฉพาะตนและผู้คนที่รักเท่านั้น แต่ให้กว้างออกไปตลอดถึง ไม่มีจักคไม่มีประมาณ โดยให้ปราศจากริษยา ทั้งปราศจากโลภนัสที่เจือกิเลสคัลหาด้วย เพราะวาริชยาเป็นศัตรูที่ห่างของมิตตา ส่วนความโลภนัสเป็นศัตรูที่ใกล้ของมิตตา ฉะนั้น ก็พึงยกคนขึ้นเป็นพยานหรือเป็นอุปมาเช่นเดียวกับในสองข้อข้างต้น และให้ยกบุคคลผู้เป็นที่รักขึ้นเป็นพยานหรือเป็นอุปมา ดังพระพุทธานุชาตที่ตรัสสอนไว้ว่า "พึงแม้จิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยมิตตา เหมือนอย่างเห็นบุคคลผู้เป็นที่รักเป็นที่พอใจกับบันเทิงใจ ฉะนั้น"

พระโสภณคณาภรณ์ (2521 : 19 - 20) กล่าวว่า เรื่องของมิตตาสรุปได้ดังนี้ คือ

1. เป็นความรู้สึกที่พลอยยินดี กับทั้งใจ ในเมื่อเห็นหรือได้ยินว่าคนบางคนได้รับความสุข เพราะได้ ลาภ ยศ สรรเสริญ และสุขกาย สุขใจ เช่น การแสดงความยินดีหรืออวยพร เมื่อใครได้รับยศตำแหน่ง แต่ต้องทำด้วยความจริงใจ ไม่ใช่ว่าการแสดงความยินดีตามธรรมเนียม หรือความนิยมของสังคม

2. เป็นการขจัดความริษยาหรือความอิจฉาออกจากจิตใจของตนได้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องไม่ริษยาเป็นรายไป จนถึงกับอาจจะทำใจให้ยินดีไม่ว่าใครที่ไหนจะได้ดีก็ตาม

ประสาธ หลัทธิลา และแบลก สนธิรักษ์ (2505 : 217) ได้อธิบายว่า มุทิตา คือ ความพลอยยินดี เมื่อเราเห็นผู้อื่นเขาได้ดี ก็พลอยยินดีไปกับเขาไม่คิดตำหนิเขา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในความดีของเขา เพื่อเป็นกำลังใจเขา คนเราเมื่อได้ดีขึ้นมา ถ้ามีเพื่อนพลอยยินดีด้วยความจริงใจก็จะรู้สึกปลาบปลื้ม และเป็นโอกาสให้เขาทำดีเพื่อความดียิ่ง ๆ ขึ้นไป มุทิตานี้ป้องกันกาารริษยาได้ การแสดงมุทิตา คือ พลอยยินดีนี้ แสดงเฉพาะแก่ผู้ที่ได้ดีขึ้นมาด้วยความดี เช่น เพื่อนสอบไล่ได้ เพื่อนได้เลื่อนชั้น หรือเห็นเพื่อนร่ำรวยขึ้นมาด้วยการประกอบอาชีพสุจริต เป็นต้น ไม่ควรพลอยยินดีไปกับผู้ที่สร้างตัวขึ้นมาด้วยความทุจริตคดโกง เป็นต้น

กรมการศาสนา (2524 : 77) ได้อธิบายว่า มุทิตา ได้แก่ ความชื่นบาน กล่าวคือ ความพลอยยินดีด้วย ในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ข้อนี้เป็นลักษณะใจกว้างของบุคคล อันเป็นการทำบุญหรือความดีอย่างหนึ่งเหมือนกัน คือ เป็นเช่นกับนักกีฬา เช่น ในการแข่งขันกีฬาฟุตบอล เป็นต้น เมื่อฝ่ายตรงข้ามชนะ ก็แสดงความพลอยยินดีที่เขาชชนะ ไม่อิจฉาริษยา หรือกลั่นแกล้ง ธรรมข้อนี้ยังหมายถึง การให้การสนับสนุน แก่ผู้สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์แก่สังคมด้วย

ปรีชา ช่างขวัญยืน (2520 : 39) ได้กล่าวถึงพรหมวิหารข้อที่สามว่าเป็น ความพลอยยินดี เป็นเครื่องตัดมาแะของผู้ปฏิบัติ กล่าวคือ ไม่รู้สึกว่าตนต้องดีกว่าคนอื่น เพราะถ้ารู้สึกเช่นนั้น ทำให้เราชมคนอื่น เมื่อเห็นคนอื่นได้ดีกว่าก็อิจฉาริษยา จนถึงกลั่นแกล้ง หาทางให้เขาไม่ได้ความเจริญต่าง ๆ เกิดเป็นศัตรูกันขึ้นในที่สุด ความพลอยยินดีจะทำให้จิตใจเราไม่ขุ่นมัวด้วย อานาจของความถือตัวและความอิจฉาริษยา ทั้งยังทำให้ผู้ที่เราพลอยยินดีด้วย เกิดความพอใจและรู้สึกว่าเราเป็นมิตรด้วยความจริงใจ ไม่แก่งแย่งแข่งดีกับเขา ถ้าคนเราคิดได้เช่นนั้นก็จะสนับสนุนให้เจริญขึ้น ความเจริญก็จะเกิดขึ้นกับส่วนรวมด้วย ธรรมข้อนี้ยังเป็นเครื่องแก้ความโลภ คือ ความอยากได้ในสิ่งที่ผู้อื่นได้อีกด้วย

ส. ศิวรักษ์ (2523 : 141) กล่าวว่า มุทิตา ร่มยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขหรือประสบความสำเร็จ ปราศจากความอิจฉา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้แข่งขันก้าวหน้าไปกว่าเรา

อุเบกขา

สมเด็จพระญาณสังวร (2520 : 8 - 11) ได้อธิบายถึงลักษณะของอุเบกขาว่า อุเบกขา คือ ภาวะของจิตที่มีอาการเป็นกลาง เห็นเสมอกันในสัตว์บุคคลทั้งหลายในคราวทั้งสอง คือ ในคราวประสบสมบัติและในคราวประสบวิบัติ ไม่ยินดีในร้าย มองเห็นว่าทุก ๆ คนมีกรรมที่ทำไว้เป็นของตน จะมีสุข จะพ้นจากทุกข์ จะไม่เสื่อมจากสมบัติที่ได้ ก็เพราะมีกรรมจึงวางเฉยได้ คือ วาง ได้แก่ ไม่ยึดถือไว้ วางลงได้ เฉย คือ ไม่จัดแจงว่านาย ปลอยให้เป็นไปตามกรรมหรือตามกำหนดของกรรม อุเบกขานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่ง เป็นข้อสุดท้าย อันที่จริง ภาวะของจิตเป็นอุเบกขานี้ย่อมมีอยู่เป็นสามัญธรรมดาในเวลาปรกติยังไม่มียะ ไรมาทำให้เกิดความยินดีในร้าย แต่ยังไม่เจือด้วยความไม่รู้ (อัญญา) และจะ เปลี่ยนไปเป็นความยินดีในร้ายขึ้นได้โดยง่าย พระบรมครูทรงสั่งสอนให้ปรับปรุง ภาวะที่มีอยู่แล้วนี้แหละให้เป็นธรรมชั้น คือ ให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์ที่เกื้อกูลกว้างขวางออกไป มีใช้ ในเวลาที่ไม่มีเรื่องอะไรมากระทบจิตเท่านั้น แม้มีเรื่องมากระทบจิตให้ยินดีในร้ายก็ระงับได้ ทำใจ ให้สงบเป็นอุเบกขาได้ด้วยความรู้ (ญาณ)

พระโสภณคณาภรณ์ (2521 : 20 - 21) กล่าวว่า อุเบกขานั้นเป็นอาการของใจที่เป็นกลาง ไม่ยินดี ไม่เสียใจ ในเมื่อเห็นคนอื่นประสบความวิบัติ เพราะมาพิจารณาเห็นตามหลักธรรมว่าคนทุกคนล้วนมีกรรมเป็นของตนและจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมอันนั้น เป็นลักษณะแห่งปัญญา คือ รู้ว่าอะไรควรอะไรไม่ควร เมื่อเห็นผู้อื่นประสบเหตุอย่างหนึ่งที่เราไม่อาจจะช่วย เมตตา กรุณา มุทิตาได้ เพราะถ้าหากไปช่วยก็จะเป็นการผิดธรรมะหรือหลักคุณธรรม ก็ต้องใช้ อุเบกขา

ประสาธน์ หลัคดีลา และแบล็ก สนิธิรักษ์ (2505 : 217 - 218) ได้อธิบายว่า อุเบกขา คือ ความวางเฉย ได้แก่ การวางใจเป็นกลาง ในเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความวิบัติ ไม่ยินดีในร้ายหรือ ดีใจ เสียใจ โดยที่เราไม่สามารถจะช่วยอะไรได้ เพียงแต่เพ่งมองดูเฉย ๆ หากช่วยเหลืออาจ เป็นภัยแก่ตัว ดังเช่นเรื่องชวานากับงูเห่า หรือการช่วยเหลือคนโทษที่ทมิฬได้ออกจากที่คุมขังบ้าง เป็นต้น เป็นการกระทำที่เรียกว่า "ทำคุณบูชาโทษโปรดสัตว์ได้บาป" เช่นนี้ท่านสอนให้ตั้งอยู่ในอุเบกขา

กรมศาสนา (2524 : 77) ได้อธิบายว่า อุเบกขา ได้แก่ การวางใจเป็นกลาง โดยพิจารณาข้อเท็จจริง กล่าวคือ ในการตัดสินใจเรื่องใด ๆ จะต้องพิจารณาครครวญอย่างถูกต้อง

ด้วยความเที่ยงธรรม สามารถใช้สติปัญญาพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง แล้วปฏิบัติลงไปด้วยความ
เยือกเย็นและสุขุมรอบคอบ สามารถดำรงมั่นรักษาความถูกต้องหรือยุติธรรมไว้ได้

ปรีชา ช้างขวัญยืน (2520 : 89 - 90) ได้กล่าวถึง พรหมวิหารข้อสี่ว่าเป็นการวางเฉย
ไม่ยินดี และไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ เมื่อเราพยายามช่วยแต่เขาไม่รับและ เกิดผลร้ายก็ต้อง
ถือว่าพื้นวิสัยที่เราจะช่วยให้ แต่ก็ไม่ควรซ้ำเติมเพราะจะทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ หมกคาลังใจ
จะแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาด หรือเป็นศัตรูกันกับเราในเรื่องที่เราช่วยไม่ได้และ เกิดผลร้ายขึ้นก็ต้องวางเฉย
ไว้ ไม่เสียใจว่าเราไม่สามารถช่วยเขาได้ ต้องถือว่าความทุกข์เป็นของธรรมดาที่ทุกคนต้องประสบ
เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็ต้องรับ ก็ต้องทน ครอบธรรมข้อนี้เป็นการลอคอดคดทั้งสี่ คือ รัก โลก โกรธ หลง แล้ว
วางเฉย เช่น เมื่อเราจะช่วยใครแล้วเขาไม่รับ และ เกิดผลร้าย ก็ให้อภัย ไม่ซ้ำเติม หรือผู้ที่เรา
จะช่วยนั้นอยู่ในวิสัยที่เหลือจะช่วย ก็ต้องให้อุเบกขา ข้อที่พึงทราบก็คือ การวางเฉย จะนับเป็น
อุเบกขาพรหมวิหาร ก็เมื่อได้ปฏิบัติตามหลักข้อ 1, 2 และ 3 (คือ เมตตา กรุณา และ มุทิตา)
มาแล้วเท่านั้น หากวางเฉยโดยมิได้ปฏิบัติพรหมวิหารข้ออื่น ๆ ไม่จัดว่าเป็น อุเบกขา พรหมวิหาร

ส. ศิวรักษ์ (2523 : 142) กล่าวว่า อุเบกขา ความวางเฉย หมายถึง ใจที่สมคัลย์
ไม่เอนเอียง ไม่ว่าจะ เผชิญกับความสำเร็จหรือความล้มเหลว ไม่ว่าจะ ต้อง เผชิญกับความรุ่งเรือง
หรือความยากลำบากของตนหรือของผู้อื่น ก็จะไม่หวั่นไหว เพราะสิ่ง เหล่านี้ ถ้าหากว่าไม่สามารถที่จะ
ช่วยผู้อื่นได้ก็ไม่รู้สึกเศร้าใจ (หลังจากที่ได้พยายามอย่างดีที่สุดมาแล้ว)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับตัวแปรต่าง ๆ นั้น
ยังมีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณธรรมด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง
ไว้ดังนี้

เพศ

เมธี โพธิ์พันธ์ (2523 : 85) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย โดยใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษา 5 ชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนรัฐบาล สหศึกษาในกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ จันทบุรี ตาก เลย และสงขลา จำนวน 866 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีความซื่อสัตย์สูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วันทนี วิชัยคำ (2515 : 57) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชาและต่างชั้นปีที่มัตพระพุทธศาสนา โดยกลุ่มประชากรเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร และนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 300 คน พบว่า ในด้านการปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพุทธศาสนา เช่น การให้ทานแก่ขอทาน นิสิตหญิงจะมีการปฏิบัติมากกว่านิสิตชาย ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมพร และวิลาสลักษณ์ ชิวาลลี (2524 : 149) ที่พบว่า นักเรียนหญิงรายงานว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อเวทีย เป็นผู้ยึดถือบาบบุญ เช่น ไม่รังแกสัตว์ ไม่พูดเท็จ บริจาคสิ่งของให้ผู้อื่นประสภักย์ เป็นต้น มากกว่านักเรียนชาย

สันทศ สิ้นุพันธ์ประทุม (2523 : 80) พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ทั้งในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดชัยภูมิ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนหญิงปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มากกว่านักเรียนชาย

กิตติวรณ สัทธเวทย์ (2534 : 119) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสหศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาสูงกว่านักเรียนชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สนองศรี รุดดิษฐ์ (2523 : 87) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย โดยใช้นิสิตชั้นปีที่ 1 และปีที่ 4 ของคณะครุศาสตร์ และรัฐศาสตร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2522 เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่าเมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตชายและ นิสิตหญิงทั้งสองคณะ แล้วในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานทางสังคม (การรับรู้ว่าคุณคนโดยทั่วไปในสังคมมีมาตรฐานทางคุณธรรมสูงหรือต่ำเพียงใด) นิสิตชายและ นิสิตหญิงมีทัศนคติต่อมาตรฐานทางคุณธรรมของบุคคลอื่น ในด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ พบว่า นิสิตหญิงมีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านกรุณาสูงกว่านิสิตชาย แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา มุทิตา และอุเบกขา อย่างไรก็ตามในส่วนทัศนคติต่อตนตามอัตภาพหรือความตั้งใจของบุคคลที่จะปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้น แม้ว่าจะไม่พบความแตกต่างระหว่างนิสิตหญิงกับนิสิตชายในด้านเมตตา มุทิตา และอุเบกขา แต่เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วพบว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มนิสิตหญิงสูงกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มนิสิตชายในทุก ๆ ด้าน คือ ทั้งด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

จากงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตนทางพุทธศาสนามากกว่าเพศชาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่านิสิตหญิงจะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชาย

ระดับชั้นเรียน

เมธี โพธิ์พันธ์ (2523 : 85) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความซื่อสัตย์ของกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนสูงมีความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับชั้นเรียนต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญ

สุรท เจริญสุข (2520 : 45) ได้ให้ความเห็นว่า ผู้ผ่านการเรียนชั้นสูงก็ทำใหม่ความรู้มาก เห็นมาก คิดมากและทำมากกว่าเป็นธรรมดา ดังนั้น พัฒนาการและอุดมคติจึงเป็นไปด้วยดีกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับต่ำ

ระดับการศึกษาของบุคคลนี้เป็นเรื่องประจำตัวของแต่ละบุคคล สำหรับผู้ที่อยู่ในระบบการศึกษา เมื่อมีการศึกษาสูงขึ้นอายุก็จะเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน นั่นคือ ความเจริญทั้งทางร่างกาย และความคิดเห็นของนักเจริญตามวัย จากไม่รู้ไม่รู้ถูกมาเป็น การเคารพและมีศีลธรรม ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันทนี วิชัยคำ (2525 : 62) ที่พบว่านิสิตที่มีอายุน้อยกว่าจะมีทัศนคติที่ดีต่อพระพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มีอายุน้อยกว่า

สนองศรี รุดิษฐ์ (2523 : 86) ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ของนิสิตที่มีระดับชั้นปีต่างกัน พบว่า ในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม (การรับรู้ว่าคุณควรทำอะไรในสังคมมีมาตรฐานทางคุณธรรมสูงหรือต่ำเพียงใด) นั้น นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าคนอื่น ๆ มี

มาตรฐานทางคุณธรรมด้านมูทิตาสูงมากกว่าที่นิสิตชั้นปีที่ 1 มีทัศนคติ แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทัศนคติต่อคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา และอุเบกขา ส่วนในทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ (ความตั้งใจของบุคคลที่จะปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ) พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 มีทัศนคติว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาสุงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผลการศึกษาค้นคว้าที่ให้ผลแตกต่างไปจากผลงานและความเห็นดังกล่าวข้างต้น กล่าวคือ จินตนา จินดารัตน์ (2520 : 63) พบว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 และปีที่ 1 มีทัศนคติว่าบุคคลอื่นและตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ระหว่างนิสิตทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม (รับรู้ระดับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ของผู้อื่น ๆ) และทัศนคติต่อตนตามอัตภาพ (การรับรู้ว่าตนจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่) พบว่าคะแนนเฉลี่ยของคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ของนิสิตชั้นปีที่ 4 สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

จากผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น น่าจะเป็นข้อยืนยันแนวโน้มของการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาของบุคคลที่มีระดับชั้นเรียนต่างกันได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่านิสิตชั้นปีที่ 4 จะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ฮาร์ทเชิร์นและเมย์ (เมธี โปธิพัฒน์. 2523 : 34 ; อ้างอิงมาจาก Hartshorne & May. n.d.) สรุปว่า คะแนนจากการเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความซื่อสัตย์ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะโงกน้อยกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เด็กฉลาดจะซื่อสัตย์กว่าเด็กโงก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเมธี โปธิพัฒน์ (2523 : 84) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบาร์ดิน (สพัต คณวัฒน์. 2515 : 265 ; อ้างอิงมาจาก Bardin. n.d.) ที่พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีแนวโน้มที่จะประพฤติไปในทางไม่ดีได้ง่าย

สันหัด สินธุพันธ์ประทุม (2523 : 73) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตามพระพุทธานุญาตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธานุญาตของนักเรียน ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติตาม หลักธรรมของพระพุทธานุญาตมากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

สพโชค พูลนาม (2523 : 48, 50) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความ รู้สึกรับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคกลาง ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มัธยมศึกษาปีที่ 2 (ม.2) และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความรู้สึกรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลงานวิจัยข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนน่าจะมีความสัมพันธ์ ในทางบวกกับระดับจริยธรรมด้วย นอกจากนี้ แนวความเชื่อดังกล่าวก็ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการ ทางจริยธรรมของเพียเจต์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) ที่เห็นว่าจริยธรรมของเด็ก จะเจริญขึ้นตามความสามารถทางการเรียนรู้ สติปัญญา และอารมณ์ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ แนวทางในการตั้งสมมติฐานว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ต่างกันด้วย

อาชีพปกครอง

บาร์ดีน (สพดี คุณวัฒน์. 2515 : 265 ; อ้างอิงมาจาก Bardin. n.d.) พบว่า เด็กที่บิดามารดามีอาชีพที่ถือว่ามีมาตรฐานทางสังคมสูง เช่น แพทย์ วิศวกร หรือผู้อำนวยการ จะรักงน้อยกว่าเด็กที่บิดามารดามีอาชีพกรรมกร อย่างมีนัยสำคัญ

พรสวัสดิ์ เพชรแดง (2528 : 176) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ในพระพุทธานุญาตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษา

อุดมคติในการดำรงชีวิต พบว่า ในกลุ่มนักเรียนที่มีอุดมคติ "ดำรงชีวิตอยู่ในศีลธรรม" เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามมีอาชีพเกษตรกรรมในอัตราส่วนที่มากกว่าอาชีพอื่น

สมาน ชาลีเครือ (สวิมล สร้างคณาจนจัย, 2526 : 42 ; อ้างอิงมาจาก สมาน ชาลีเครือ, 2523) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมเชิงสังคมและความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดชัยภูมิ พบว่า นักเรียนที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีค่านิยมเชิงสังคมและมีความซื่อสัตย์แตกต่างกัน

วันชัย มิกกลาง (2530 : 133 - 134) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัย ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นิสิตที่บิดามารดามีอาชีพต่างกันไม่พบความแตกต่างในการปฏิบัติตามหลักศาสนาในพุทธศาสนา แต่กลับพบความแตกต่างกันในระหว่างนิสิตที่มารดามีอาชีพต่างกัน คือ นิสิตที่มารดามีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำปฏิบัติตามหลักศาสนาในพุทธศาสนาสูงกว่านิสิตที่มารดามีอาชีพค้าขายหรือเป็นแม่บ้าน แต่จากการศึกษาของมธุรส ชานาญทัศน์ (2532 : 108) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจจะประพฤติ ตนตามหลักสัปปริสธรรมของบุตรวัยรุ่นกับความประพฤติตามหลักสัปปริสธรรมของมารดาตามการรับรู้ของบุตร พบว่า บุตรวัยรุ่นที่มารดามีอาชีพต่างกันแม้ความตั้งใจที่จะ ประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรมไม่แตกต่างกัน และจากการศึกษาของ กิตติวราณ สิทธิเวช (2534 : 119) พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีอาชีพแตกต่างกันมีการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวข้างต้น ให้ผลที่ทั้งสอดคล้องและแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่ทำให้ผู้วิจัยคาดว่าอาชีพของผู้ปกครองน่าจะ มีอิทธิพลต่อจริยธรรมของเด็กได้ จึงตั้งสมมติฐานว่า นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ต่างกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ โดยเฉพาะกับนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นั้น

ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษามาก่อน แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีงานวิจัยที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ซึ่งพอที่จะแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ได้ดังนี้คือ

นพพร ภาวนนตรี (2528 : 73, 77) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนนายทหารสามเหล่าทัพชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 5 พบว่า นักเรียนนายทหารที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนายทหารทั้งสามเหล่าทัพ มีความวิตกกังวลไม่แตกต่างกันไปจากเกณฑ์ปกติของคนไทยทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบอีกว่า ความวิตกกังวลกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนนายทหารทั้งสามเหล่าทัพ มีความสัมพันธ์กันทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จินตนา จินดารัตน์ (2523 : 59) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ของนิสิตครู และนิสิตแพทย์ โดยจินตนา จินดารัตน์ ได้แยกศึกษาคุณลักษณะของความวิตกกังวลออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านอารมณ์มั่นคง	- อารมณ์อ่อนไหว
2. ด้านกล้าสังคม	- ขี้อาย
3. ด้านระแวง	- ว่าง่างใจ
4. ด้านหวาดกลัว	- ประสาทมั่นคง
5. ด้านควบคุมตนเองได้	- ไม่มีวินัยในตนเอง
6. ด้านเคร่งเครียด	- ผ่อนคลาย

และแยกศึกษาพรหมวิหารสี่เป็น 2 ด้าน คือ

1. ทศณคัตตอการรับรู้มาตรฐานสังคม (คือ รับรู้ระดับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ของคนอื่น ๆ)
  2. ทศณคัตตอตนตามอัธภาพ (คือ การรับรู้ว่าจะปฏิบัติตนด้วยคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่)
- จากการศึกษาพบว่า ความวิตกกังวลด้านอารมณ์มั่นคง - อ่อนไหว ด้านกล้าสังคม - ขี้อาย ด้านควบคุมตนเองได้ - ไม่มีวินัยในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติต่อตนเองตามอัตรภาพ (การที่ได้ค่าความสัมพันธ์ทางบวกไม่ได้หมายความว่า ความวิตกกังวลสูงแล้วคุณธรรมสูงตามไปด้วย ดังที่น่าจะแปลเช่นนั้น แต่ที่จริงต้องแปลกลับกัน คือเมื่อความวิตกกังวลต่ำคุณธรรมจะสูง เหตุที่ค่าความสัมพันธ์เป็นบวก เป็นเพราะว่าคะแนนของมาตราวัดความวิตกกังวล ที่เป็นคะแนนสูงนั้นแสดงความวิตกกังวลต่ำ เช่น แสดงลักษณะอารมณ์มั่นคง กล้าสังคม ควบคุมตนเองได้ ส่วนคะแนนมาตราวัดของความวิตกกังวลที่เป็นคะแนนต่ำนั้นแสดงความวิตกกังวลสูง เช่น แสดงลักษณะอารมณ์อ่อนไหว ขี้อาย ไม่มีวินัยในตนเอง ความสัมพันธ์เชิงบวกจึงกลายเป็นความสัมพันธ์ที่กลับกัน แปลว่า ผู้ที่มีทัศนคติต่อคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูง จะมีความวิตกกังวลต่ำ (เช่น มีอารมณ์มั่นคง เป็นต้น) ส่วนความวิตกกังวลด้านระวาง - ไร้วางใจ ด้านหวาดกลัว - ประสาทมั่นคง ด้านเคร่งเครียด - ผ่อนคลาย มีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ทั้งในทัศนคติต่อการรับรู้มาตรฐานสังคม และทัศนคติต่อตนเองตามอัตรภาพ (ค่าความสัมพันธ์ทางลบสำหรับตัวแปรของความวิตกกังวลสามตัวหลังนี้ เป็นความสัมพันธ์ที่กลับกัน ดังที่แปลกันอยู่ตามปกติ เหตุที่ค่าความสัมพันธ์เป็นลบ เนื่องมาจากคะแนนของมาตราวัด ความวิตกกังวลที่เป็นคะแนนสูงนั้น แสดงความวิตกกังวลสูง เช่น แสดงลักษณะระวาง ความหวาดกลัว เคร่งเครียด ส่วนคะแนนของมาตราวัดความวิตกกังวลที่เป็นคะแนนต่ำนั้นแสดงความวิตกกังวลต่ำ ความสัมพันธ์เชิงลบจึง เป็นความสัมพันธ์ที่กลับกัน แปลว่า ผู้ที่มีทัศนคติต่อคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่สูง จะมีความวิตกกังวลต่ำ (เช่น มีความไร้วางใจ เป็นต้น) ซึ่งสรุปได้ว่า ความวิตกกังวลกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

จากงานวิจัยทั้งสองนี้ ทำให้ผู้วิจัย เชื่อว่าแรงจูงใจให้สังคมน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ด้วย

และจากผลการศึกษาค้นคว้าและผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมาแล้วทั้งหมดในข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นทิศทางหรือแนวโน้มของความเป็นไปได้ในอันที่จะ เป็นแนวทางในการตั้งสมมติฐานต่าง ๆ ได้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

✓ 1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ทั้งในกลุ่มรวม และ เมื่อจำแนกตัวแปรในด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

2. นิสิตหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชาย
3. นิสิตชั้นปีที่สี่ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
4. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน
5. นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่างกัน
6. นิสิตหญิง จะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชาย
7. นิสิตชั้นปีที่ 4 จะปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1
8. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ต่างกัน
9. นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะศึกษาศาสตร์ ระดับชั้นปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2533 จำนวนทั้งสิ้น 575 คน เป็นนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 190 คน และนิสิตระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 385 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ระดับชั้นปีที่ 1 และ 4 ปีการศึกษา 2533 คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 330 คน ซึ่งได้มาจากตารางสุ่มตัวอย่างของ มอร์แกน (Morgan, Daryle. 1970 : 608) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. นิสิตระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 130 คน
2. นิสิตระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 200 คน

วิธีการสุ่ม

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน คือ นิสิตระดับชั้นปีที่ 1 ยังไม่มีการแยกวิชาเอก ส่วนนิสิตระดับชั้นปีที่ 4 มีการแยกวิชาเอก ดังนั้น เพื่อให้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง เป็นไปอย่างเหมาะสมและครอบคลุม จึงยึดหลักดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่กำหนดหมายเลขไว้ไปที่กลุ่มประชากรทำ แล้วนำแบบสอบถามที่เห็นลิสต์มาแล้วมาแบ่งเป็นกลุ่มระดับชั้นปีที่ 1 และ 4

2. นิสิตระดับชั้นปีที่ 1 จะใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก
3. นิสิตระดับชั้นปีที่ 4 ซึ่งแบ่งเป็นวิชาเอกต่าง ๆ จะใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น

(Stratified Random Sampling) ดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนิสิตกลุ่มตัวอย่าง

เพศ	ระดับชั้นเรียน	ชั้นปีที่ 1	ชั้นปีที่ 4	รวม
	ชาย	40	50	90
	หญิง	90	150	240
	รวม	130	200	330

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลชีวภาพ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เมธี โพธิ์พัฒน (2523 : 101 - 103) โดยปรับปรุงข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของ เมธี โพธิ์พัฒน เป็นนักเรียน แด่กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัย แบบสอบถามที่ปรับปรุงนี้ประกอบด้วยข้อความ 40 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ โดยให้ผู้ตอบข้อความเลือกเพียง 1 คำตอบ จาก 5 คำตอบที่กำหนดให้ในแต่ละข้อ

ตัวอย่าง

0) ข้าพเจ้าปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จ

-----	-----	-----	-----	-----
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

00) ข้าพเจ้าคิดว่าเรื่องทั้งหมดที่ท่านายนั้น เป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึง

-----	-----	-----	-----	-----
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน มี 2 กรณี

กรณีที่ 1 ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก (Positive) เป็นตัวอย่างในข้อ (0)

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ถ้าตอบในช่อง "จริงที่สุด"	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงมาก"	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงครึ่งเดียว"	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงน้อย"	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "ไม่จริงเลย"	ให้ 1 คะแนน

กรณี 2 ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ (Negative) เป็นตัวอย่างในข้อ (00)

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ถ้าตอบในช่อง "จริงที่สุด"	ให้ 1 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงมาก"	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงครึ่งเดียว"	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "จริงน้อย"	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง "ไม่จริงเลย"	ให้ 5 คะแนน

ในงานวิจัยของ เมธี โพธิ์พัฒน์ ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดแรงจูงใจในสัมฤทธิ์ได้เท่ากับ .9619 ซึ่งนับว่ามีค่าเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงใหม่ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการจะศึกษา จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (∞ - Coefficient) ใหม่อีกครั้ง ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเป็นที่น่าพอใจ คือ 0.8853

แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัดการประพฤติปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ประกอบด้วยข้อคำถาม 80 ข้อ ซึ่งเป็นการปฏิบัติตนในด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อให้ผู้ตอบประเมินตนเองตามความรู้สึกและความ เป็นจริงโดยเลือกเพียง 1 คำตอบ จาก 5 คำตอบที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 อันดับ

ตัวอย่าง

ด้านเมตตา

(0) สมพรถูกเพื่อนคนหนึ่งพูดจาเหน็บแนมอยู่ทุกครั้งที่มีโอกาส สมพรไม่ถือโกรธแต่กลับคอยตักเตือนให้เขาทำในสิ่งที่ถูกต้อง

ถ้าฉันคิดเป็นสมพร ฉันคิดจะทำเช่นนั้นหรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

(00) เพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่งของมานพชอบเที่ยวเตร่ไม่ตั้งใจเรียน มานพเห็นว่าไม่ شأنหน้าที่ของตนจึงไม่ได้ช่วยว่ากล่าวตักเตือนอะไร

ถ้านิสัยเป็นมานพ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

ด้านกรณ

(0) อุษาพบนกดูยงปีกหักตกอยู่ในบริเวณบ้านของเธอ ด้วยความสงสารจึงนำนกเข้าบิรักษาในบ้าน

ถ้านิสัยเป็นอุษา นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

(00) ญาติของ เสรี เป็นนายความ ได้ว่าความให้ลูกความคนหนึ่ง ซึ่งเป็นฝ่ายผิด ญาติของ เสรีมีความสงสารและ เห็นใจที่ลูกความคนนั้น เป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว จึงคิดจะใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อช่วยเหลือให้เขาพ้นผิด

ถ้านิสัยเป็นญาติของ เสรี นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

ด้านมทิตา

(0) พรชัยและเพื่อนแข่งกันเรียน เมื่อผลสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนของพรชัยทำคะแนนได้สูงกว่าพรชัยมาก พรชัยรู้สึกยินดีกับความสำเร็จของเพื่อน

ถ้านิสัยเป็นพรชัย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

(00) ผลการสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนคนที่องคค์ตัววิชาให้ทำคะแนนได้ดีกว่าองคค์องคค์จึงตั้งใจว่าจะไม่ตัววิชาใด ๆ ให้เพื่อนคนนี้อีกแล้ว

ถ้านิสัยเป็นองคค์ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

คําแนะนํา

(0) สุกุเทภกับชุกคักดี เกิดทะเลาะวิวาท ชกคอกัน โดยสุกุเทภเพื่อนสนิทของสุกุนเป็นฝ่ายผิด เมื่อเรื่องถึงอาจารย์ สุกุนถูกเรียกลงสอบถามเพราะ เป็นผู้เห็นเหตุการณ์ เขาได้เล่าเหตุการณ์ตามความเป็นจริง

ถ้านิสิตเป็นสุกุน นิสิตจะทําเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

(00) สมชายมีเพื่อนชื่อเมธี ซึ่งมีนิสัยไม่ดีและไม่ค่อยมีใครชอบ แม้สมชายเองก็เคยเตือนเมธี แต่เมธีไม่สนใจสมชายจึงไม่คบด้วย ต่อมาบ้านของเมธีถูกไฟไหม้ สมชายทราบเรื่องจึงรู้สึกสมน้ำหน้าทีผลกรรมได้ตามทันเขาแล้ว

ถ้านิสิตเป็นสมชาย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย .....1.....2.....3.....4.....5.....แน่นอน

ชองหมาย เลข 1 หมายความว่า ไม่ทําเลย หรือไม่คิดเลย หรือไม่รู้รู้สึกเลย

ชองหมาย เลข 2 หมายความว่า มีแนวโน้มที่จะไม่ทํา หรือไม่คิด หรือไม่รู้รู้สึก

ชองหมาย เลข 3 หมายความว่า ตัดสินใจไม่ได้

ชองหมาย เลข 4 หมายความว่า มีแนวโน้มที่จะทํา หรือคิด หรือรู้สึก

ชองหมาย เลข 5 หมายความว่า ทํา หรือคิด หรือรู้สึกแน่นอน

เกณฑ์การให้คะแนน มี 2 กรณี

กรณีที่ 1 ข้อคําถามที่มีความหมายทางบวก (Positive) เป็นตัวอย่างในข้อ (0)

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ถ้าตอบในชอง หมาย เลข 1	ให้ 1 คะแนน
ถ้าตอบในชอง หมาย เลข 2	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบในชอง หมาย เลข 3	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบในชอง หมาย เลข 4	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบในชอง หมาย เลข 5	ให้ 5 คะแนน

กรณี 2 ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ (Negative) เป็นตัวอย่างในข้อ (00)

กำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ

ถ้าตอบในช่อง หมายเลข 1	ให้ 5 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง หมายเลข 2	ให้ 4 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง หมายเลข 3	ให้ 3 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง หมายเลข 4	ให้ 2 คะแนน
ถ้าตอบในช่อง หมายเลข 5	ให้ 1 คะแนน

วิธีสร้าง ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ดี และวิธีวิเคราะห์ข้อสอบ
2. ศึกษาความหมาย และรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ จากหนังสือเอกสารต่าง ๆ และจากการสนทนากับผู้รู้
3. จากการกำหนดความหมาย การศึกษารายละเอียดต่าง ๆ และการศึกษาแบบสอบถาม จึงสร้างแบบสอบถามขึ้น มีข้อคำถามทั้งสิ้น 80 ข้อ อันประกอบด้วยพฤติกรรมที่แสดงถึงคุณธรรมทั้ง 4 ด้าน คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา แล้วนำไปตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางจริยธรรม จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ พระมหาบุญถึง ชุตินฺธโร ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ (พอ.มจร.) พระธวัชชัย ภาวธมฺโม หัวหน้าฝ่ายวิชาการ (พอ.จจร.) และพระสิน โภควิโท วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎ์ ตรวจสอบแบบสอบถามแต่ละข้อ นำผลจากการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป
4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นแล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกับกลุ่มที่ทำแบบสอบถามฉบับที่ 2 (แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์)
5. ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามในข้อ 4 โดยวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation ซึ่งเป็นการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมของข้อสอบทั้งฉบับกับ

คะแนนเฉพาะข้อนั้น ๆ โดยถือว่าคะแนนรวมเป็นคะแนนที่แทนโครงสร้างรวมของคุณลักษณะที่ต้องการวัด ดังนั้นข้อคำถามข้อใดที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดานสิ่งที่เป็นโครงสร้างของคุณลักษณะที่ต้องการจะวัด ข้อคำถามนั้นจะถูกตัดออกไป โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นข้อคำถามที่มีค่าสหสัมพันธ์เบ็ที่หน้าพอใจ คือมีค่าอยู่ระหว่าง .3309 - .6842 รวมทั้งสิ้น 55 ข้อ ข้อคำถามเหล่านี้ครอบคลุมลักษณะ เนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา และในการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) ใปในคราวเดียวกันด้วย จากนั้นจึงนำข้อสอบมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใชัสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นสูงมาก คือ 0.9025

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ติดต่อขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย และอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มนักศึกษาซึ่ง เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้
2. ดำเนินการให้เห็นลิตซึ่ง เป็นกลุ่มประชากร ตอบแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ
3. แบบสอบถามฉบับที่ เรียบร้อยสมบูรณ์จะถูกนำมาแบ่ง เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 และระดับชั้นปีที่ 4 เพื่อทำการสุ่มตัวอย่างออกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละระดับชั้นปีตามจำนวนที่ต้องการ
4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการสุ่มตัวอย่าง มาทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม

1. แยกคะแนนตามกลุ่มตัวแปรที่ศึกษา
2. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวนของคะแนนตัวแปรตาม

กลุ่มตัวอย่างในตัวแปรอิสระ

3. ทดสอบสมมติฐานข้อ 1 โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
4. ทดสอบสมมติฐานข้อ 2, 3 และ 6, 7 โดยใช้สถิติ ที (t - test)
5. ทดสอบสมมติฐานข้อ 4, 5 และ 8, 9 โดยใช้สถิติ เอฟ (F - test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความแปรปรวน
2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
  - 2.1 หาค่าอำนาจจำแนกรายชื่อของแบบสอบถาม โดยใช้สูตร (Guilford, 1956 : 184)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ
	$\bar{X}_1$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง
	$\bar{X}_2$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
	S_1^2, S_2^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนในกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ตามลำดับ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยใช้สูตร (ลิวัน-สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 170 - 171)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ
S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

2.3 หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ โดยวิธีการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรวมทั้งหมดกับคะแนนเฉพาะข้อนั้น ๆ โดยใช้สูตรการหาค่าสหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation ซึ่งมีสูตรดังนี้ (นิภา ศรีไพโรจน์. 2527 : 183 - 186)

$$N \sum XY - \sum X \sum Y$$

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy}	แทน	ค่าความเที่ยงตรง
X	แทน	ค่าคะแนนของแต่ละคนตอบข้อนั้น ๆ
Y	แทน	คะแนนรวมทุกข้อของแต่ละคน
N	แทน	จำนวนคนที่ไปกลุ่มตัวอย่าง

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (นิก้า ศรีไพโรจน์. 2527 : 183 - 186)

$$r_{xy} = \frac{N \Sigma XY - (\Sigma X)(\Sigma Y)}{\sqrt{[N \Sigma X^2 - (\Sigma X)^2][N \Sigma Y^2 - (\Sigma Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	ΣXY	แทน	ผลรวมของผลคูณของคะแนน
	$\Sigma X, \Sigma Y$	แทน	ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ทั้งหมดตามลำดับ
	$\Sigma X^2, \Sigma Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\Sigma X)^2, (\Sigma Y)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X และคะแนน Y ทั้งหมดยกกำลังสอง

และทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์ดังกล่าวโดยใช้สูตร

$$t = \frac{r \sqrt{N - 2}}{\sqrt{1 - r^2}} \quad df = N - 2$$

เมื่อ	r	แทน	ค่าสหสัมพันธ์
	N	แทน	จำนวนข้อมูลที่นับเป็นคู่
	t	แทน	ค่าสถิติซึ่งมีการแจกแจงแบบ t

3.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้จากสูตร

(ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2530 : 178 - 180)

ในกรณี $\sigma_1^2 = \sigma_2^2$ หรือ $n_1 = n_2$

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1) S_1^2 + (n_2 - 1) S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

ในกรณี $\sigma_1^2 \neq \sigma_2^2$ หรือ $n_1 \neq n_2$

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$$

$$\left[\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2} \right]^2$$

$$df = \frac{\left[\frac{S_1^2}{n_1} \right]^2}{n_1 - 1} + \frac{\left[\frac{S_2^2}{n_2} \right]^2}{n_2 - 1}$$

เมื่อ	t	แทน	ค่าสถิติซึ่งมีการแจกแจงแบบ t
	$\bar{X}_1, \bar{X}_2$	แทน	ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	S_1^2, S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนสำหรับกลุ่มที่หนึ่ง และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ
	n_1, n_2	แทน	จำนวนคนของกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 ตามลำดับ

3.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรมากกว่าสองกลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทิศทางเดียว (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 95) โดยใช้สูตร

$$F_{(k-1, N-k)} = MS_b / MS_w$$

$$df = k - 1, N - k$$

k คือ จำนวนกลุ่ม

N คือ จำนวนคน

เมื่อ	F	แทน	ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ F
	MS_b	แทน	ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม
	MS_w	แทน	ความแปรปรวนภายในกลุ่ม
	$k - 1$	แทน	ชี้แห่งความเป็นอิสระของ MS_b
	$N - k$	แทน	ชี้แห่งความเป็นอิสระของ MS_w

ถ้าพบว่า F - test มีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย โดยใช้ Student q - statistic แบบ Newman - Keul Method (วิเชียร เกตุสิงห์, 2525 : 86)

$$q = \frac{\bar{T}_j - \bar{T}_k}{\sqrt{\frac{MS_w}{\tilde{n}}}} \quad df = N - k$$

เมื่อ	q	แทน	ค่าสถิติ
	$\bar{T}_j$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มมาก
	$\bar{T}_k$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มน้อย
	MS_w	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองภายในกลุ่ม
	$\tilde{n}$	แทน	ค่าตัวกลางฮาร์โมนิคของจำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่เท่ากัน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
S^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนน
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean square)
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา (t - distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา (F - distribution)
q	แทน	Studentized Range Statistic
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนสองกลุ่ม
z	แทน	ค่าซีเปรียบเทียบกับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่ม
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ด้านรวม	แทน	พรหมวิหารสี่

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล มีการนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตน
 อย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
 ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ
 อาชีพผู้ปกครอง

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันด้าน
 เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างที่มีความ
 แตกต่างกันด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แสดงความสัมพันธ์สหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมี
 พรหมวิหารสี่ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในกลุ่มรวม และจำแนกตามตัวแปรด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน
 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง ทั้งนี้เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 1 ที่ว่าแรงจูงใจ
 ผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ทั้งในกลุ่มรวม และ เมื่อจำแนก
 ตัวแปรด้าน เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง ดังผลที่ได้แสดงไว้
 ในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ระหว่างแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

กลุ่มตัวอย่าง	N	เมตตา	กรุณา	มฤตกา	อุเบกขา	พรหมวิหารสี่ (รวม 4 ด้าน)
รวม	330	.3149**	.2258**	.3124**	.2365**	.3179**
ชาย	90	.1695	.1054	.1847*	.0021	.1261
หญิง	240	.3710**	.2781**	.3531**	.3302**	.3918**
ระดับชั้นปีที่ 1	130	.2261**	.1330	.1845*	.0322	.1685*
ระดับชั้นปีที่ 4	200	.3608**	.2614**	.3842**	.3384**	.3908**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	154	.2560**	.2307**	.2784**	.2354**	.2810**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง	146	.2867**	.1927**	.2259**	.1295	.2528**
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ	30	.3790*	.1423	.3833*	.2585	.3579*
อาชีพผู้ประกอบการ						
อาชีพเกษตรกรรม	87	.3238**	.3372**	.3515**	.1772*	.3279**
อาชีพรับราชการ	90	.3002**	.1404	.3539**	.2291*	.3256**
อาชีพค้าขายหรือธุรกิจ	95	.2919**	.2865**	.2882**	.2325*	.3021**
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง	21	.5492**	.0143	.4007*	.3336	.4010*
อาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ	25	.2985	.1027	.2568	.3689*	.3150
ไม่มีอาชีพ	12	.4740	.2613	.2941	.0184	.1620

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า

1. ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตหญิง ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงตามสมมติฐานข้อที่ 1
2. ในกลุ่มนิสิตชาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา อุเบกขา และด้านรวม
3. ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา ด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา และอุเบกขา
4. ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา
5. ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา และอุเบกขา
6. ในกลุ่มนิสิตที่ผูกครองมีอาชีพเกษตรกรรม และในกลุ่มนิสิตที่ผูกครองมีอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา

กรุณา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา

8. ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา และอุเบกขา

9. ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพสูงใช้แรงงานชั้นต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม

10. ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ ของนิสิตกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านต่าง ๆ คือ

2.1 เปรียบเทียบแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 2 ที่ว่านิสิตหญิงมีแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชาย ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ ของนิสิตหญิงกับนิสิตชาย

เพศ	N	X	S	t
ชาย	90	3.5783	0.419	
หญิง	240	3.5977	0.435	0.37

จากตาราง 3 แสดงว่านิสิตชายและนิสิตหญิงมีแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกันซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 2

2.2 เปรียบเทียบแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่านิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์ ของนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 1

ระดับชั้นเรียน	N	$\bar{x}$	S	t
ระดับชั้นปีที่ 1	130	3.5115	0.372	
ระดับชั้นปีที่ 4	200	3.6450	0.457	2.91**

มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 4 แสดงว่า นิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจแฝงสัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งตรงตามสมมติฐานข้อที่ 3

2.3 เปรียบเทียบแรงจูงใจผู้สมัครของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีแรงจูงใจผู้สมัครต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงการเปรียบเทียบแรงจูงใจผู้สมัคร ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	7.3691	3.6845	22.5497**
ภายในกลุ่ม	327	53.4307	.1634	
รวม	329	60.7998		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 5 แสดงว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะมีแรงจูงใจผู้สมัครแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้ทำการทดสอบต่อไปเพื่อหาว่าในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันทั้งสามกลุ่มนี้ มีค่าใดบ้างที่มีแรงจูงใจผู้สมัครต่างกัน โดยที่ใช้ q -statistic เป็นค่าสถิติในการทดสอบ ดังปรากฏในตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	X	ต่ำ	กลาง	สูง
		3.2808	3.5026	3.7383
ต่ำ	3.2808	-	0.2218*	0.4575*
กลาง	3.5026	-	-	0.2357*
สูง	3.7383	-	-	-

ค่าสถิติที่แสดงในตาราง 6 แสดงว่า

1. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
2. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน

2.4 เปรียบเทียบแรงงูจาง่าฝั่มฤทธิ์ของนลลลกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่านลลลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีแรงงูจาง่าฝั่มฤทธิ์ต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงการเปรียบเทียบแรงงูจาง่าฝั่มฤทธิ์ ของนลลลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	1.9789	.3958	2.1800
ภายในกลุ่ม	324	58.8209	.1815	
รวม	329	60.7998		

จากตาราง 7 แสดงว่า นลลลที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันมีแรงงูจาง่าฝั่มฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 5

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนลลลกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านต่าง ๆ คือ

3.1 เปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนลลลกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 6 ที่ว่านลลลหญิงจะปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านลลลชาย ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตหญิงกับนิสิตชาย

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	ชาย	90	3.9704	0.560	2.36*
	หญิง	240	4.1314	0.528	
กรุณา	ชาย	90	3.9167	0.556	1.84
	หญิง	240	4.0379	0.464	
มุทิตา	ชาย	90	4.007	0.463	0.82
	หญิง	240	4.0488	0.515	
อุเบกขา	ชาย	90	3.9376	0.610	2.04*
	หญิง	240	4.0875	0.546	
พรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน)	ชาย	90	3.9568	0.484	1.95
	หญิง	240	4.0714	0.452	

* มีนัยสำคัญระดับ .05

จากตาราง 8 แสดงว่านิสิตหญิงปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อุเบกขา สูงกว่า นิสิตชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของ การปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา มุทิตา และด้านรวมในกลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชาย

3.2 เปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 7 ที่ว่านิสิตชั้นปีที่ 4 จะปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 9 ดังนี้

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตชั้นปีที่ 4 กับ
นิสิตชั้นปีที่ 1

ตัวแปร	กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S	t
เมตตา	ปีที่ 1	130	4.0867	0.494	0.02
	ปีที่ 4	200	4.0880	0.570	
กรุณา	ปีที่ 1	130	3.9677	0.464	1.13
	ปีที่ 4	200	4.0290	0.510	
มฤตา	ปีที่ 1	130	4.0403	0.483	0.14
	ปีที่ 4	200	4.0326	0.514	
อุเบกขา	ปีที่ 1	130	4.0166	0.561	0.78
	ปีที่ 4	200	4.0662	0.572	
พรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน)	ปีที่ 1	130	4.0276	0.436	0.41
	ปีที่ 4	200	4.0484	0.481	

จากตาราง 9 แสดงว่านิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 1 ไม่มีความแตกต่างกันในการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มฤตา อุเบกขา และด้านรวมซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 7

3.3 เปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 8 ที่ว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 10 - 18 ดังนี้

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.5886	1.7943	6.3379**
ภายในกลุ่ม	327	92.5752	.2831	
รวม	329	96.1638		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 10 แสดงว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันจะปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ต่างกัน อย่างมีสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้ทำการทดสอบต่อไป เพื่อหาว่าในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันทั้งสามกลุ่มนี้ มีค่าใดบ้างที่มีการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ต่างกัน โดยที่ใช้ q - Statistic เป็นค่าสถิติในการทดสอบ ดังปรากฏในตาราง 11

ตาราง 11 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

การปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		ต่ำ	กลาง	สูง
	X	3.7800	4.0776	4.1567
ต่ำ	3.7800	-	0.2976*	0.3767*
กลาง	4.0776	-	-	0.0791
สูง	4.1567	-	-	-

ค่าสถิติที่แสดงในตาราง 11 แสดงว่า

1. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) สูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
2. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) สูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ไม่แตกต่างจากนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน

ตาราง 12 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ของนิสิต
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	.8579	.4290	1.7744
ภายในกลุ่ม	327	79.0543	.2418	
รวม	329	79.9122		

จากตาราง 12 แสดงว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันปฏิบัติตัวอย่างมี
พรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 8

ตาราง 13 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิต
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.9363	1.9681	8.1794**
ภายในกลุ่ม	327	78.6824	.2406	
รวม	329	82.6186		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 13 แสดงว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันปฏิบัติคนอย่างมี
พรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้ทำการทดสอบต่อไป
เพื่อหาว่าในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันทั้งสามกลุ่มนี้ มีค่าดัชนีที่มีการปฏิบัติคน
อย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ต่างกัน โดยใช้ q - statistic เป็นค่าสถิติในการทดสอบ
ดังปรากฏในตาราง 14

ตาราง 14 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

การปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	X	ต่ำ	กลาง	สูง
		3.7216	4.0181	4.1134
ต่ำ	3.7216	-	0.2965*	0.3918*
กลาง	4.0181	-	-	0.0953
สูง	4.1134	-	-	-

ค่าสถิติที่แสดงในตาราง 14 แสดงว่า

1. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) สูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
2. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ไม่แตกต่างจากนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน

ตาราง 15 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิต
ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	3.1105	1.5552	4.9477**
ภายในกลุ่ม	327	102.7877	.3143	
รวม	329	105.8982		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 15 แสดงว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ปฏิบัติคนอย่างมี
พรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้ทำการทดสอบต่อไป
เพื่อหาว่าในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันทั้งสามกลุ่มนี้ มีค่าใดบ้างที่มีการปฏิบัติคนอย่างมี
พรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ต่างกัน โดยใช้ q - statistic เป็นค่าสถิติในการทดสอบ
ดังปรากฏในตาราง 16 .

ตาราง 16 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

การปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	X	ต่ำ	กลาง	สูง
		3.7821	4.0200	4.1234
ต่ำ	3.7821	-	0.2379*	0.3413*
กลาง	4.0200	-	-	0.1034
สูง	4.1234	-	-	-

ค่าสถิติที่แสดงในตาราง 16 แสดงว่า

1. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) สูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
2. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ไม่แตกต่างจากนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน

ตาราง 17 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน) ของนิสิต ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	2.9321	1.4661	7.0844**
ภายในกลุ่ม	327	67.6697	.2069	
รวม	329	70.6018		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 17 แสดงว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน) ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงได้ทำการทดสอบต่อไป เพื่อหาว่าในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันทั้งสามกลุ่มนี้ มีคู่ใดบ้างที่มีการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (รวมทั้ง 4 ด้าน) ต่างกัน โดยใช้ q - statistic เป็นค่าสถิติในการทดสอบ ดังปรากฏในตาราง 18

ตาราง 18 เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ สำหรับการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ของนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	$\bar{X}$	ต่ำ	กลาง	สูง
		3.7715	4.0230	4.1087
ต่ำ	3.7715	-		
กลาง	4.0230	0.2515*	-	
สูง	4.1087	0.3372*	0.0857	-

ค่าสถิติที่แสดงในตาราง 18 แสดงว่า

1. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) สูงกว่า นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
2. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งตรงตามสมมติฐาน
3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ไม่แตกต่างจากนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน

3.4 เปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบสมมติฐาน ข้อที่ 9 ที่ว่านิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันจะมีการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ต่างกัน ดังผลที่ได้แสดงไว้ในตาราง 19 - 23 ดังนี้

ตาราง 19 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	2.4440	.4888	1.6899
ภายในกลุ่ม	324	93.7198	.2893	
รวม	329	96.1638		

จากตาราง 19 แสดงว่า นิสิตที่มีผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 9

ตาราง 20 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ของนิสิต
ที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	.8591	.1718	.7042
ภายในกลุ่ม	324	79.0531	.2440	
รวม	329	79.9122		

จากตาราง 20 แสดงว่า นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่
(ด้านกรุณา) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 9

ตาราง 21 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ของนิสิต
ที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	2.4073	.4815	1.9447
ภายในกลุ่ม	324	80.2114	.2476	
รวม	329	82.6186		

จากตาราง 21 แสดงว่า นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่
(ด้านเมตตา) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 9

ตาราง 22 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ของนิสิต
ที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	3.8875	.7775	2.4698
ภายในกลุ่ม	324	102.0106	.3148	
รวม	329	105.8982		

จากตาราง 22 แสดงว่านิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่
(ด้านอุเบกขา) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐาน ข้อที่ 9

ตาราง 23 แสดงการเปรียบเทียบการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม)
ของนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	5	1.9466	.3893	1.8373
ภายในกลุ่ม	324	68.6552	.2119	
รวม	329	70.6018		

จากตาราง 23 แสดงว่านิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน ปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ตรงตามสมมติฐานข้อที่ 9

บทย่อ สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิต ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง
3. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตในกลุ่มที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร คณะศึกษาศาสตร์ ระดับชั้นปีที่ 1 และระดับชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2533 ซึ่งในการสุ่มตัวอย่างนั้น เนื่องจากนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 ยังไม่ได้มีการแยกวิชาเอก ส่วนนิสิตระดับชั้นปีที่ 4 มีการแยกวิชาเอก ดังนั้น เพื่อให้การสุ่มตัวอย่าง เป็นไปอย่างเหมาะสมและครอบคลุม จึงใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายในกลุ่มนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 และสุ่มแบบแบ่งชั้นในกลุ่มนิสิตระดับชั้นปีที่ 4 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 330 คน เป็นนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 130 คน นิสิตระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 200 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม 2 ฉบับด้วยกัน คือ
  - 2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งปรับปรุงมาจากแบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ เมธี โพธิ์พัฒน์ แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถาม 40 ข้อ สำหรับ

งานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับนี้ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา เพื่อหาความเชื่อมั่นใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) พบว่ามีความเชื่อมั่น 0.8853

2.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติอย่างมีพรหมวิหารสี่ จำนวน 55 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่น 0.9025 และมีค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง คือ ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่าสหสัมพันธ์ในทางบวกกับคะแนนรวมทั้งฉบับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสในแบบรายการ เพื่อนำเข้าเครื่องคำนวณผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และทำการวิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติของข้อมูลดังต่อไปนี้

(1) วิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างพรหมวิหารสี่ ทั้งในกลุ่มรวมและจำแนกตามตัวแปรในด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง โดยวิธีสถิติที่ใช้ทดสอบคือ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิต เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง โดยสถิติที่ใช้ทดสอบคือ สถิติ ที (t - test) และสถิติ เอฟ (F - test)

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิต เมื่อจำแนกตามตัวแปรด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง โดยสถิติที่ใช้ทดสอบคือ สถิติ ที (t - test) และสถิติ เอฟ (F - test)

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ห้ข้อมูล ปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

1. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่
  - 1.1 ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ในกลุ่มนิสิตหญิง ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
  - 1.2 ในกลุ่มนิสิตชาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา อุเบกขา และด้านรวม
  - 1.3 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา และอุเบกขา
  - 1.4 ในกลุ่มนิสิตที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา
  - 1.5 ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณาและอุเบกขา

1.6 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรกรรม และในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขายหรือธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.7 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา

1.8 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา และอุเบกขา

1.9 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม

1.10 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ในนิสิตกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง ตามลำดับ

2.1 นิสิตชายและนิสิตหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน

2.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ในนิสิตกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครองตามลำดับ

3.1 นิสิตหญิงปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อุเบกขา สูงกว่านิสิตชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา มุทิตา และด้านรวม ในกลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชาย

3.2 นิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 1 ไม่มีความแตกต่างกันในการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

3.3 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านเมตตา) ระหว่างนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

3.4 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านกรุณา) ไม่แตกต่างกัน

3.5 นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านมุทิตา) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านมุทิตา) ระหว่างนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

3.6. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลาง ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านอุเบกขา) ระหว่างนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

3.7. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลาง ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ (ด้านรวม) ระหว่างนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

3.8. นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลได้ดังนี้

1. การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 และกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านอุเบกขา ที่ระดับ .05

กลุ่มนิสิตชาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านเมตตา กรุณา อุเบกขา และด้านรวม

กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพ
 ผู้ใช้แรงงานขั้นสูง แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่
 ด้านมฤตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์ของกลุ่มนิสิต
 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 และกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงาน
 ขั้นสูง แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวก
 กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มฤตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านอุเบกขา

กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการ
 ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มฤตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านกรุณา

กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานขั้นต่ำ แรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวก
 กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น
 ด้านเมตตา กรุณา มฤตา และด้านรวม

กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจ
 ผู้สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มฤตา อุเบกขา และด้านรวม

จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่า ในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แล้วแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์
 มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ในด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 แต่ถ้าพิจารณาการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ที่แยกแต่ละด้านแล้ว จะเห็นว่าไม่พบความสัมพันธ์
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจผู้สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ในบางด้าน
 ของกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่ม ซึ่งแบ่งพิจารณาตามตัวแปรต่อไปนี้

1.1 กลุ่มนิสิตหญิงและ นิสิตชาย

ในกลุ่มนิสิตหญิง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มนิสิตชาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านมุทิตา ยกเว้นด้านเมตตา กรุณา อุเบกขา และด้านรวม ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเพศชายไม่ค่อยเคร่งครัดในการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนาเท่ากับเพศหญิง ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของวันทนี วิชัยดา (2515 : 57) ที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนิสิต พบว่านิสิตหญิงปฏิบัติตนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและศาสนอณูสูงกว่านิสิตชาย และนอกจากนี้สังคมไทยเรายังให้อิสระแก่เพศชายในการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าเพศหญิง จึงเป็นเหตุให้พฤติกรรมการแสดงออกของเพศชายยังห่างไกลหรือยังไม่ถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนามากกว่าเพศหญิงก็เป็นได้ ดังนั้น จึงส่งผลถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านต่าง ๆ ในกลุ่มนิสิตชาย กล่าวคือ ไม่ว่านิสิตชายจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงหรือต่ำก็ไม่มีผลต่อการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ในบางด้านเท่าใดนัก

1.2 กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4

ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านกรุณา และอุเบกขา ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นเพราะ นิสิตชั้นปีที่ 1 ซึ่งจัดอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายนั้นมีความอ่อนวัยกว่า และน้อยกว่าในด้านความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนความมั่นคงทางอารมณ์ ดังนั้นจึงอาจทำห้ความคิด หรือความมุ่งมั่นที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ มีความแตกต่างไปจากนิสิตชั้นปีที่ 4 ซึ่งจัดอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และถ้าพิจารณาถึงช่วงอายุของนิสิต 2 กลุ่มนี้ จะเห็นว่านิสิตชั้นปีที่ 1 ส่วนมากจะมีอายุอยู่ในช่วงประมาณ 17 - 19 ปี ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 4 ส่วนมากจะมีอายุอยู่ในช่วงประมาณ 21 - 23 ปี ซึ่งผู้ที่อยู่ในช่วงอายุ 21 - 23 ปี น่าจะเป็นช่วงที่มีความเป็นผู้ใหญ่มากกว่า มีความคิดและการกระทำที่เหมาะสมมากกว่า ดังจะเห็นได้จากการสำรวจการกระทำผิดในแง่ความประพฤติตน

ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นของกองสารวัตรนักเรียน กรมพลศึกษาที่พบว่า ในแต่ละปีมีนักเรียน
 ประพฤติตนไม่เหมาะสมจำนวนประมาณ 6,302 ราย เมื่อแบ่งความวัยของนักเรียนปรากฏว่านักเรียน
 อายุระหว่าง 14 - 15 ปี มีจำนวนถึงร้อยละ 42.58 อายุระหว่าง 16 - 18 ปี มีจำนวนร้อยละ
 33.10 ส่วนจำนวนที่เหลือกระจายอยู่ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน (มธุรส ชานวณทัศน์, 2532 :
 116 ; อ้างอิงมาจาก หลองรัฐ อินทรีย์ และคนอื่น ๆ, 2527 : 34) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า
 ช่วงอายุของนิสิตชั้นปีที่ 4 มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมน้อยกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 จึงอาจส่งผลทำให้ไม่พบ
 ความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ใน
 บางด้านของนิสิตชั้นปีที่ 1

1.3 กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ

ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์
 ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มี
 ความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านอุเบกขา ส่วนกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา
 และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านกรุณา และอุเบกขา จากลักษณะดังกล่าวอาจเป็น
 เพราะผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมักเป็นผู้ที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างสูง และมีความภาคภูมิใจ
 ในตนเอง จึงมีแนวโน้มที่จะรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติทางด้านจริยธรรมอย่างสมเหตุสมผล
 มากกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า ดังที่โคลเบอร์ก ได้ศึกษาลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม
 และพบว่าระดับสติปัญญา ความสามารถที่จะรอรับผลได้ที่ดีกว่าในอนาคต ความมีสมาธิ ความสามารถ
 ควบคุมทางอารมณ์ และความภาคภูมิใจในตน ลักษณะเหล่านี้ถือว่าเป็นลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม
 (พงษ์พันธ์ สุนทรสิด, 2528 : 13 ; อ้างอิงมาจาก ภูดา พิทยาล, 2524 : 21 - 22)
 จากสาเหตุดังกล่าวจึงอาจมีผลทำให้ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจ
 ใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ในบางด้านของกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 ปานกลางและต่ำ

1.4 กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน

ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม ค้าขายหรือธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านกรุณา ส่วนกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านกรุณา และอุเบกขา ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านอุเบกขา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม แต่ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

จากผลการวิจัยดังกล่าว ถ้าพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ที่แยกแต่ละด้านแล้วจะเห็นว่า ส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ทางบวกเกือบทุกกลุ่มอาชีพ เพียงแต่ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่บางด้าน ในบางกลุ่มอาชีพนั้นมีค่าความสัมพันธ์ทางบวกน้อย จึง เป็นค่าความสัมพันธ์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นเพียงบางกลุ่มที่แตกต่างออกไปอย่างชัดเจน ได้แก่ กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพซึ่งเป็นกลุ่มที่มีจำนวนค่อนข้างน้อย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ปกครองที่ไม่มีอาชีพส่วนมากมักจะอยู่กับบ้าน ไม่มีโอกาสหรือมีโอกาสน้อยที่จะพบกับสภาพของการแข่งขัน รีบเร่ง ในการทำงานประกอบอาชีพ ซึ่งอาจจะส่งผลถึงการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้ปกครองที่ไม่มีอาชีพด้วย ดังนั้นการเป็นแม่แบบที่ดี หรือการถ่ายทอดลักษณะนิสัยดังกล่าวจึงไม่มีแบบแผนที่แน่นอน ประกอบกับการปฏิบัติตนทางพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่ปฏิบัติสลับ ๆ ต่อกันมา ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ อนันต์ ศิริโชติ (2527) ที่พบว่า พุทธศาสนิกชนที่เข้าใจหลักธรรมอย่างถูกต้องมีจำนวนน้อย และอีกประการหนึ่ง โดยทั่วไปพุทธศาสนา ไม่ได้มีการสอนให้เด็กวัยหนุ่มสาวได้เรียนรู้อย่างจริงจัง และไม่มีพ่อแม่คนใดที่ได้อบรมสั่งสอนให้เด็ก

เข้าใจพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง (อารี เพชรนุศ สุปราณี โศตรจรัส และพรเทพ พัฒนานุรักษ์. 2520) ซึ่งลักษณะ เช่นนี้อาจส่งผลให้แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กัน และจากเหตุผลที่กล่าวมาในข้างต้นจึงอาจสรุปได้ว่าโดยทั่วไปแล้วผู้ปกครองในทุกกลุ่มอาชีพนั้นต่างก็ปรารถนาที่จะให้บุตรหลานของตนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถด้วยกันทั้งนั้น จึงเป็นไปดีที่ว่านิสิตจะมีผู้ปกครองประกอบอาชีพใด ส่วนใหญ่แล้วเมื่อนิสิตมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงหรือต่ำก็จะปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงหรือต่ำด้วย

2. เปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านต่าง ๆ

2.1 ในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง พบว่านิสิตชายและนิสิตหญิงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 2. แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราวีทพิทย์ อีระนิต (2514 : 27) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวิทยาลัยครู จำนวน 240 คน ผลจากการศึกษาไม่พบความแตกต่างในเรื่องของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ ศรีรัตนพันธ์ (2515 : 84) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความคิดแบบสืบสวน โดยศึกษากับเด็กวิทยาลัยครู บกศ.ต้น จำนวน 150 คน ซึ่งไม่พบความแตกต่างในเรื่องของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เช่นกัน และสาเหตุที่ทำให้ผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะ นิสิตทั้งสองกลุ่มนี้เป็นนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเมื่อจบการศึกษาไปแล้วส่วนใหญ่จะออกไปประกอบอาชีพทางด้านครู ดังนั้น การคาดการณ์ล่วงหน้าต่าง ๆ ตลอดจนความมุ่งหวังที่จะบรรลุสู่เป้าหมายจึงไม่แตกต่างกัน

2.2 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 พบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 3 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภักดี บัรารรณ (2516 : 102) และ บุษภา วชิรศักดิ์มิ่งคล (2516 : 76) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธี โภธิพัฒน์ (2523 : 80) ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่าจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนต่ำกว่า สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ว่ากลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า

ได้รับการอบรมสั่งสอน และผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากกว่า ประกอบกับอยู่ในระยะที่จะจบการศึกษาออกไปประกอบอาชีพทำให้มีการตื่นตัวและกระตือรือร้นมากกว่า

2.3 ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ พบว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง และต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ข้อ 4 ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ แรพทิน

(นพพร ภาวนศรี, 2528 : 24 ; อ้างอิงมาจาก Raffini, 1970 : 1085A) ซึ่งศึกษาผลของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ และการจำในกลุ่มนิสิตปริญญาตรี พบว่าทั้งชายและหญิงที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ เมธี โพธิ์พันธ์ (2523 : 79) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้จากนิยามที่ เฮอร์แมนส์ (Hermans, 1970 : 354) ได้ให้ไว้ว่าผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเป็นผู้ที่มีความทะเยอทะยาน มีความหวังที่จะประสบผลสำเร็จ มีความมานะอดทน เพียรพยายามที่จะปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ได้อยู่เสมอ ทั้งยังต้องการให้คนเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของตนให้ดี ดังนั้น จึงเป็นไปได้ว่าผู้ที่ประสบผลสำเร็จทางด้านการศึกษาสูงจะเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย

2.4 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม รับราชการ ค้าขายหรือธุรกิจ ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ และไม่มีอาชีพ พบว่านิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประสาท บันท่วงกูร (2516 : 80) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และการคิดแบบเอนกนัย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธี โพธิ์พันธ์ (2523 : 81) ที่พบว่า อาชีพผู้ปกครองไม่เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคล นอกจากนี้อาจเป็นเพราะว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์นั้น

เกิดขึ้นภายใต้อิทธิพลของกระบวนการทางสังคมประกิต กับระบบค่านิยมทางวัฒนธรรมของสังคม (ประสาธ บันทังกูร. 2516 : 2 ; อ้างอิงมาจาก Hilgard. 1962 : 114 และ Whittaker. 1970 : 170) ดังนั้นไม่ว่าผู้ปกครองจะมีอาชีพใด ๆ ก็จะไปผูกพันค่านิยมและอบรมเลี้ยงดูเด็กไปในลักษณะเดียวกัน

3. เปรียบเทียบการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตที่มีความแตกต่างกันตามตัวแปรด้านต่าง ๆ

3.1 ในกลุ่มนิสิตชายและนิสิตหญิง พบว่านิสิตหญิงปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา อุเบกขา สูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา มุทิตา และด้านรวมในกลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชาย จากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่านิสิตหญิงปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่สูงกว่านิสิตชายเพียงบางด้านเท่านั้น เพราะถ้ามองในด้านรวมของการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่แล้วนิสิตหญิงกับนิสิตชายไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเลย ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะจริยธรรมของบุคคลมีต้นเหตุจากอิทธิพลของสังคมมากกว่าอิทธิพลของพันธุกรรม กล่าวคือ บุคคลเกิดมาต้อง เรียนรู้และยอมรับประเพณีในสังคมของตน ซึ่งจะแตกต่างไปจากสังคมอื่น ๆ ฉะนั้น สังคมหรือผู้ที่แวดล้อมตนนั้นคือแหล่งกำเนิดที่สำคัญของจริยธรรมของบุคคล (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2520 : 6) และประกอบกับลักษณะของสังคมไทยเพศหญิงเป็นเพศที่สังคมคาดหวังว่าจะต้องอยู่ในโอวาทของบิดามารดาและอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าเพศชาย (มธุรส ชานาญทัศน์. 2532 : 50) อย่างไรก็ตาม สภาพสังคมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปทำให้ฐานะและบทบาทของเพศหญิงเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งอาจส่งผลให้การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่บางด้านของนิสิตหญิงไม่แตกต่างจากนิสิตชาย และที่การปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่บางด้าน (เมตตา อุเบกขา) ของนิสิตหญิงสูงกว่านิสิตชายนั้น ผู้วิจัยคิดว่าอาจเป็นเพราะลักษณะของความเมตตาและอุเบกขานั้นเป็นเรื่องของจิตใจมากกว่าการกระทำ ซึ่งปกติแล้วเพศหญิงส่วนใหญ่มักจะมีจิตใจที่อ่อนโยนและอ่อนไหวง่ายกว่าเพศชาย ประกอบกับอิทธิพลที่เพศหญิงได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กยังคงมีอยู่จึงส่งผลให้นิสิตหญิงมีเมตตาและอุเบกขาสูงกว่านิสิตชาย

3.2 ในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 1 พบว่านิสิตชั้นปีที่ 4 กับนิสิตชั้นปีที่ 1 ไม่มีความแตกต่างกันในการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ทั้งทางด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในช่วง 7 จากการศึกษาของ ดวงเดือน พันธมนานัน และ เพ็ญแข ประจวบปัจจนิก (2522 : 67) ในการวิจัยเรื่อง "จริยธรรมของเยาวชนไทย" ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มตามช่วงอายุคือ 11 - 13 ปี, 15 - 17 ปี และ 19 - 21 ปี ปรากฏว่าเปอร์เซ็นต์ของผู้ที่มีระดับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตั้งแต่ชั้นที่ 1 ถึง 6 ในกลุ่มผู้ที่มีอายุ 3 ช่วงนี้ใกล้เคียงกัน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มมีคะแนนจริยธรรมอยู่ในชั้นที่ 4 (ประมาณ 50%) และรองลงไปอยู่ในชั้นที่ 3 (ประมาณ 35%) ส่วนผู้ที่มีคะแนนจริยธรรมในชั้นที่ 1 และ 2 รวมกัน กับชั้นที่ 5 และ 6 รวมกัน มีจำนวนไร้อย่างน้อย ผลการวิจัยนี้พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมในบุคคลนั้นจะเกิดอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 13 ปี และจะพัฒนาไปถึงจุดคงที่เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้น และจะคงระดับจริยธรรมนี้ไว้จนเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่าจริยธรรมในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ไม่แตกต่างจากจริยธรรมในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 เนื่องจากจริยธรรมในกลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 เป็นเพียงการปรับปรุงหรือบูรณาการให้เป็นอย่างดีเหมาะสมยิ่งขึ้น

3.3 ในกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ พบว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกับปานกลาง และยังพบอีกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านกรุณา ไม่แตกต่างกัน จากผลงานวิจัยซึ่ง บาร์ดิน (สัพดี คุณวัฒน์. 2515 : 265 ; อ้างอิงมาจาก Bardin. n.d.) พบว่า เด็กที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีแนวโน้มประพฤติไปในทางไม่ดีได้ง่าย และจากการศึกษาของ สันทัต สิ้นสุพันธ์ประทุม (2523 : 73) พบว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มากกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นมักเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่น และภาคภูมิใจในตนเองมากกว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า จึงเป็นไปได้ที่นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

สูงกว่าผู้ที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในการปฏิบัติคนอย่างมี
พรหมวิหารสี่ในด้านดังกล่าวกับกลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางนั้น อาจเป็น
เพราะนิสิตทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีลักษณะของความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่น และความภาคภูมิใจในตนเอง
ใกล้เคียงกัน ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการมีจริยธรรมในระดับที่ไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดนัก โดยเมื่อ
พิจารณาคุณค่าเฉลี่ยของนิสิต 2 กลุ่มนี้ ปรากฏว่ามีค่าสูงใกล้เคียงกันโดยกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนสูงมีค่าของคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ปานกลางเล็กน้อย แม้จะไม่มากอย่างเห็นได้ชัด
ก็ตาม สำหรับผลการวิจัยที่พบว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่
ด้านกรณานิยมแตกต่างกันนั้น เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 กลุ่ม พบว่าเป็นลักษณะเดียวกับที่กล่าว
มาแล้วข้างต้น คือค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีค่ามากที่สุด รองลงไปคือค่าเฉลี่ย
ของกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำตามลำดับ โดยที่ค่าเฉลี่ยของทั้ง 3 กลุ่มนี้
แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

3.4 ในกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม รับราชการ ค้าขายหรือธุรกิจ
ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ผู้ใช้แรงงานชั้นต่ำ และไม่มีอาชีพ พบว่านิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกันปฏิบัติคน
อย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไป
ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อ 9 แต่สอดคล้องกับการศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดีของ
อรพินท์ นาคประดิษฐ์ (2518 : 40) ที่พบว่าอาชีพผู้ปกครองที่ต่างกันไม่ทำให้คุณธรรมแห่งพลเมืองดี
แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะอาชีพที่แตกต่างกันไม่ได้มีผลทำให้ฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม
ของครอบครัวแตกต่างกันอย่างแท้จริง เพราะผู้ปกครองที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะ
สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้กับบุตรหลานได้มากกว่า ดังผลงานวิจัยของ สันต์ สิ้นพันธุ์ประทุม
(2523 : 68 - 69) ที่พบว่า นักเรียนที่บิดามารดามีฐานะทาง เศรษฐกิจดีมักจะปฏิบัติตามศาสนา
มากกว่า และเนื่องจากจริยธรรมในตัวบุคคลนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ หรือ
เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ดังที่ เคย์ (ดางเคื่อน พินธุมนานัน. 2524 : 12 ;
อ้างอิงมาจาก Kay. 1975) ได้ให้ความสำคัญแก่ระดับ เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวว่า
เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งอันที่จะกำหนดจริยธรรมของเด็ก ดังนั้นจึงอาจเป็นไปได้ว่านิสิตที่มี
ผู้ปกครองประกอบอาชีพอะไรก็ตาม ต่างก็มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้คุณธรรมต่าง ๆ และนำมา

ยึดถือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ด้วยกันทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยของคุณธรรมด้านต่าง ๆ ในแต่ละอาชีพ (ตารางที่ 28) ที่มีค่าค่อนข้างสูงและไม่ต่างกันมากคือ ตั้งแต่ 3.8352 - 4.3333

ข้อเสนอแนะ

1. ทางการศึกษา

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการผลิตบุคลากร ควรที่จะได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การฝึกอบรม และ จัดกิจกรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการสร้างบุคลิกภาพด้านแรงจูงใจในผู้สมัคร อันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมที่กำลังพัฒนา โดยควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมด้าน พรหมวิหารสี่ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพของบุคคลในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตกลุ่มที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพครู เพื่อให้บัณฑิตเหล่านั้นมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีคุณธรรม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการทำงาน ซึ่งก็จะต้องสามารถถ่ายทอดคุณธรรมและ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนรุ่นต่อไปนอกเหนือไปจากการสอนวิชาความรู้ต่าง ๆ อีกด้วย

2. ทางการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในผู้สมัครกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่กับกลุ่มนิสิตคณะอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อดูว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในผู้สมัครกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่กับกลุ่มนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ด้วย เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้อง เหมาะสมกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน และเป็นไปในแนวเดียวกัน อันจะทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีความพร้อมทั้งในด้านจริยธรรม และ ความรู้ความสามารถในอาชีพการงานต่อไป

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ เช่น สัมพันธภาพภายในครอบครัว กับที่อยู่อาศัย และรายได้ของผู้ปกครอง ซึ่งจะส่งผลต่อฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา ตอนที่ 1.
2524.

กิตติวราณ สิทธิเวทย์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจกับการปฏิบัติตน
ทางพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
อัสสาเนา.

จินตนา จินดารัตน์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวลกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่
ของนิสิตแพทย์และนิสิตครู. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัสสาเนา.

จินตนา อินทรไทย. ความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและ
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. ถ่ายเอกสาร.

ญาณโพธิ์ภา, มหาเถระ. ความประเสริฐสุด 4 สกาน. แปลโดย ทศนีย์ หงส์คารมภ์
บรรณศาลา ก.ข., 2519. 64 หน้า.

ณรงค์ศักดิ์ ทะละภัย และคนอื่น ๆ. การพัฒนาคุณภาพชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ, 2529.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. ตำราจิตวิทยา : การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522.

—————. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นไทย.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2524.

ดวงเดือน พันธมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจันทน์. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงาน
การวิจัย ฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร โรงพิมพ์การศาสนา, 2520.

กวิล ธาราโกชน์. จิตวิทยาสังคม. ภาคจิตวิทยาและการแนะแนว คณะวิชาครุศาสตร์
วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2522.

- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. การศึกษาองค์ประกอบที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนวิชาสายสามัญ และสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมแบบประสม ปีการศึกษา 2512. ปรินทิพพาน์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2513. อัดสำเนา.
- นพพร ภาวนศรี. การเปรียบเทียบความวิตกกังวลและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน นายทหารสามเหล่าทัพชั้นปีที่ 2 กับชั้นปีที่ 5. ปรินทิพพาน์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- บุหงา วชิรศักดิ์มงคล. การศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบความเกรงใจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การได้หน้า-เสียหน้าระหว่างนักเรียนไทยเชื้อสายไทยกับนักเรียนไทยเชื้อสายจีน ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคเหนือ. ปรินทิพพาน์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- ประสาธ บันทังกร. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในวิชาวิทยาศาสตร์ แรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และการคิดแบบเอนกนัย. ปรินทิพพาน์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- ประสาธ หลักศิลา และ แปลก สนธิรักษ์. "สังคมวิทยาและศีลธรรม," ตำราวิชาชุดक्रमมัธยม ของคุรุสภา วิชาสังคมศึกษา ตอน 1. องค์การโรงพิมพ์คุรุสภา, 2505.
- ปิ่น มุกกันต์, พ.อ. ประมวลศัพท์ศาสนา. โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2505. 738 หน้า.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. การศึกษาริชศาสตร์สังคมในพุทธศาสนานิกายเถรวาท. วิทยานิพนธ์ อ.ม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. ถ่ายเอกสาร.
- เพื่อนพันธ์ โภกนเท. ความสัมพันธ์ระหว่างความกังวลกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. ถ่ายเอกสาร.
- พงษ์พันธ์ สนทรสิด. เกณฑ์ปกติพฤติกรรมจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในภาคใต้. ปรินทิพพาน์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- พระญาณสังวร, สมเด็จพระสังฆราช. พรหมวิหารสี่. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรืองภาพสุวรรณ, 2520.

พระราชวรมณี. พจนานุกรมพุทธศาสตร์. โรงพิมพ์การศาสนา, 2521. 340 หน้า.

พระศรฤทธิรงค์ชัย. คนดี. พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาอากาศตรี สิริชัย ทัศนเมณเฑียร
15 พฤษภาคม 2511, โรงพิมพ์ดำรงธรรม, 2511. 39 หน้า.

พระโสภณคณาภรณ์. "พรหมวิหาร 4," ศกฺกมิตฺร. 267 : 15 - 23 มีนาคม 2521.

กักดี ปวีวรรณ. การศึกษาความสัมพันธ์และเปรียบเทียบความเกรงใจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
การได้น้ำ-เสียหน้าระหว่างนักเรียนไทยเชื้อสายไทยกับนักเรียนไทยเชื้อสายจีน
ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดในภาคกลาง. ปรียญานันท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.

มณีรัตน์ ดรีรัตน์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติวิทยาศาสตร์, แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
และความคิดแบบสืบสวน สอบสวน. ปรียญานันท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร. 2515. อัดสำเนา.

มธุรส ชานาญทัศน์. ความสัมพันธ์ระหว่างความตั้งใจจะประพฤติตนตามหลักสัปปริสธรรมของ
บุตรวัยรุ่นกับความประพฤติตามหลักสัปปริสธรรมของมารดาตามการรับรู้ของบุตร.
ปรียญานันท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.

มลวิภา สุวรรณาลัย. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแบบเก็บตัว และแบบแสดงตัว
กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์. วิทยานันท์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2515. ถ่ายเอกสาร.

เมธี โพธิ์พัฒน์. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ และความซื่อสัตย์
ของเด็กไทย. ปรียญานันท์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

ราไพฑิพย์ อธิระนิต. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.
วิทยานันท์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. ถ่ายเอกสาร

ละม้ายมาศ ศรีทนต์. "การศึกษาพัฒนาการจากแจ้งจิตวิทยา (พลังจูงใจในทางเศรษฐกิจ),"
ทฤษฎีและแนวคิดในการพัฒนาประเทศ. เรียบเรียงโดย ออมร รักษาสัตย์ และชัตติมา
กรรณสูตร คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2508.

ลัดดา กิติวิภาต. จิตวิทยาสังคมประยุกต์ทางการศึกษา (Social Psychology of Education).

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526. 290 หน้า.

วันชัย มีกลาง. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาณพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
อัสสาเนา.

วันทนี วิชัยคำ. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของนิสิตต่างคณะวิชา และต่างชั้นปีที่มีต่อพระพุทธศาสนา. ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515. อัสสาเนา.

วิรุทธิ์ วิเชียรโชติ. "การปฏิรูปการศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศ," เอกสารประกอบการศึกษาคณะวิชาวิจัยการศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร, 2515.

ศึกษาธิการ, กระทรวง กรมวิชาการ. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย : การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย 23 - 27 มกราคม 2523. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2523.

ส. ศิวรักษ์. ศาสนากับสังคมไทย. โครงการหนังสือลำดับที่ 30 สำนักพิมพ์ พาส์โก กรุงเทพฯ 2523.

สนองศรี รุดติษฐ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการตัดสินใจแบบประชาธิปไตยของนิสิตมหาวิทยาลัย. ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัสสาเนา.

สพโชค พูลนาม. ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรู้สึกรับผิดชอบ. ปริญญาณพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัสสาเนา.

สรุปรายงานผลการอบรมสัมมนาแก่นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนรุ่นที่ 5 เรื่อง "จริยธรรมกับบัณฑิต" ระหว่างวันที่ 21 - 25 มกราคม 2528.

สุภัท เจริญสุข. จิตวิทยาวัยรุ่น, ฉบับมาตรฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน ชลบุรี กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2520.

สุพัตร์ คุณวัฒน์. "ทำไมเด็กจึงท้อใจ," บางกอกโศกเจสส์. 2 : 250 - 265 กรกฎาคม 2515.

สันทนต์ สินธุ์พันธ์ประทุม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติ

ตามพระพุทธรูปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน

กรุงเทพมหานคร และ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

เสถียรพงษ์ วรรณปก. ผ่าความมืดสีขาว. พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณพิจารณ์

เพียรพิจารณ์ชน 26 ธันวาคม 2533, กรุงเทพฯ, 2533.

อรพินท์ นาคประดิษฐ์. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณธรรม

แห่งพลเมืองดี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.

อัจฉรา สุขารมณ์ และคนอื่น ๆ. การอบรมเลี้ยงดูกับการพัฒนาการทางสติปัญญาด้านเหตุผลของ

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 รายงานการวิจัยฉบับที่ 31. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย

พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

อนันต์ จันทร์แก้ว. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับความคิดแบบสอบสวนและ

ความถนัดทางการเรียน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยวิชาการศึกษา

ประสานมิตร, 2514. อัดสำเนา.

อนันต์ ศิริโชค. วิเคราะห์วิธีสอนหลักธรรมในศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามของเจ้าอาวาส

กับอิสลาม ครูพุทธกับครูมุสลิม และพ่อแม่พุทธกับพ่อแม่มุสลิม ศึกษาเฉพาะกรณีเขตพระ โขนง

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

ถ่ายเอกสาร.

อารี เพชรผด และคนอื่น ๆ. อิทธิพลของสถาบันทางสังคมที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยพุทธ

และ ไทยมุสลิมที่จังหวัดนครศรีธรรมราช. ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2520.

อำมพร ทะพินศแก และ ชัยนิตย์ วรรณะภักดิ์. "จริยธรรมในสังคมไทยในทรรศนะ ของนักการศึกษา,"

วารสารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (มกราคม - กรกฎาคม 2522).

เอกวิทย์ ฃ กลาง. "จริยศึกษาคือยอดของการศึกษา," ใน แนวการอบรมจริยศึกษาของ

โรงเรียน. 2506.

- Anastasi, Anne. Testing Problems in Perspective. New York : American Council on Education, 1965.
- Atkinson, John W. Motives in Fantasy, Action, and Society. New Delhi : Affiliated East - West Press, PVT. Ltd., 1966.
- French E. and F. Thomas. "The Relationship of Achievement Motivation to Problem Solving Effectiveness," Journal of Abnormal and Social Psychology. 1958.
- Ganett, R.L. "Some Factors in College Success," Journal of Higher Education. 1935.
- Gebhart, Cary G. and Donald P. Heyt. "Personality Needs of Under and Over achieving Freshman," Journal of Applied Psychology. 1958.
- Guilford, J.P. Personality. New York : McGraw-Hill, 1959.
- Hermans, Hurbert J.M. "A Questionnaire Measure of Achievement Motivation," Journal of Applied Psychology. Vol: 54, 1970.
- Hilgard, E.R. Introduction to Psychology. New York : Harcourt Brace & World Inc., 1967.
- Kagan, J. and H.A. Moss. "The Stability and Validity of Achievement Fantasy," Journal of Abnormal and Social Psychology. 1959.
- Lindgren, Henry C. Educational Psychology in Classroom. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1967.
- Maxwell, Roy Thomas. "The Relationship Between Achievement Motivation and Academic Achievement in Elementary School Children," Dissertation Abstracts, 1962.

- McClelland, David C. and others. The Achievement Motive. New York : The Free Press, 1953.
- McClelland, David C. and others. The Achievement Motive. New York : Appleton - Century Gofts, Inc., 1953.
- McClelland, David C. and others. "A Scoring Manual for the Achievement Motive", Motives in Fantasy, Action and Society. New Delhi : 1966.
- McClelland, David C. The Achieving Society. New York : The Free Press, 1961.
- Morgan, Daryle. Educational and Psychological Measurement. 1970.
- Pottharst, Barbara Spensley Cook. "The Achievement Motive and Level of Aspiration After Experimentally Induced Success and Failure", Dissertation Abstract. 1957.
- Prayag Mehta. The Achievement Motive in High School Boys. Calcutta : National Council of Educational Research and Training, 1969.
- Raymond Banducci. "The Effect of Mother's Employment on the Achievement, Aspiration and Expectation of the Child," Personnel and Guidance Journal, 1967.
- Ross Stagner. Psychology of Personality. (Third Editon; McGraw-Hill Series in Psychology).
- Secord, Paul F. and Carl W. Backman. Social Psychology. New York : McGraw Hill Book, Company, 1964.
- Stephenson, Donald John. "Achievement Motivation as a Factor Related to the Diagnostic Problem Solving Effectiveness of Students of Automotive Technology", Dissertation Abstracts. 1971.

חנאארת

แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ช่องสำหรับ
เจ้าหน้าที่

1. นิสิตเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. ระดับชั้นเรียน

ปี 1

ปี 2

ปี 3

ปี 4

3. วิชาเอก โปรดระบุ..... (ถ้ายังไม่แยกเอกไม่ต้องเติมข้อนี้)

4. เกรดเฉลี่ยสะสมในเทอมต้นที่ผ่านมา

ตั้งแต่ 2.75 ขึ้นไป

ตั้งแต่ 2.25 - ค่ากว่า 2.75

ค่ากว่า 2.25 ลงมา

5. อาชีพผู้ปกครอง (บิดา/มารดา/ผู้อุปการะ)

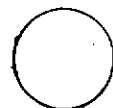
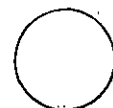
(เฉพาะข้อ 5 นิสิตเลือกเลขข้อ 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5 หรือ 5.6

ที่ตรงกับอาชีพผู้ปกครองของนิสิต ไปลงในช่อง อาชีพผู้ปกครอง)

ลักษณะอาชีพ

5.1 อาชีพเกษตรกร หมายถึง อาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวน หรือเลี้ยงสัตว์เอง เพื่อจำหน่าย โดยผู้ประกอบการเป็นเจ้าของที่ดินเอง หรือเช่าที่ดิน เพื่อทำกิจการของตนเอง

5.2 อาชีพรับราชการ หมายถึง ผู้ที่ทำงานในสังกัดของกระทรวง ทบวง กรม หรือกอง ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐบาล รวมทั้งผู้ที่ทำงานในรัฐวิสาหกิจด้วย

ช่องสำหรับ
เจ้าหน้าที่

- 5.3 อาชีพค้าขายหรือธุรกิจ หมายถึง การค้าขายทุกชนิด หรือการทำงานที่เกี่ยวกับธุรกิจโดยเป็นเจ้าของธุรกิจเอง หรือเป็นส่วนหนึ่งในธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออีกนัยหนึ่งคือประกอบอาชีพที่มีรายได้เป็นของตนเอง โดยไม่มีนายจ้าง หรือไม่อยู่ในฐานะลูกจ้าง เช่น อาชีพค้าขายส่วนตัว หน่วยงานเจ้าของบ้านเช่า เจ้าของที่ดินให้เช่า ตัวแทนจำหน่ายสินค้า นายหน้าค้าส่ง ฯลฯ เป็นต้น
- 5.4 ผู้ใช้แรงงานชั้นสูง ได้แก่ ช่างปั้น ช่างศิลป์ นักแสดง นักดนตรี ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดรองเท้า ช่างซ่อมรถยนต์ ช่างทำเฟอร์นิเจอร์ ช่างเรียง ช่างพิมพ์ ช่างตัดผม พนักงานในบริษัทซึ่งทำงานในลักษณะที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถ ช่างถ่ายรูป ช่างเสริมสวย เป็นต้น
- 5.5 ผู้ใช้แรงงาน ได้แก่ อาชีพคนรับใช้ คนเย็บผ้า ภารโรง กระเป๋ารถเมล์ คนขายของในร้าน หาบเร่ ช่างไม้ ช่างรูป ช่างทาสี ทหาร ตำรวจ ทหารเกณฑ์ และผู้รับจ้างทำงานเป็นรายวัน เป็นต้น
- 5.6 ไม่มีอาชีพ หมายถึง ผู้ไม่ได้ประกอบอาชีพ เช่น แม่บ้าน เป็นต้น

ใส่หมายเลขที่ตรงกับอาชีพผู้ปกครองของนิสิต

อาชีพผู้ปกครอง

อื่น ๆ โปรดระบุ .....

(กรณีอาชีพผู้ปกครองนอกเหนือไปจากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น)

แบบทดสอบ

เกี่ยวกับแรงจูงใจในสัมฤทธิ์

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิต

ตัวอย่าง

(0) ข้าพเจ้าปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จ

✓
.....

.....

.....

.....

.....

จริงที่สุด

จริงมาก

จริงครึ่งเดียว

จริงน้อย

ไม่จริงเลย

แบบสอบถามแรงจูงใจในสัมฤทธิ์

คำชี้แจง ให้นักศึกษาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนิสิต

1. ข้าพเจ้าปรารถนาอย่างยิ่งที่จะทำงานยาก ๆ ให้สำเร็จ

.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

2. เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำงานใด ๆ ข้าพเจ้าจะทำอย่างเต็มความสามารถเสมอ

.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

3. ข้าพเจ้ารู้สึกสนุกกับบทเรียนยาก ๆ

.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

4. ข้าพเจ้าพยายามสอบให้ได้เกรดดีขึ้นทุกครั้ง

.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

5. ในการทำงาน ข้าพเจ้าไม่นิยมจะตั้งความมุ่งหวังไว้ก่อน

.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริงมาก	จริงครึ่งเดียว	จริงน้อย	ไม่จริงเลย

12. ข้าพเจ้าไม่นิยมการต่อสู้เพราะกลัวความล้มเหลวที่อาจเกิดขึ้น

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

13. ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับการต่อสู้เพื่อให้ได้รับความสำเร็จ

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

14. การแก้ปัญหาด้วยตนเองนั้น ข้าพเจ้าถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามากที่สุด

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

15. เมื่อทำงานง่าย ๆ เสร็จแล้ว ข้าพเจ้าอยากที่จะทำงานที่ยาก ๆ ขึ้นไปอีก

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

16. ข้าพเจ้าคิดว่า เรื่องที่หมอดูทำนายฝันเป็นสิ่งที่ต้องควรคำนึงถึง

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

17. ข้าพเจ้าเกลียดคนที่ไม่ชอบแก้ปัญหาด้วยตนเอง

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

36. ข้าพเจ้าจะพยายามทำงานนั้นมากยิ่งขึ้น เมื่อพบว่างานนั้นมีปัญหา

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

37. เมื่อพบบทเรียนที่ยาก ข้าพเจ้าจะอ่านบทวนหลายครั้งจนเข้าใจแล้วจึงผ่านไป

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

38. ข้าพเจ้าพอใจที่จะทำงานที่ได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

39. ในการทำงาน ข้าพเจ้าชอบใช้วิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าไปเรื่อย

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

40. แม้ว่างานที่ทําจะยากและน่าเบื่อ ข้าพเจ้าก็จดจ่ออยู่กับงานนั้นจนกว่าจะสำเร็จ

.....
 จริงที่สุด   จริงมาก   จริงครึ่งเดียว   จริงน้อย   ไม่จริงเลย

แบบสอบถาม

เกี่ยวกับคุณธรรมด้านพรหมวิหาร 4

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

ให้นักศึกษาพิจารณาข้อความแต่ละข้อว่าตรงกับความคิด ความรู้สึก หรือการกระทำ
ของนักศึกษาอย่างน้อยเพียงใด โดยให้นักศึกษาเขียนเครื่องหมาย ล้อมรอบตัวเลขซึ่ง เป็นคำตอบ
ที่คิดว่าเหมาะสม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่าง

(0) มาลัยรู้สึกยินดีอย่างจริงจังที่สมรสเพื่อนของเธอได้รับทุนการศึกษามหาวิทยาลัย
ถ้านักศึกษาเป็นแม่มาลัย นักศึกษาจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่

ไม่เลย...1... ..2.... ..3.... ..4.... ..5...แน่นอน

ความหมายของตัวเลขที่ให้เลือก

หมายเลข 1	หมายถึง	ไม่ทำเลย หรือไม่คิดเลย หรือไม่รู้สึกเลย
หมายเลข 2	หมายถึง	มีแนวโน้มที่จะไม่ทำ หรือไม่คิด หรือไม่รู้สึก
หมายเลข 3	หมายถึง	ตัดสินใจไม่ได้
หมายเลข 4	หมายถึง	แนวโน้มที่จะทำ หรือคิด หรือรู้สึก
หมายเลข 5	หมายถึง	ทำ หรือคิด หรือรู้สึกอย่างแน่นอน

แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

1. สมพรถูกเพื่อนคนหนึ่งพูดจาเหน็บแนมอยู่ทุกครั้งที่ที่มีโอกาส สมพรไม่ถือโกรธ แต่กลับคอยตักเตือนให้เขาทำในสิ่งที่ถูกต้อง
 ถ้านิสิตเป็นสมพร นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
2. พรชัยและเพื่อนแข่งกันเรียน เมื่อผลสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนของพรชัยทำคะแนนได้สูงกว่าพรชัยมาก พรชัยรู้สึกยินดีกับความสำเร็จของเพื่อน
 ถ้านิสิตเป็นพรชัย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
3. นพพรจะบริจาคของใช้จำเป็นให้กับมาลีซึ่งบ้านของเธอถูกไฟไหม้ แต่มาลีเกลียดตนพพรมาก เพราะความเข้าใจผิดบางอย่างจึงไม่ยอมรับความช่วยเหลือและได้ต่อต้านพพรกลับไปว่าไม่ให้มายุ่งเกี่ยวกับ นพพรไม่โกรธตอบ เขานำของบริจาคกลับไป
 ถ้านิสิตเป็นนพพร นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
4. วิเศษสอบตกวิชาที่มานะ ไม่ยอมส่งกระดาษคำตอบให้ วิเศษจึงโกรธมานะที่ไม่ยอมช่วยเหลือเพื่อน มานะไม่โกรธตอบแต่กลับให้กำลังใจวิเศษให้สอบแก้ตัวใหม่
 ถ้านิสิตเป็นมานะ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
5. สุขเทพกับชูศักดิ์ เกิดทะเลาะวิวาท ชกต่อยกัน โดยสุขเทพเพื่อนสนิทของสุพจน์เป็นฝ่ายผิด เมื่อเรื่องถึงอาจารย์ สุพจน์ถูกเรียกไปสอบถามเพราะเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ เขาได้เล่าเหตุการณ์ตามความเป็นจริง
 ถ้านิสิตเป็นสุพจน์ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

6. มารู้สึกยินดีอย่างจริงจังที่สมอลเพื่อนของ เธอได้รับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัย
ถ้ารู้สึกเป็นมัลลย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
7. นิสิตตั้งใจว่าจะตั้งใจเรียนและประพฤติตนเป็นคนดี เพื่อให้บิดามารดาภูมิใจ
ถ้ารู้สึกเป็นนึสา นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
8. สมใจเป็นเพื่อนสนิทของนภาได้เล่าให้นภาพังด้วยความดีใจว่า เธอสอบชิงทุนไปเรียนต่อ
ต่างประเทศได้ นภาพั้แสดงความยินดีด้วยแต่ในใจรู้สึกอิจฉาเพื่อนเพราะตนเองก็อยาก
จะไปเรียนต่อยังต่างประเทศเช่นกัน
ถ้ารู้สึกเป็นนภา นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
9. เพื่อนของสมศักดิ์ได้รับเลือกให้เป็นประธานชมรมหนึ่งในมหาวิทยาลัย สมศักดิ์รู้สึกยินดีและ
คอยเป็นกำลังใจให้เพื่อนในการปฏิบัติหน้าที่
ถ้ารู้สึกเป็นสมศักดิ์ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
10. ประกอบชอบขาดเรียนเป็นประจำ สมานจึงเตือนเพราะเห็นแก่ความเป็นเพื่อน ประกอบไม่ฟัง
และโกรธสมานที่เข้าไปก้าวก่ายเรื่องส่วนตัวของเขา ต่อมาประกอบสอบตก สมานจึงรู้สึก
สมน้ำหน้าที่เตือนไม่ฟัง
ถ้ารู้สึกเป็นสมาน นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
11. พิชิตได้งานสอนพิเศษให้กับเด็กในตอนเย็นหลังเลิกเรียน โดยนัดเด็กมาสอนที่มหาวิทยาลัย
ที่เขาเรียนอยู่ ต่อมาผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่เขาสอนพิเศษอยู่ได้มาบอกว่าต้องการครูพิเศษ
อีก 1 คน เพื่อไปช่วยสอนลูกของเพื่อน พิชิตจึงรับอาสาและนำข้าวไปบอกเพื่อนของเขา
ถ้ารู้สึกเป็นพิชิต นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

12. เมื่อมองคั่นรถเมล์และได้ที่นั่ง เธอมักจะช่วยเหลือผู้โดยสารอื่นที่ถือของหนักหรือมีของถือเป็นจำนวนมาก
 ถ้าตัดสินใจเป็นข้อนี้ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
13. ในการแบ่งกลุ่มทำรายงานประกอบวิชาเรียนหนึ่ง รายงานกลุ่มของมโนัสได้รับคำชมเชยจากอาจารย์ สมบูรณ์ไม่พอใจเพราะเชื่อว่ารายงานกลุ่มของเขาดีกว่าได้ดีไม่แพ้รายงานกลุ่มของมโนัส
 ถ้าตัดสินใจเป็นข้อนี้ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
14. ในเทอมที่ผ่านมา คะแนนเฉลี่ยของวิโรจน์สูงกว่าของวินัย ทำให้วินัยเสียความรู้สึกมาก เพราะปกติแล้วไม่ว่าจะเป็นเทอมไหนวิโรจน์ไม่เคยทำคะแนนเฉลี่ยได้สูงว่าวินัยเลย
 จึงไม่น่าเป็นไปได้ที่วิโรจน์จะสามารถเรียนชนะเขาได้
 ถ้าตัดสินใจเป็นข้อนี้ นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
15. เสื้อตัวโปรดของวิภาที่เพิ่งได้รับเป็นของขวัญวันเกิดและยังไม่ได้ใส่เลย ถูกน้องขงเธอเอาไปใส่โดยไม่ได้ขออนุญาต สร้างความไม่พอใจวิภาเป็นอย่างมาก แต่วิภาก็ให้อภัยในที่สุด และได้สั่งสอนน้องไม่ให้ทำนิสัยเช่นนี้อีก
 ถ้าตัดสินใจเป็นข้อนี้ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
16. ในการประกวดบทความสั้นซึ่งทางมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น สมนึกและเพื่อนร่วมชั้นเรียนหลายคนได้ส่งผลงานเข้าประกวด การตัดสินผลปรากฏว่าศิริ เพื่อนร่วมชั้นของสมนึกเป็นผู้ชนะ สมนึกตำหนิความสามารถของเพื่อนแม้ว่าตัวเองจะผิดหวังบ้าง เพราะศิริไม่เคยเรียนชนะเขาเลย
 ถ้าตัดสินใจเป็นข้อนี้ นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
 ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

17. ธานีทรณ์ถูกรื้อไทรจากมหาวิทยาลัย ซึ่งก่อนหน้านี้คิดว่าได้พยายามช่วยเหลือธานีทรณ์อย่างเต็มที่
ไม่ว่าจะเป็นการตีวิชาต่าง ๆ ำให้ การช่วยทำรายงาน แต่ก็ไม่เป็นผลจึงได้แต่ลอบโยนและ
แสดงความเสียใจ เพราะช่วยเหลืออะไรไม่ได้อีกแล้ว
ถ้านิสัยเป็นท้าว นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
18. อุษาบพนกถูกยิงปีกหักตกอยู่ในบริเวณบ้านของเธอ ด้วยความสงสารจึงนำนกเข้าไปรักษาในบ้าน
ถ้านิสัยเป็นอุษา นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
19. นิคมไม่มีวันที่จะให้โทษอาจารย์ที่ปรับตักวิชาหนึ่งของเขาเพราะ เวลาเรียนไม่พอ เขาก็ว่า
อาจารย์ก็ไม่ได้รักลูกศิษย์เท่าใดนัก มิฉะนั้นคงจะช่วยเหลือแทนที่จะปรับตัก
ถ้านิสัยเป็นนิคม นิสิตจะคิดเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
20. วันดีเดินเข้ามาหาอรทัยและกลุ่มเพื่อน ๆ ที่นั่งคุยกันอยู่ แล้วพูดด้วยเสียงที่ดังและตื่นเต็นว่า
เธอสอบชิงทุนไปเรียนเมืองนอกได้ อรทัยรู้สึกว่ามันดีกำลังโอดอาวจึงพูดเสียงดังเพื่อให้คน
ได้ยินกันทั่ว
ถ้านิสัยเป็นอรทัย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
21. เพื่อนร่วมชั้นคนหนึ่งของมานพชอบเที่ยวเตร่ ไม่ตั้งใจเรียน มานพเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน
จึงไม่ได้ช่วยว่ากล่าวตักเตือนอะไร
ถ้านิสัยเป็นมานพ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
22. อัจฉรา รู้สึกว่าไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือคนรู้จัก มักจะมาปรึกษาและระบวยความทุกข์
ให้เธอฟังเสมอ ๆ ซึ่งอัจฉราก็ไม่เคยทำให้พวกเธอผิดหวังเลย
ถ้านิสัยเป็นอัจฉรา นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

23. นึกคิดว่า ถ้าคนเรารู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามกำลังและโอกาส เมื่อพบเห็นผู้ที่กำลัง
เดือดร้อน สังคมก็จะร่มเย็นเป็นสุข
ถ้าตัดสินใจเป็นนิกา นิสิตจะคิดเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
24. ครอบครัวเพื่อนสนิทของพรรคกำลังจะล้มลาย พรรคสังสารและพยายามวิ่งเต้นช่วยเหลือเขา
แต่ช่วยอะไรไม่ได้ จึงได้แต่บอกก๊ากเพื่อนทำใจเพราะ เป็นเหตุสุดวิสัย
ถ้าตัดสินใจเป็นพรรค นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
25. ญาติของเสรีเป็นทนายความ ได้ว่าความให้ลูกความคนหนึ่ง ซึ่งเป็นฝ่ายผิด ญาติของเสรี
มีความสงสารและเห็นใจที่ลูกความคนนั้น เป็นกำลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว จึงคิดจะใช้
ความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อช่วยเหลือให้เขาพ้นผิด
ถ้าตัดสินใจเป็นญาติของเสรี นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
26. สมศรีวางแผนไว้ว่า ก่อนสอบเทอมปลายนี้ เธอจะจัดกลุ่มตัววิชาชั้นโดยขอให้เพื่อน ๆ ช่วยกัน
เป็นผู้ติววิชาที่ตนเองอ่อน เพื่อเป็นการทบทวนของตัวเองและเป็นการช่วยเหลือเพื่อน ๆ ที่อ่อน
ในวิชาต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน
ถ้าตัดสินใจเป็นสมศรี นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
27. เมื่อมีโอกาสสร้างค้จะบริจาคสิ่งของ หรือทรัพย์สินส่วนตัวของเธอ เช่น เงิน เสื้อผ้า หรือ
สิ่งของที่จำเป็นเพื่อช่วยเหลือเพื่อน ๆ หรือผู้ที่เดือดร้อนเสมอ
ถ้าตัดสินใจเป็นสร้างค้ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
28. ทุกครั้งที่สิริได้ยื่นเพื่อน ๆ ชื่นชมในความเก่งและนิสัยที่ดีงามของอรุณฯ สิริมักจะรู้สึกภาคภูมิใจ
จนต้องเดินหนีไป
ถ้าตัดสินใจเป็นสิริ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

29. ขณะ ที่สรีรย์กำลัง เดินเข้ามาในมหาวิทยาลัย ได้หันไป เห็นหญิงชราคนหนึ่ง หก ล้มอยู่ที่ริมถนน เธอได้แต่ปลงและวาง เลยต่อ เหตุการณ์นั้น
ถ้า นิสิต เป็นสรีรย์ นิสิต จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
30. บาร เชื่อว่าการที่คนเราไปร่วมแสดงความยินดีในงานเลี้ยงฉลองวันเกิดของใครสักคนหนึ่งนั้น เป็นการแสดงความยินดีตามมารยาทสังคมเท่านั้น ไม่ได้เกิดจากความจริงใจ
ถ้า นิสิต เป็นบาร นิสิต จะคิดเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
31. อรณา ไม่ค่อยชอบให้ใครมาสนิทสนมกับวิมลที่ เป็นเพื่อนสนิทของ เธอมากจนเกินไป เพราะอรณา รู้สึกว่า เวลาและความสนใจที่วิมลจะมีให้กับ เธอลดน้อยลง ไป
ถ้า นิสิต เป็นอรณา นิสิต จะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
32. เพื่อนของ โภกาส คนหนึ่ง ได้รับคัดเลือกให้ เป็นตัวแทนของกลุ่มในการบรรยายสรุปรายงานที่ทำร่วมกัน โภกาส ไม่เห็นด้วย และคัดค้านอย่าง เต็มที่กับการคัดเลือกของกลุ่ม เพราะ เขาคิดว่า เขามีความสามารถเหมาะสมกว่า เพื่อนที่ได้รับเลือกมากกว่า
ถ้า นิสิต เป็นโภกาส นิสิต จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
33. ขณะ ที่ปราณีกำลัง กลับจากการจ่ายตลาด เธอเห็นชายคนหนึ่ง บาดเจ็บสาหัส ล้มลุกคลุกคลาน ไปทางมุดถนนอีกด้านหนึ่ง เมื่อกลุ่มตำรวจวิ่งผ่าน มาและ ได้สอบถามปราณี เธอตัดสินใจ ไม่บอกตำรวจว่า เห็นชายคนนั้นวิ่ง ไปทางไหน เพื่อเป็นการช่วยเหลือ เขา
ถ้า นิสิต เป็นปราณี นิสิต จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

34. ราชินีมีเรื่องเดือดร้อนทางการเงิน จึงมาขอความช่วยเหลือจากประไพ ประไพเห็นว่า เป็นโอกาสเหมาะที่จะแก้แค้นเพื่อนคนหนึ่งที่ชอบดูถูกคนอื่น ๆ แม้แต่ประไพเองก็เคยถูกเขาดูถูกมาแล้ว จึงไม่ให้ความช่วยเหลือในครั้งนี้นี้
ถ้าตัดสินใจเป็นประไพ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
35. ผลการสอบออกมาปรากฏว่า เพื่อนคนที่น้องคิดว่าวิชาให้ทำคะแนนได้ดีกว่าน้องค์ น้องค์จึงตั้งใจว่าจะไม่ติววิชาใด ๆ ให้เพื่อนคนนี้อีกแล้ว
ถ้าตัดสินใจเป็นน้องค์ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
36. แม้ว่ามานะจะพยายามล้มคตที่น้องชายของเขาขับรถชนคนตาย แต่เมื่อคตสิ้นส่น้องชายของมานะถูกตัดสินจำคุก มานะเสียใจมากและโทษผู้ที่รับสินบนว่าไม่ได้ช่วยเหลือน้องของเขาอย่างจริงจัง
ถ้าตัดสินใจเป็นมานะ นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
37. สุกดา เป็นผู้ที่ทำคะแนนวิชาคณิตศาสตร์ได้ดีมาโดยตลอด ในขณะที่เพื่อน ๆ ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ และเป็นทุกข์กับวิชานี้มาก เมื่อใกล้สอบเพื่อน ๆ จึงขอให้สุกดาช่วยติวให้ซึ่งสุกดาขยับตัวย่างเต็มใจ
ถ้าตัดสินใจเป็นสุกดา นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
38. เมื่อมีการรับบริจาคเงินหรือสิ่งของเพื่อเป็นสาธารณกุศล บังอรจะร่วมบริจาคด้วยเสมอ
ถ้าตัดสินใจเป็นบังอร นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
39. ปิยะนุชมาโรงเรียนสาย เนื่องจากรถติด เธอจึงรีบร้อนมากเพราะวิชาแรกที่จะเรียนนี้เป็นวิชาที่ค่อนข้างเข้าใจยาก บังเอิญเธอหันไปเห็นคนตาบอดกำลังจะข้ามถนน เธอตัดสินใจช่วยพาคนตาบอดข้ามถนน แม้ว่าจะทำให้เธอต้องเข้าเรียนสายในวันรุ่งขึ้นก็ตาม
ถ้าตัดสินใจเป็นปิยะนุช นิสิตจะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

40. สมภพมีความคิดว่าถ้าเกิดพายุเป็นก็ฟ้าที่น่าสนทนและน่าสนใจมาก จะต้องหาเวลาว่างสักครั้ง
ไปทดลองให้ได้
ถ้านิสัยเป็นสมภพ นิสิตจะคิดเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
41. อรรถพลเคยทราบว่าอาหารกึ่ง เต็ม (กึ่งตัวเล็ก ๆ ที่ยังไม่ตายนำมาใส่มะนาวพริกป่น
คลุกให้เข้ากันจนได้รสพอเหมาะแล้วรับประทานทั้งที่กึ่งยังไม่ตาย) เป็นอาหารที่มีรสอร่อย
หวานเนื้อกึ่ง อรรถพลจึงพยายามหาโอกาสไปลองรับประทานจนได้
ถ้านิสัยเป็นอรรถพล นิสิตจะทาเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
42. คงวุฒิ เป็นนักกีฬาของมหาวิทยาลัย ลงแข่งขันฟุตบอลในกีฬาสี่ประจําปีโดยเขาเป็นหัวหน้าทีม
ปรากฏว่าฝ่ายตรงข้ามกำลังจะชนะ ทีมของคงวุฒิซึ่ง เคยเป็นแชมป์มาก่อนรู้สึกเสียหน้ามาก
เขาจึงคิดว่าควรเปลี่ยนวิธีเล่นใหม่ คือ ถ้าไม่ได้ด้ายเล่นก็ต้องด้ายกลเพื่อคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรี
ของความเป็นแชมป์
ถ้านิสัยเป็นคงวุฒิ นิสิตจะทาเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
43. งานชั้นเรียนที่ประเทศเป็นครูฝึกสอนอยู่ เกิดมีของหายขึ้น แม้จะหาหลักฐานไม่ได้แต่ประเทศ
ก็ปักใจเชื่อว่า ด.ช. ดําเป็นผู้ขโมย เพราะประเทศทราบว่า ด.ช. ดํามีฐานะยากจน และบิดา
ของ ด.ช. ดําก็เคยต้องโทษในคดีลักทรัพย์
ถ้านิสัยเป็นประเทศ นิสิตจะคิดเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
44. วิวัฒน์ชื่นชมยินดีในตัวเดชามาก เพราะเดชามีผลการเรียนที่ดีเด่นมาโดยตลอด แต่เดชามีฐานะ
ค่อนข้างยากจน วิวัฒน์จึงได้แนะนำและสนับสนุนให้เดชายื่นขอรับทุนการศึกษาของมหาวิทยาลัย
ถ้านิสัยเป็นวิวัฒน์ นิสิตจะทาเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

45. ในการแข่งขันบาสเกตบอลชิงชนะเลิศระหว่างทีม ก. และทีม ข. นิตส์ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการตัดสิน ซึ่งเขาก็พยายามทำหน้าที่อย่างดี แต่ก็อดเพลอที่จะเข้าข้างทีม ก. ไม่ได้ เพราะเขาเคยเป็นผู้เล่นอยู่ในทีม ก. มาก่อน
ถ้า นิตส์ เป็นนิตส์ นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
46. สมทรง เห็นขโมยกำลังชนของออกจากบ้านของนภาซึ่งเป็นเพื่อนบ้านที่อยู่ฝั่งตรงข้าม จึงรีบโทรศัพท์บอกตำรวจทันที
ถ้า นิตส์ เป็นสมทรง นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
47. น้องชายของสรุชัยถูกสุนัขข้างบ้านกัด สรุชัยโกรธมากจึงเรียกค่าเสียหายจากเจ้าของสุนัขอย่างแพง แม้เจ้าของสุนัขจะขอลดหย่อนบ้าง เขาก็ไม่ยอม
ถ้า นิตส์ เป็นสรุชัย นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
48. อมรไม่ชอบคบกับคนที่มีการศึกษาดำกว่าเขามาก ๆ เพราะรู้สึกว่าคุณก็ไม่ได้รู้เรื่อง จึงพูดคุยด้วยเพียงผิวเผินเท่านั้น
ถ้า นิตส์ เป็นอมร นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
49. เพื่อนร่วมชั้นเรียนคนหนึ่งของอนันต์มีขาพิการเนื่องจากเป็นโปลิโอ อนันต์มักจะชอบเข้าหาหรือพูดอะไรที่เกี่ยวข้องกับความพิการของเพื่อนเสมอ ๆ จนบางครั้งเพื่อนของอนันต์รู้สึกเคืองแต่อนันต์ก็ไม่ได้สนใจ เพราะเขาเกิดความรู้สึกสนุกที่ได้ล้อ
ถ้า นิตส์ เป็นอนันต์ นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
50. วิภา กับ มาลี ไม่ถูกกัน ทั้งคู่ทะเลาะกันอย่างรุนแรง เนื่องจากวิภาเป็นเพื่อนสนิทของกานดา จึงทำให้มาลีโกรธกานดาไปด้วยซึ่งกานดา ก็เข้าใจและให้ท้ายและหาโอกาสที่จะแสดงให้มาลีเห็นว่ามาลีก็เป็นเพื่อนคนหนึ่งที่กานดา มีความจริงใจด้วยเสมอ
ถ้า นิตส์ เป็นกานดา นิตส์ จะทำเช่นนี้หรือไม่
ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

51. เมื่อเพื่อนของปราโมทย์คนหนึ่ง ซึ่งเคยเป็นคนที่มันส์เห็นแก่ตัว และชอบเอาเปรียบคนอื่น ๆ ได้กลับตัวเป็นคนดี ปราโมทย์ก็ยินดีและพร้อมที่จะยอมรับในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ของเพื่อน ถ้าตัดสินใจเป็นปราโมทย์ นิสิตจะหาเช่นนี้หรือไม่
- ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
52. ในการทำงานร่วมกับคนอื่น ประชาจะได้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ อย่างมีเหตุผล ทั้งที่บางครั้งความคิดเห็นนั้นจะไม่ตรงกับความคิดของเขา เพราะจะช่วยให้การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เขากระทำอยู่เป็นไปอย่างถูกต้อง
- ถ้าตัดสินใจเป็นประชา นิสิตจะหาเช่นนี้หรือไม่
- ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
53. สุนีย์ได้เข้าฝึกสอนที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง สุนีย์จะยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความประพฤติพร้อมทั้งให้กำลังใจให้เขาทำความคิดต่อไป เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างที่ดีกับนักเรียนคนอื่น ๆ
- ถ้าตัดสินใจเป็นสุนีย์ นิสิตจะหาเช่นนี้หรือไม่
- ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
54. สมชายมีเพื่อนชื่อเมธี่ ซึ่งมีนิสัยไม่ดี และไม่ค่อยมีใครชอบ แม้สมชายเองก็เคยเคียดเมธี่ แต่เมธี่ไม่สนใจ สมชายจึงไม่คบด้วย ต่อมาบ้านของเมธี่ถูกไฟไหม้ สมชายทราบเรื่องจึงรู้สึกสงวน้ำหน้าทีผลกรรมได้ตามที่เขาแล้ว
- ถ้าตัดสินใจเป็นสมชาย นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
- ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน
55. แม้ว่าจะไม่รู้จักกับคุณอัญชัญนัก เขียนรางวัลชีวิตเป็นการส่วนตัว แต่อาจารย์ก็ชื่นชมในผลงาน และรู้สึกยินดีในความสำเร็จของคุณอัญชัญอย่างจริงจัง
- ถ้าตัดสินใจเป็นอาจารย์ นิสิตจะรู้สึกเช่นนี้หรือไม่
- ไม่เลย...1.... ....2.... ....3.... ....4.... ....5...แน่นอน

ตาราง 24 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามแรงจูงใจจำแนกสัมฤทธิ์

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	6.90	21	5.72
2	5.85	22	3.33
3	8.17	23	6.95
4	5.81	24	3.03
5	1.78	25	7.27
6	1.76	26	3.35
7	5.30	27	2.92
8	5.40	28	4.73
9	4.18	29	5.52
10	2.58	30	5.03
11	5.37	31	4.41
12	7.30	32	2.65
13	3.36	33	4.09
14	3.96	34	5.25
15	5.99	35	6.36
16	2.84	36	6.38
17	4.40	37	5.56
18	5.05	38	4.14
19	5.41	39	2.90
20	2.31	40	6.34

ตาราง 25 แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก
1	.3454**	29	.6263**
2	.3324**	30	.4700**
3	.3314**	31	.5265**
4	.4733**	32	.6245**
5	.5296**	33	.3970**
6	.5370**	34	.4652**
7	.4212**	35	.4961**
8	.4528**	36	.4374**
9	.4102**	37	.3584**
10	.3825**	38	.5274**
11	.5241**	39	.5149**
12	.4693**	40	.4487**
13	.5556**	41	.4539**
14	.4576**	42	.5316**
15	.4926**	43	.4707**
16	.3309**	44	.3621**
17	.3334**	45	.5915**
18	.5044**	46	.3756**
19	.4643**	47	.5178**
20	.6434**	48	.4654**
21	.3276**	49	.5499**
22	.4179**	50	.4344**
23	.3546**	51	.5369**
24	.3810**	52	.5322**
25	.3694**	53	.6014**
26	.4352**	54	.6161**
27	.6724**	55	.4228**
28	.6842**		

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ตาราง 26 ลักษณะข้อสอบเกี่ยวกับการปฏิบัติคนอย่างมีพรหมวิหารสี่

เนื้อหา	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ	รวม (ข้อ)
1. ด้านเมตตา	1, 4, 7, 11, 15, 26, 38, 39	19, 21, 40, 41, 47, 48, 49	15
2. ด้านกรุณา	12, 18, 22, 23, 27, 37, 46	25, 33, 34	10
3. ด้านเมตตา	2, 6, 9, 16, 44, 51, 53, 55	8, 13, 20, 28, 30, 31, 32, 35, 42	17
4. ด้านอุเบกขา	3, 5, 17, 24, 50, 52	10, 14, 29, 36, 43, 45, 54	13

ตาราง 27 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรด้านเพศ และระดับชั้นเรียน

แบบ สอบ ถาม	ตัวแปรเพศ				ตัวแปรระดับชั้นเรียน			
	ชาย		หญิง		ระดับชั้นปีที่ 1		ระดับชั้นปีที่ 4	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
ACH	3.5783	0.419	3.5977	0.435	3.5115	0.372	3.6450	0.457
FDS								
- เมตตา	3.9704	0.560	4.1314	0.528	4.0867	0.494	4.0880	0.570
- กรุณา	3.9167	0.556	4.0379	0.464	3.9677	0.464	4.0290	0.510
- มหิตา	4.0007	0.463	4.0488	0.515	4.0403	0.483	4.0326	0.514
- อภิเษชา	3.9376	0.610	4.0875	0.546	4.0166	0.561	4.0662	0.572
- ด้านรวม	3.9568	0.484	4.0714	0.452	4.0276	0.436	4.0484	0.481

ตาราง 28 แสดงค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

ชื่อ	ค่าประหลักร่วมทางการเรียน				ค่าประหลักร่วมกับครอบครัว													
	ค่า	กลาง	ค่า	ค่า	ค่า	ค่า	ค่า	ค่า										
ส่วน																		
ตาม	I	S.D.	I	S.D.	I	S.D.	I	S.D.										
ACH	3.2808	.3382	3.5026	.3991	3.7383	.4289	3.7026	.4950	3.5250	.3817	3.5705	.4074	3.6810	.4390	3.5150	.4801	3.4792	.2407
POS	3.7800	.5816	4.0776	.5007	4.1567	.5501	4.1643	.5501	4.0622	.5166	4.0807	.5309	3.8794	.4435	3.9920	.6770	4.3333	.3771
- ครรช	3.8600	.5852	3.9952	.6561	4.0422	.5045	4.0345	.4884	3.9767	.5042	4.0253	.4929	3.8952	.4811	3.9400	.5192	4.1667	.3312
- นศศ	3.7216	.5563	4.0181	.4433	4.1134	.5190	4.0947	.4801	3.9399	.5026	4.0675	.5358	3.8768	.4605	4.0800	.4730	4.2598	.3152
- ส.เบญจ	3.7821	.5695	4.0200	.5213	4.1234	.5950	4.1715	.5569	3.9342	.5310	4.0567	.5594	3.8352	.5915	4.0646	.6631	4.2372	.5164
- คำมราช	3.7715	.5020	4.0230	.4136	4.1087	.4820	4.1110	.4748	3.9754	.4403	4.0528	.4696	3.8719	.4937	4.0211	.5203	4.2470	.3051

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวรุ่งโรสพล ชื่อสกุล สิทธิเวทย์

เกิดวันที่ 15 กรกฎาคม

พุทธศักราช 2500

สถานที่เกิด

จังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2515

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนารีศิลป์ อำเภอท่าม่วง

จังหวัดกาญจนบุรี

พ.ศ. 2517

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนศรีอยุธยา พญาไท

จังหวัดกรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2522

แพทย. (การเงินและการธนาคาร)

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พ.ศ. 2534

กศม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2525 - 2529

นักวิชาการเงินและบัญชี สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน

จังหวัดชัยนาท

พ.ศ. 2529 - ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน ระดับ 5

กรมชลประทาน สามเสน กรุงเทพมหานคร

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตน
อย่างมีพรหมวิหารสี่ ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทคัดย่อ

ของ

รุ่ง โสพล สิริทธิเวช

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

สิงหาคม 2534

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และเปรียบเทียบแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่กับตัวแปรทางด้านเพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และอาชีพผู้ปกครอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ชั้นปีที่ 1 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2533 จำนวน 330 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายในกลุ่มนิสิตระดับชั้นปีที่ 1 และสุ่มแบบแบ่งชั้นในกลุ่มนิสิตระดับชั้นปีที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ สถิติที่ใช้คือสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson Product Moment Correlation การทดสอบแบบที การทดสอบแบบเอฟ และ Studentized q - Statistic

ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนิสิตหญิง กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพเกษตรกรรม

กลุ่มนิสิตชาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา

กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 1 กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพใช้แรงงานชั้นสูง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา และด้านรวม

กลุ่มนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา กรุณา มุทิตา และด้านรวม

กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพรับราชการ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตัวอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้านเมตตา มุทิตา อุเบกขา และด้านรวม

กลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพค้าขาย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน อูเบกษา

ส่วนกลุ่มนิสิตที่ผู้ปกครองไม่มีอาชีพ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา อูเบกษา และด้านรวม

2. นิสิตชายกับนิสิตหญิง และนิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตชั้นปีที่ 4 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตชั้นปีที่ 1 และ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลางและต่ำ

3. นิสิตหญิงปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา อูเบกษา สูงกว่านิสิตชาย แต่ไม่พบความแตกต่างในการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ของนิสิตชายและหญิงในด้านกรุณา มุทิตา และด้านรวม

นิสิตชั้นปีที่ 4 กับชั้นปีที่ 1 ไม่มีความแตกต่างกันในการปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา อูเบกษา และด้านรวม

นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลางปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา มุทิตา อูเบกษา และด้านรวม สูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ยกเว้นด้านกรุณาที่ไม่พบความแตกต่าง แต่นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา อูเบกษา และด้านรวม ไม่แตกต่างจากนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง

นิสิตที่ผู้ปกครองมีอาชีพต่างกัน ปฏิบัติตนอย่างมีพรหมวิหารสี่ด้าน เมตตา กรุณา มุทิตา อูเบกษา และด้านรวม ไม่แตกต่างกัน

A STUDY OF RELATIONSHIP BETWEEN ACHIEVEMENT MOTIVE
AND PRACTICES IN FOUR DEVINE STATES OF MIND
AMONG STUDENTS IN FACULTY OF EDUCATION
AT SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

AN ABSTRACT

BY

RUNGSOROSE SITIVATE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education Degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

August, 1991

The purposes of this research were to find the relationship between achievement motive and practices in Four Devine States of Mind (Phrom Wiharn Si) among students in faculty of education at Srinakharinwirot University, and to compare achievement motive and practices in Four Devine States of Mind in groups different in sex, years of study, academic achievement and parents' occupations.

The sample of 330 students consisted of the first year and the fourth year students at Srinakharinwirot University. The first year students were drawn by simple random sampling and the fourth year students were drawn by stratified random sampling. The achievement motive test and the Four Devine States of Mind test were used as instruments. The Pearson Product Moment Correlation, t - test, F - test and Studentized q - Statistic were employed for analyzing data.

The results of the study were as follows :

1. The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind in the whole group, female students, fourth year students, high academic achievement students and the students whose parents were farmers.

The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind (Sympathetic Joy) in the male students.

The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind (Loving-Kindness, Sympathetic Joy and the whole states) in the low academic achievement students and students whose parents were high labour occupations.

The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind (Loving-Kindness, Compassion, Sympathetic Joy and the whole state) in the medium academic achievement students.

The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind (Loving-Kindness, Sympathetic Joy, Equanimity and the whole states) in the students whose parents were government officials occupations.

The achievement motive was significantly correlated positively with practices in Four Devine States of Mind (Equanimity) in the low labour occupations.

But there was no significant positive correlation between achievement motive and practices in Four Devine States of Mind in the students whose parents had no occupation.

2. There was no difference in achievement motives in the male and female students and the students whose parents' occupations were different. The fourth year students had significantly higher achievement motives than the first year students and the high academic achievement students had significantly higher achievement motives than the medium and low academic achievement students.

3. The Female students had significantly higher practices in Four Devine States of Mind (Loving-Kindness, Equanimity) than the male students but there was no difference in practices in Four Devine States of Mind (Compassion, Sympathetic Joy and the whole states) between the male and female students.

There was no difference in practices in Four Devine States of Mind between the fourth and first students.

The high and medium academic achievement students had significantly higher practices in Four Devine States of Mind (Loving-Kindness, Sympathetic Joy, Equanimity and the whole states) than the low academic achievement students. But there was no difference in practices in Four Devine States of Mind between the high and medium academic achievement students.

There was no difference in practices in Four Devine States of Mind among the students whose parents had no occupation.